

**DZIAŁANIA NA RZECZ OSÓB MŁODYCH W WIEKU 15-25 LAT
POZOSTAJĄCYCH BEZ PRACY I ZAGROŻONYCH
WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM
EKSPERTYZA**

OPRACOWANIE:

dr hab. JERZY KRZYSZKOWSKI, prof. UŁ

dr JUSTYNA PRZYWOJSKA, UŁ

ŁÓDŹ 2014

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ 1. Wykluczenie społeczne młodych	s.3
ROZDZIAŁ 2. Strategie walki z wykluczeniem młodzieży	s.10
ROZDZIAŁ 3. Wykluczenie społeczne młodzieży w strategiach powiatowych – analiza treści dokumentów urzędowych	s.15
3.1. Strategie w lokalnej polityce społecznej.....	s.15
3.2. Analiza treści powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych (powiaty ziemskie).....	s.19
3.3. Miasta na prawach powiatu.....	s.91
3.4. Wnioski z analizy treści strategii powiatowych.....	s.98
ROZDZIAŁ 4. Współpraca i partnerstwo	s.106
ROZDZIAŁ 5. Rekomendacje.....	s.112
ZAŁĄCZNIK 1: Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego	
ZAŁĄCZNIK 2: Propozycja klasyfikacji powiatów województwa łódzkiego pod względem sytuacji osób w wieku 15-24 lata zagrożonych wykluczeniem społecznym z wykorzystaniem analizy skupień	
ZAŁĄCZNIK 3: Wykaz strategii powiatowych	

ROZDZIAŁ 1. WYKLUCZENIE SPOŁECZNE MŁODYCH

Wykluczenie społeczne, pojęcie które zrobiło w ostatnich latach ogromną karierę w mediach i polityce, jest znane i od dawna obecne w myśli społecznej na co wskazują socjologowie, historycy, antropolodzy i inni przedstawiciele nauk społecznych¹. W dziejach cywilizacji europejskiej istniały zawsze grupy ludności, które nie mieściły się w sztywnych schematach struktury społecznej wskazując na helotów i niewolników, wędrownych aktorów, prostytutki, przestępców i żebraków w czasach późniejszych, a ich liczba dochodziła do 20% mieszkańców Europy². W czasach nam współczesnych, w epoce postindustrialnej, znaczenie i zasięg ekskluzji wzrosły. Masowe migracje, deregulacja rynków pracy, defamiliaryzacja oraz indywidualizacja życia w połączeniu z kryzysem gospodarczym i jego skutkami w postaci rosnących obszarów bezrobocia i biedy są często przedstawiane jako przyczyny rosnącego wykluczenia. Mimo swojej popularności pojęcie wykluczenia społecznego jest jednak niezwykle wieloznaczne, ambiwalentne i wielowymiarowe. Skrajne stanowisko na temat ekskluzji zajął Kazimierz W. Frieske³ określając je jako żargon administracyjny, który „usunął w cień” stosowane dotąd określenia marginalność czy procesy marginalizacji, będąc w istocie nową nazwą dla od dawna znanych i zbadanych zjawisk i procesów społecznych. Nawet gdyby przyjąć zasadność użycia tego terminu, ciągle pozostaje problemem jego definicja operacyjna bowiem istnieje wiele określeń wykluczenia społecznego.

Tadeusz Kowalak⁴ zdefiniował je jako zjawisko, w którym zachodzi równocześnie brak udziału w wielu aspektach życia zbiorowego, stan rzeczy, ale i proces. Wykluczenie może być rozumiane instytucjonalnie, jako brak realizacji podstawowych praw socjalnych człowieka, ale i społecznie jako forma zerwania więzi społecznych na przykład. w wyniku zubożenia. Wykluczenie zachodzi w sferze konsumpcji (bieda), produkcji (bezrobocie) oraz

---

¹ Henryk Samsonowicz wskazuje na Bronisława Geremka jako badacza, który uważał że w społeczeństwach istnieją obszary marginalne, gdzie trafiają wychodźcy z różnych klas społecznych.

Por. Samsonowicz H., *Człowiek wykluczony*, (w:) Nieobecność społeczna. W poszukiwaniu sensów i znaczeń, red. Z. Galor, B. Goryńska – Bittner, Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa, Poznań 2012

² Samsonowicz, tamże s.25

³ Frieske K.W., *Utopie inkluzji. Sukcesy i porażki programów reintegracji społecznej*, Warszawa 2004

⁴ Kowalak T., *Leksykon polityki społecznej*, IPS UW, Warszawa 2001, s.44 i dalej

spójności społecznej (izolacja społeczna). Wykluczenie wiąże Tadeusz Kowalak z trzema paradygmatami, tj. solidarnością, specjalizacją i monopolem. Wykluczenie to skutek załamania solidarności społecznej, postępującego zróżnicowania społecznego poprzez pogłębiający się podział pracy i obszarów działania wewnątrz społeczeństwa, co powoduje stopniową dezintegrację, wreszcie monopolizacja, czyli powstanie monopolu grupowych dostępu do władzy, dóbr materialnych, oświaty. Wykluczenie społeczne jest terminem, który obejmuje różne i historycznie zmienne kategorie ludzi akceptowanych lub odrzucanych przez resztę społeczeństwa ze względu na systemy norm i wartości. Pojęcie to wywodzi się z Francji, gdzie po raz pierwszy użył je w 1974 roku minister Rene Lenoir dla nazwania osób, które znajdują się poza systemem zabezpieczenia społecznego, jak to się niekiedy określa, nieprzystosowanych społecznie⁵. Wykluczenie jest terminem stosowanym często zamiennie ze słowem ekskluzja lub marginalizacja społeczna. Rozumie się je jako brak udziału w wielu aspektach życia zbiorowego co pozwala postrzegać wykluczenie w kategoriach braku realizacji praw socjalnych człowieka, ale także jako formę zerwania więzi społecznych i deficyt środków materialnych, dostępu do pracy, mieszkania, ale także korzystania z ochrony zdrowia czy edukacji. Wykluczenie może mieć charakter przestrzenny (na przykład bariery architektoniczne dla niepełnosprawnych) a koncentracja przestrzenna biedy i wykluczenia w określonych miejscach skutkuje upadkiem wspólnoty bowiem jakość sąsiedztwa i jego zła reputacja powodują odejście osób z wyższymi dochodami, a przez to likwidacją sklepów, banków i innych instytucji publicznych⁶. Wykluczenie może też mieć charakter technologiczny (wykluczenie cyfrowe osób nie mających dostępu do Internetu). Wykluczenie jest dynamiczne, zmienne w czasie i może mieć charakter przejściowy lub chroniczny, trwałe, a nawet międzygeneracyjny, dziedziczny. Najczęściej wykluczenie społeczne jest łączone, a niekiedy nawet błędnie utożsamiane z biedą. Na różnicę między tymi pojęciami wskazuje m.in. Peter Abrahamson podkreślając, że bieda to pojęcie ekonomiczne, podczas gdy wykluczenie jest terminem socjologicznym co oznacza jego zdaniem, że sposobem na pauperyzację mogą być transfery socjalne, a metodą walki z wykluczeniem powinny być środki aktywizujące. Debaty o wykluczeniu społecznym mają współcześnie zarówno kontekst unijny jak i narodowy. Wskazują na to odmienne analizy wykluczenia w literaturze krajów europejskich i na przykład w Stanach Zjednoczonych. W roku 2004 Komisja Europejska uznała, że wykluczenie jest procesem wielowymiarowym

---

⁵ Damon J., *Wykluczenie*, Oficyna Naukowa, Warszawa, 2012, s.12 i dalej

⁶ Broda – Wysocki P., *Wykluczenie i inkluzja społeczna Paradygmaty i próby definicji*, IPISS, Warszawa, 2012

spychającym ludzi na margines społeczeństwa i uniemożliwiającym uczestnictwo w życiu społecznym, gospodarczym, politycznym i kulturalnym ze względu na biedę w jakiej się znajdują.

W Polsce bieda była przez wiele lat dominującym pojęciem i podstawową kategorią analiz naukowych, żeby wspomnieć chociażby dwa projekty Polska Bieda I i II. Zmianę tego podejścia wymusiło wejście Polski do Unii Europejskiej, co skutkowało nowymi typami badań w których połączono analizy biedy i wykluczenia społecznego (np. Ubóstwo i wykluczenie społeczne oraz metody ich zwalczania – Polska Bieda III). Szczególnie ciekawe są w tym kontekście badania przeprowadzone przez CBOS we wrześniu 2013 na reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski. Badani jako grupy najbardziej zagrożone wskazali biednych, bezrobotnych oraz bezdomnych. Czynniki istotnie zwiększającymi ryzyko wykluczenia są według ankietowanych sytuacja materialna oraz zdrowie, ale najwięcej badanych wskazało na bezrobotnych jako osoby zagrożone ekskluzją i mające najmniejsze szanse na zaspokojenie swoich potrzeb. Praca jako źródło dochodu jest traktowana jako warunek konieczny pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. Kategorie wykluczonych są bardzo liczne. Do grup w sposób szczególny zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem zalicza się: długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych bez dochodu z pracy, osoby o niskim poziomie wykształcenia, samotnych rodziców oraz rodziny wielodzietne, bezdomnych, opuszczających zakłady karne i placówki opiekuńczo-wychowawcze, uchodźców i migrantów, starszych, samotnych i uzależnionych. Najbardziej niebezpieczne z perspektywy społecznej jest dziedziczenie biedy i wykluczenia społecznego przez dzieci młodzież.

Ruth Levitas⁷, angielska badaczka, wskazuje na trzy rodzaje definiowania społecznie wykluczonych: podejście redystrybucyjne, integracyjne i podejście moralne. Podejście redystrybucyjne kładzie nacisk na biedę jako główną przyczynę wykluczenia. Jako środek redukcji ubóstwa wskazuje się tutaj na zwiększenie świadczeń oraz waloryzację niepłatnej pracy. Podejście redystrybucyjne eksponuje obywatelstwo w jego wymiarach społecznym, politycznym, ekonomicznym i kulturowym wskazując na nierówności społeczne jako źródło wykluczenia. Z kolei podejście moralizujące wywodzi swój rodowód z koncepcji *underclass* amerykańskiego badacza Charlesa Murraya. W wydanym w 1990 roku artykule określił tym terminem osoby uzależnione od pomocy społecznej prezentujące określone negatywne

---

⁷ Za Danecka M., (2014) Partycypacja wykluczonych wyzwanie dla polityki społecznej, Warszawa,

postawy moralne. Murray określił *underclass* za pomocą trzech wskaźników: przestępczość, współżycie bez formalnego związku małżeńskiego oraz pasywność ekonomiczna wśród mężczyzn w wieku produkcyjnym. W tym podejściu przedstawia się społecznie wykluczonych jako kulturowo różniących się od głównego trendu i koncentruje się na zachowaniach ubogich. Świadczenia są złe dla odbiorców i prowadzą do zależności od pomocy społecznej. Zdaniem Levitas w tym podejściu akcent położony jest na opisie leniwych mężczyzn posiadających przestępcze skłonności oraz samotnych matek. Podejście integracyjne zdaniem Ruth Levitas wąsko definiuje ekskluzję i inkluzję jako partycypację na rynku pracy. Brak tutaj zainteresowania przyczynami bezrobocia oraz postrzegania świadczeń jako sposobu redukcji biedy. Podejście to zaciera nierówności między zatrudnionymi ze względu na płeć oraz ignoruje nieodpłatną pracę co w efekcie prowadzi do powiększenia obciążenia pracą kobiet. Ta perspektywa inkluzji na rynku pracy koncentruje się na zdolnych do zatrudnienia w ramach aktywnej polityki społecznej. Oryginalną koncepcję wykluczenia społecznego stworzył Ryszard Szarfenberg⁸ odwołując się w swoich rozważaniach do klasyków myśli społecznej tj. Maxa Webera (koncepcja społecznego zamknięcia), Thomasa H. Marshalla (koncepcja praw obywatelskich) oraz Emila Durkheima (koncepcja anomii). Wykluczenie społeczne to zdaniem Ryszarda Szarfenberga ma charakter trójwymiarowej deprivacji w obszarze zasobów, praw obywatelskich oraz partycypacji. Deprivacja w jednym z tych trzech obszarów wpływa na wykluczenie w pozostałych wymiarach.

W oficjalnej, urzędowej wersji wykluczeniu społecznemu podlegają ci którzy nie są w stanie sami zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo i uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym: w szczególności są to: bezdomne, uzależnione od alkoholu lub narkotyków po zakończeniu terapii, psychicznie chore, długotrwale bezrobotne, zwolnione z zakładów karnych, niepełnosprawne oraz uchodźcy.⁹ Z kolei Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski określa wykluczenie społeczne jako brak lub ograniczenie uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich, a szczególnie ludzi biednych.

---

⁸ Szarfenberg R., (2005), *Od trzech elementarnych strategii badawczych do programu badań wykluczenia społecznego*, (w:) L. Frąckiewicz (red.), *Wykluczenie społeczne*, Akademia Ekonomiczna w Katowicach, Katowice

⁹ Karwacki A., T. Kaźmierczak, M. Rymsza *Reintegracja Aktywna polityka społeczna*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2014, s.415

Szczególną formą zagrożenia wykluczeniem jest zjawisko tak zwanego dualnego rynku pracy czyli współistnienia ze sobą dwóch form zatrudnienia *salariatu* czyli zwykłych umów o pracę oraz *prekariatu* czyli zatrudniania pracowników na tak zwane „umowy śmieciowe” czyli umowy przy zawieraniu których pracodawca niekiedy omija wymogi prawa pracy lub obniża koszty zatrudnienia. Według autorów raportu *Fikcja zatrudniania w Polsce – propozycje wyjścia z impasu*¹⁰ już ponad trzy miliony Polaków (3,2) pracuje na tego typu umowach, co stanowi 21% ogółu pracujących i jest jednym z najwyższych odsetków w Europie bowiem średnia w Unii Europejskiej to 14%. Polskę wyróżnia wzrost udziału umów w zatrudnieniu, który wyniósł 22 punkty procentowe w latach 1998 – 2012. Zgodnie z danymi Ministerstwa Finansów w Polsce 916 tysięcy pracuje tylko i wyłącznie na umowach cywilnoprawnych. Prekariat to termin użyty po raz pierwszy przez francuskich socjologów w latach 80. ubiegłego wieku dla opisu pracowników tymczasowych i sezonowych. Guy Standing autor książki *Prekariat Nowa niebezpieczna praca*¹¹ definiuje prekariat jako ludzi cierpiących na brak siedmiu rodzajów bezpieczeństwa związanych z pracą:

1. Bezpieczeństwa na rynku pracy
2. Bezpieczeństwa zatrudnienia
3. Bezpieczeństwa miejsca pracy
4. Bezpieczeństwa pracy
5. Bezpieczeństwa reprodukcji umiejętności
6. Bezpieczeństwa dochodu
7. Bezpieczeństwa reprezentacji

We wstępie do książki Guy Standinga Jacek Żakowski¹² snuje ciemne wizje społeczeństwa prekariatu, które cechuje konformizm, bierność, ksenofobia, tradycjonalizm oraz potrzeba silnej władzy oraz duża religijność. Wyłonienie się prekariatu stanowi jego zdaniem zapowiedź powstania nowego porządku, bankokracji czyli kapitalizmu finansowego. Prekariat to ludzie niepewni jutra – zatrudnieni na „umowy śmieciowe” młodzi w krajach rozwiniętych i rozwijających się (np. pracownicy chińskich fabryk). Prekariuszami stają się wchodzący na rynek pracy, jak i ci z doświadczeniem zawodowym, imigranci oraz miejscowi. Jak pisze Standing Polacy mają znaczące miejsce w szeregach prekariatu migrującego po

---

¹⁰ Fikcja zatrudniania w Polsce – propozycje wyjścia z impasu,

¹¹ Standing G., *Prekariat Nowa niebezpieczna klasa*, PWN 2014

¹² Żakowski J., *Słowo wstępne. Wszyscy będziemy prekariuszami*, w: Guy Standing, *Prekariat Nowa niebezpieczna klasa*, PWN Warszawa, 2014

całej Europie szczególnie do krajów, które otworzyły swój rynek pracy po wejściu Polski do Unii Europejskiej.

Przeciwieństwem wykluczenia społecznego, czyli ekskluzji, jest inkluzja w języku polskim mająca odpowiednik w terminie integracja czyli włączenie w życie społeczne i zawodowe. Przyjęcie tezy, że wykluczenie wytwarza barierę uczestnictwa w życiu społecznym, politycznym, gospodarczym czy kulturalnym i skutkuje degradacją jednostek i grup objętych wykluczeniem, ich izolacją społeczną, było i jest podstawą podjęcia działań w celu przeciwdziałania temu negatywnemu zjawisku. Strategie walki z wykluczeniem mają zarówno charakter indywidualny jak i zbiorowy, publiczny. Indywidualne strategie łączą się często z nielegalnym zatrudnieniem, minimalizacją wydatków czy manipulowaniem pracownikami instytucji pomocowych w celu uzyskania świadczeń socjalnych. Nazywane syndromem uzależnienia od pomocy społecznej (*welfare dependency syndrome*) są racjonalne z punktu widzenia interesów jednostki. Peter Townsend wyróżnia trzy postawy wobec wykluczenia :

4. Postawa bierna gdy osoby są negatywnie nastawione wobec pracy, a cenią sobie wsparcie pasywne i doraźne
5. Postawa aktywna nastawiona na udział w reintegracji społecznej
6. Postawa aktywna nastawiona na udział w reintegracji zawodowej

Jak wskazują Arkadiusz Karwacki, Tomasz Kaźmierczak i Marek Rymsza¹³ reintegracja społeczna i zawodowa to dwie podstawowe formy walki z wykluczeniem społecznym. Reintegracja społeczna zgodnie z Ustawą o zatrudnieniu socjalnym z 2003 roku oznacza oddziaływania dotyczące osób wykluczonych społecznie, których celem jest odbudowanie i podtrzymanie ich umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania i pobytu. Z kolei reintegracja zawodowa w rozumieniu ustawy o zatrudnieniu socjalnym z 2003 roku są to oddziaływania dotyczące osób wykluczonych społecznie, których celem jest odbudowanie i podtrzymanie ich zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy. Reintegracja społeczna, jak wskazują Arkadiusz Żukiewicz i Anna Kotlarska – Michalska, jest procesem posiadającym trzy wymiary: kompensacyjny, profilaktyczny i promocyjny. Wymiar kompensacyjny to działania na rzecz eliminacji deficytów psychofizycznych, społeczno – kulturalnych oraz moralnych i

---

¹³ Karwacki A, T. Kaźmierczak, M. Rymsza, *Reintegracja Aktywna polityka społeczna w praktyce*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2014

materialnych jednostki. Wymiar profilaktyczny obejmuje diagnozę zagrożeń, przygotowanie strategii zapobiegawczych, ale także systemów wsparcia, a ostatni z wymiarów reintegracji społecznej to promocja postaw prospołecznych. Z kolei Wojciech Mikołajewicz¹⁴ w książce *Praca socjalna jako działanie wychowawcze* pisze, że celem reintegracji społecznej jest kształcenie umiejętności pełnienia ról społecznych i zajmowania pozycji społecznych, ale także planowania życia i umiejętności gospodarowania posiadanymi zasobami. Podsumowując swoje rozważania o reintegracji społecznej Arkadiusz Karwacki pisze:

„Skuteczna reintegracja polega na poszukiwaniu i wdrażaniu odpowiednio skrojonych rozwiązań przy jednoczesnej realnej ocenie szans i możliwości konkretnych osób, na których życiowym usamodzielnieniu nam zależy”¹⁵

Pamiętać trzeba, że publiczne strategie walki z wykluczeniem społecznym są także zależne od założeń ideologicznych. Dla konserwatystów odpowiedzialność za biedę i wykluczenie spada na jednostkę: bieda była zawsze, jest i będzie, jest nawet czymś pozytywnym bowiem zachęca do pracy, a wszelkie interwencje szkodzą. W tym ujęciu państwo opiekuńcze jest kosztowną iluzją, jak głosi tytuł jednej z wydanych u nas ostatnio książek¹⁶, bowiem szkodzi zaradności jednostek i ich zdolności samoorganizacji. Poczucie odpowiedzialności zbiorowej za biedę i wykluczenie społeczne stanowi podstawę do interwencji socjalnych państwa i jego instytucji. Strategie publiczne walki z wykluczeniem mogą mieć charakter działań opiekuńczych i wtedy są skierowane na konkretne dolegliwości i doraźne działania. Inne przesłanki kierują kampaniami prewencyjnymi, akcjami zapobiegawczymi lub działaniami emancypacyjnymi mającymi na celu wzmocnienie ofiar ekskluzji. Wśród strategii zapobiegania ekskluzji popularne są działania edukacyjne skierowane na dzieci i młodzież jako grupy szczególnie narażone na wykluczenie społeczne, a także wystawione na zaniedbania zdrowotne i edukacyjne wynikające z życia w enklawach biedy i rodzinach dysfunkcyjnych. Dominują strategie walki z wykluczeniem poprzez aktywizację zawodową, włączenie poprzez rynek pracy. Niestety powrót na rynek pracy jest niezwykle trudny dla jednostek zagrożonych wykluczeniem społecznym dlatego cenne są wszelkie działania umożliwiające budowę partnerstwa i partycypacji, uczestnictwa ofiar ekskluzji w działaniach na ich rzecz. W tym kontekście rozwój podmiotów ekonomii społecznej jako formy aktywizacji zawodowej i społecznej wydaje się cenną inicjatywą choć

---

¹⁴ Mikołajewicz M., *Praca socjalna jako działanie wychowawcze*, Interart Warszawa 1995

¹⁵ Karwacki A., (w:) *Reintegracja Aktywna polityka społeczna w praktyce*, s.260

¹⁶ *Państwo opiekuńcze Kosztowna iluzja*, 2014

wymagającą wsparcia ze strony instytucji publicznych. Równie ważne są działania rewitalizacyjne czyli programy mające na celu ożywienie, animację zagrożonych wykluczeniem całych społeczności lokalnych poprzez poszukiwania porozumienia pomiędzy partnerami społecznymi a władzą oraz tworzenie ram organizacyjnych oraz uzgadniania podejmowanych wielowymiarowych działań w obszarze walki z ekskluzją. Współcześnie dominującym podejściem wydaje się model partycypacyjny zgodnie z którym wykluczony bądź zagrożony wykluczeniem klient pomocy społecznej.

ROZDZIAŁ 2. STRATEGIE WALKI Z WYKLUCZENIEM MŁODZIEŻY

Już Jan Zamojski zauważył, że *Takie będą Rzeczypospolite jaki ich młodzieży chowanie* Kondycja młodzieży, jej dezaktywizacja zawodowa, jest jednym z najpoważniejszych problemów socjalnych w Polsce, który zaniechany może być źródłem negatywnych skutków społeczno – ekonomicznych¹⁷. Najgorszą konsekwencją będzie trwałe wykluczenie społeczne młodzieży, ale bezrobocie może być także źródłem patologii, a w efekcie dezintegracji więzi i dalszej alienacji społecznej, stanowiąc realne zagrożenie dla procesów demokratyzacji oraz budowy społeczeństwa obywatelskiego. Młodzi stanowią obecnie ponad 1 miliard światowej populacji.¹⁸ z czego większość mieszka w krajach rozwijających się, ale nawet w rozwiniętych krajach Europy Zachodniej sytuacja młodych jest bardzo trudna.

W Polsce aktywnym zawodowo jest jedynie co trzeci Polak do 25 roku życia, a jak wskazują autorzy *Planu realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce* 5.5% biernych zawodowo młodych pozostaje nieaktywnymi z powodu obowiązków rodzinnych, a 2% z powodu choroby i niepełnosprawności. Najtrudniejsza sytuacja dotyczy osób określanych jako NEET (*not in employment, education, and training*) czyli tych, którzy pozostają bezrobotni lub nieaktywni zawodowo z powodów innych niż nauka, obowiązki rodzinne czy choroba. Termin NEET został stworzony w Wielkiej Brytanii w końcu ostatniej dekady minionego wieku i rozpowszechnił się w całej Europie, a krajach takich jak Hiszpania czy Włochy ukuto własne językowe akronimy tego pojęcia. W naszym kraju niektórzy autorzy¹⁹

---

¹⁷ Grewiński M., *Dezaktywizacja i wykluczenie społeczne młodzieży – wyzwaniem dla partnerskiej współpracy instytucjonalnej i rozwoju zintegrowanych usług społecznych*, w: OHP jako realizator usług rynku pracy, Warszawa 2011,

¹⁸ Standing G., *Prekariat. Nowa niebezpieczna klasa*, PWN 2014

¹⁹ Na przykład Szczęśniak M., *Pokolenie „ani – ani”: o młodzieży, która się nie uczy, nie pracuje i nie dba o samokształcenie*, Psychologia Społeczna, 2011, tom 6

stosują wobec młodzieży bezrobotnej i nieuczącej się określenie pokolenie „ani – ani” czyli ani praca ani szkoła. Oczywiście w tej szeroko rozumianej grupie istnieją różne kategorie NEET: młodych dziedziczących bezrobocie, brak edukacji, a w konsekwencji biedę i wykluczenie, biernych z wyboru pozostających na utrzymaniu zamożnych rodziców itp. Niezależnie od przyczyn tego stanu bierność jej skutki są wspólne. Dezaktywizacja młodych rodzi konsekwencje psychospołeczne w postaci niskiej samooceny, braku determinacji i motywacji do działania. Cała zbiorowość NEET ze względów formalnych dzielona jest na dwie grupy. Pierwszą stanowią ci, którzy nie rejestrują się w urzędach pracy i są wykluczeni z rynku pracy głównie z powodu przerwania edukacji i braku kwalifikacji zawodowych. Zabiegi aktywizacyjne w obszarze edukacyjnym i zawodowym są wobec nich trudne i wymagają uwzględnienia zarówno kontekstów lokalnych jak i dużej indywidualizacji działań. Liczebność tej grupy szacuje się w Polsce na około 150 tysięcy.²⁰ Bardziej liczną grupę NEET stanowią młodzi w wieku 18 -24 lata, którzy jako bezrobotni są zarejestrowani w urzędach pracy, choć, zgodnie z polskim prawem, mogą równocześnie studiować zaocznie. W roku 2013 ich liczbę szacowano na 410 tysięcy osób.

W całej grupie wiekowej 15-24 lata wskaźnik NEET wyniósł w 2012 roku 12,5% co oznacza 560 tysięcy osób. Analiza zróżnicowania terytorialnego wskazuje, że najwyższe liczby młodych zakwalifikowanych do NEET wystąpiły w województwach podkarpackim (17,2%), lubuskim (16,8%), warmińsko-mazurskim(16,2%) oraz zachodniopomorskim (15,5%).²¹ Powodami wysokiego bezrobocia młodzieży są brak doświadczenia zawodowego i niedopasowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy. Deficyt doświadczenia zawodowego stanowi istotny problem (sytuacja co drugiego bezrobotnego w wieku do 25 roku życia), gdy równocześnie wiadomo, że najczęstszym oczekiwaniem pracodawcy jest co najmniej półroczne doświadczenie zawodowe. Bezrobocie wśród młodzieży oraz niepewność ich sytuacji zawodowej jest przyczyną uzależnienia materialnego od rodziców, a także wydłużenia czasu podejmowania decyzji matrymonialnych i prokreacyjnych co w efekcie wpływa na niską dzietność i rosnące starzenie się społeczeństwa.

Jako kluczowe podmioty instytucjonalne w dziedzinie zatrudnienia młodzieży wymieniana jest administracja pracy (powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy) oraz Ochotnicze Hufce Pracy (OHP). Urzędy pracy jak podstawowe instytucje samorządowe

---

²⁰ *Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014

²¹ *Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce*, MPiPS, MRR, Warszawa 2014

zajmujące się wspieraniem bezrobotnych są źródłem pomocy w postaci staży i szkoleń dla młodych. W roku 2013 ponad połowę korzystających ze staży (51,4%), oraz 27,1% uczestniczących w szkoleniach oferowanych przez instytucje administracji pracy stanowili młodzi. Młodzi są także często beneficjentami wsparcia ze strony powiatowych urzędów pracy przy otwieraniu własnej działalności gospodarczej. Drugą kluczową instytucją są Ochotnicze Hufce Pracy – państwowa jednostka budżetowa wykonująca zadania w zakresie zatrudnienia, przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu młodzieży oraz kształcenia i wychowania. OHP działa na terenie całego kraju poprzez podlegających Komendzie Głównej 16 wojewódzkich komend OHP oraz liczne (49) centra edukacji i pracy młodzieży, ośrodki szkolenia zawodowego czy centra kształcenia i wychowania. Ogółem na terenie całego kraju działa ponad 900 jednostek organizacyjnych świadczących różnego rodzaju wsparcie. Beneficjentami działań OHP są młodzi w wieku 15-25 lat, których można zaliczyć do kategorii NEET, zaniedbani, pochodzący ze środowisk i rodzin dysfunkcyjnych wymagający wsparcia i opieki, działań wychowawczych i kształcenia zawodowego, ale także absolwenci szkół i uczelni, którzy mają problemy w poruszaniu się na rynku pracy.

Zgodnie z zaleceniem Rady Europejskiej (2013/C120/01) chodzi o ustanowienie partnerstw na rzecz wsparcia młodzieży. W *Planie realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce* strategicznymi partnerami w omawianym obszarze powinny być. W cytowanym dokumencie wymienia się osiem rodzajów partnerstw zarówno na szczeblu centralnym (między różnymi resortami) jak i regionalnym i lokalnym. Ze względu na przedmiot naszego zainteresowania skupimy naszą uwagę tylko na tych z udziałem partnerów ze szczebla lokalnego. Chodzi o:

1. samorządowe wojewódzkie i powiatowe urzędy pracy współpracujące z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej
2. partnerów społecznych współpracujących z centralnymi i regionalnymi instytucjami organizującymi konkursy dla ich opracowania zgodnie ze specyfiką regionalnych i lokalnych rynków pracy i profilem młodzieży będącej obiektem aktywizacji zawodowej
3. partnerstwo jednostek Ochotniczych Hufców Pracy z podmiotami na szczeblu lokalnym zarówno samorządowymi jak i społecznymi takimi jak Związek Harcerstwa Polskiego, Liga Ochrony Kraju, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Związek Młodzieży Wiejskiej, Ochotnicze Straże Pożarne, itp.

4. partnerstwa powiatowych urzędów pracy z ośrodkami pomocy społecznej w zakresie kierowania bezrobotnych do uczestnictwa w kontraktach socjalnych, indywidualnych programach usamodzielnienia czy zatrudniania socjalnego
5. uczestnictwo partnerów społecznych w pracach rad zatrudnienia czyli organów opiniodawczo – doradczych, zależnie od szczebla, ministra, marszałka i starosty
6. partnerstwa organizacji i instytucji na szczeblu lokalnym i regionalnym²²

Wiele jest stosowanych dotąd instrumentów wspierających integrację młodych: szkolenia, staże, przygotowanie zawodowe, dofinansowanie kosztów egzaminów, studiów podyplomowych, pożyczki szkoleniowe i stypendium na kontynuowanie nauki, roboty publiczne i dotacje na podejmowanie działalności gospodarczej.

Nowymi, zaproponowanymi w nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 14 marca 2014 roku są formy , które kładą nacisk na lokalną współpracę takie jak trójstronne umowy szkoleniowe zawierane przez starostę z pracodawcą i instytucją szkoleniową, współpraca Centrów Informacji i Planowania Kariery Zawodowej z akademickimi biurami karier w zakresie opracowywania informacji zawodowej. Jak widać lektura dokumentu rządowego wskazuje, że kluczowa rola w realizacji Gwarancji dla młodzieży spoczywa na instytucjach i organizacjach szczebla lokalnego działających w ścisłej współpracy ze sobą zarówno w zakresie dotarcia do grup docelowych młodzieży w wieku od 15 do 24 roku życia pozostających poza zatrudnieniem, edukacją i szkoleniem jak i wspieraniu tych grup młodzieży. Decydującą kwestią w tym względzie jest współpraca jednostek organizacyjnych Ochotniczych Hufców Pracy ze szkołami, kuratoriami oświaty, ośrodkami pomocy społecznej czy też miejscowymi parafiami celem zdobycia informacji i dotarcia do młodych z rodzin i środowisk zagrożonych ekskluzją. Bardzo ważna jest także, rola współpracy instytucji publicznych (np. OHP) z organizacjami społecznymi i samorządami, kościołami i związkami wyznaniowymi w angażowaniu młodzieży w różnorodne wydarzenia lokalne. Chodzi o włączanie ich w rozwój lokalny w obszarze sportu, rekreacji, kultury itp. w formie wolontariatu, staży czy praktyk. Takie inicjatywy pozwolą na znajdowanie młodych liderów lokalnych będących agentami zmiany w społecznościach lokalnych w których żyją i działają. Inicjatorem takich działań i koordynatorem

---

²² *Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce*, MPiPS, MRR, Warszawa, 2014

międzysektorowej współpracy instytucji i organizacji lokalnych na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej młodzieży powinny być samorządy terytorialne.

Reasumując dotychczasowe rozważania na temat pomocy młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym podkreślić należy, że potwierdzają one podstawowe znaczenie samorządu terytorialnego i jego instytucji oraz lokalnych organizacji społecznych w tych działaniach. Jest to szczególnie widoczne, gdy uświadomimy sobie brak, jak dotąd, w naszym kraju kompleksowej, całościowej polityki społecznej na rzecz młodzieży. W przeciwieństwie do sąsiednich Niemiec nie ma u nas wydzielonego ustawodawstwa na rzecz pomocy w młodzieży, czy też specjalnych instytucji zajmujących się tą problematyką²³. Nawet jednak gdyby takie rozwiązania prawne i instytucje na szczeblu centralnym istniały trudno oczekiwać aby były one w stanie uwzględnić w swoich działaniach specyfikę kontekstu lokalnego i regionalnego sytuacji młodzieży oraz specyfikę lokalnych czy regionalnych rynków pracy. Wszystko to wymaga kompleksowej samorządowej polityki społecznej oparte na zasadzie partnerstwa. Szczególnie ważne jest pokonanie barier międzyresortowych i międzysektorowych, rywalizacji w której strony działają niezależnie od siebie i nie wykazują chęci stałej współpracy czyli relacji partnerskich rozumianych jako współpraca według wspólnie wypracowanych zasad regulujących relacje między nimi.

---

²³ Grewiński M., *Dezaktywizacja i wykluczenie społeczne młodzieży – wyzwaniem dla partnerskiej współpracy instytucjonalnej i rozwoju zintegrowanych usług społecznych*, w: OHP jako realizator usług rynku pracy, Warszawa 2011

ROZDZIAŁ 3. WYKLUCZENIE SPOŁECZNE MŁODZIEŻY W STRATEGIACH POWIATOWYCH - ANALIZA TERŚCI DOKUMENTÓW URZĘDOWYCH

6.1. Strategie w lokalnej polityce społecznej

W teorii organizacji przez planowanie strategiczne rozumie się w pełni sformalizowany proces długofalowego planowania, stanowiący ważny element zarządzania strategicznego, stosowany do określenia i realizacji celów organizacji.²⁴ Planowanie strategiczne dla potrzeb gminy lub powiatu można określić jako systematyczne, ciągłe działania, podczas których samorząd przewiduje i planuje przyszłość, analizuje zmiany zachodzące w otoczeniu, wybiera priorytetowe cele rozwoju, określa odpowiednie etapy i procedury ich realizacji oraz realne środki do ich osiągnięcia.

Zarządzanie strategiczne, czy to w teorii organizacji, czy w układzie lokalnym, to zarządzanie zorientowane na realizację długookresowych celów w warunkach zakładanej zmienności otoczenia.²⁵ Strategiczny sposób zarządzania jednostką terytorialną ma charakter bardzo aktywny i nastawiony jest na dążenie do realizacji określonej wizji przyszłości.²⁶ W tak rozumianym procesie zarządzania od samorządów terytorialnych oczekuje się działań proaktywnych, czyli nastawionych na przewidywanie i przeciwdziałanie niepożądanym zmianom w gminie (powiecie, województwie) i jej otoczeniu, a także zorientowanych na jak najlepsze wykorzystanie wszystkich zasobów gminy w celu jej wszechstronnego rozwoju. Takie podejście do zarządzania przeciwstawiane jest zachowaniom reaktywnym, polegającym jedynie na bieżących reakcjach na zmiany otoczenia oraz likwidacji już istniejących zagrożeń dla wspólnoty lokalnej.²⁷

W ogólnym ujęciu, strategia jest to koncepcja systemowego działania, polegająca na:

- formułowaniu długookresowych celów organizacji,

---

²⁴ Penc-Pietrzak I., *Strategie biznesu i marketingu*, Biblioteka Menedżera, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu Kraków 2000, s. 27.

²⁵ Venna Y., *Planowanie i zarządzanie strategiczne: nowe koncepcje w administracji publicznej*, „Służba Cywilna” 2001, Nr 2, s. 121–122.

²⁶ Smolarek A., *Etapy tworzenia strategii rozwoju lokalnego-studium przypadku gminy Jeżów Sudecki*, [w:] Sobczak E. (red.), *Gospodarka lokalna w teorii i praktyce*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej im O. Langego we Wrocławiu, Wrocław 2001, s. 288.

²⁷ Jeżak J. *Strategiczne zarządzanie przedsiębiorstwem*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1990, s. 131.

- określaniu zasobów i środków niezbędnych do realizacji tych celów
- określaniu sposobów postępowania (reguł działania, wytycznych) zapewniających optymalne rozmieszczenie oraz wykorzystanie zasobów w celu elastycznego reagowania na wyzwania otoczenia i zapewnienia organizacji korzystnych warunków egzystencji i rozwoju.

Kluczową rolę w zarządzaniu rozwojem jednostek terytorialnych pełnią niewątpliwie strategia rozwoju, czyli kompleksowa, perspektywiczna koncepcja rozwoju jednostki terytorialnej, wytyczająca cele i kierunki działania oraz reguły i etapy osiągnięcia tych celów.

W obszarze lokalnej polityki i pomocy społecznej dokumentem koordynującym zadania jednostkowe jest z kolei strategia rozwiązywania problemów społecznych. Jest to długofalowa koncepcja działania, stanowiąca podstawę realizacji przyjętych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu poprawy tych zjawisk występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. W tym miejscu warto nadmienić, że opisywania w tym rozdziale metodologia tworzenia strategii lokalnych jest właściwa i możliwa do stosowania w przypadku obu opisanych powyżej rodzajów strategii.

Współcześnie wymienić można dwa powody, dla których samorządy terytorialne opracowują strategię: konieczność wykorzystania instrumentów planistycznych w procesie sterowania rozwojem oraz przymus prawny. Kryterium prawne opracowania strategii lokalnych dotyczy wybranych dokumentów, z których większość ma charakter sektorowy (tym samym programy nie pełnią funkcji koordynacji działań w ramach lokalnej polityki rozwoju, a raczej stanowią narzędzia wykonawcze dla poszczególnych branż i dziedzin rozwoju). Wskazać tu należy lokalne strategię rozwiązywania problemów społecznych. Główną przesłanką ich przygotowania są przepisy ustawy o pomocy społecznej²⁸. Zasadniczym powodem tworzenia lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych jest przepis art. 16b ustawy o pomocy społecznej, nakładający na jednostki samorządowe obowiązek opracowania takich dokumentów. Zgodnie z jego treścią gmina i powiat opracowują strategię rozwiązywania problemów społecznych, a samorząd województwa strategię w zakresie polityki społecznej. Strategie zawierają w szczególności: diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią, określenie: celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków

---

²⁸ Art. 16, 17, 19, 21 ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej, Dz. U. z 2004 r. , Nr 64, poz. 593.

niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych, wskaźników realizacji działań.

Według art. 17 ustawy do obowiązkowych zadań własnych gminy należy między innymi: „opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Z art. 17 wyraźnie wynika, że gmina nie może uchylić się od obowiązku opracowania i uchwalenia strategii.

Z kolei według art. 19 ustawy do zadań własnych powiatu należy: „opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka — po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami”. Podobnie w przypadku województwa ustawa określa, że do zadań własnych realizowanych przez samorząd wojewódzki należy: „opracowanie, aktualizowanie i realizacja strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej będącej integralną częścią strategii rozwoju województwa obejmującej w szczególności programy: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, współpracy z organizacjami pozarządowymi — po konsultacji z powiatami.” (art. 21)

Drugim ważnym powodem, dla którego lokalni władarze decydują się na opracowywanie strategii jest nowa pozycja samorządu terytorialnego w realizacji polityki rozwoju. Podstawą funkcjonowania samorządu terytorialnego w Polsce jest jego samorządność i samodzielność, co przejawia się w nieskrępowanej wskazówkami innych organów publicznych działalności w ramach przepisów prawa oraz możliwości planowania i prowadzenia własnej polityki rozwoju.²⁹ Restytucja samorządu terytorialnego przywróciła jednostkom terytorialnym prawowitego i rzeczywistego gospodarza, a wbudowanie samorządu w strukturę państwa

---

²⁹ Nowacka E.J., *Samorząd terytorialny w administracji publicznej*, Wydawnictwo Prawnicze PWN, Warszawa 1997, s. 31.

rozpoczęło proces dostosowawczy kształtowania administracji do potrzeb państwa zorientowanego na gospodarkę rynkową.³⁰

Strategia rozwiązywania problemów społecznych umożliwia racjonalizację lokalnej polityki społecznej i pomocy społecznej. Na podstawie pogłębionej diagnozy określa ścieżkę celów i działań, których wdrożenie powinno w znaczący sposób przyczynić się do rozwiązania istniejących problemów społecznych i zminimalizować ryzyko pojawienia się ich nowych kategorii w przyszłości. Dokument stanowi zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, i doprowadzić do integracji społecznej.

Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych to dokument uwzględniający przesłanki wynikające z sytuacji na szczeblu gminnym. Wobec powyższego sygnalizuje problemy społeczne występujące w gminach wchodzących w skład powiatu, i projektuje rozwiązania o charakterze systemowym pozostające poza kompetencjami samorządu gminnego.

Na treść i realizację powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych mają również wpływ różne akty prawne, m.in.:

- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r., poz. 595),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 135 ze zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 ze zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 674 ze zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (tj. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 ze zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2012 r., poz. 1356 ze zm.),

---

³⁰ Stępień J., *Pozakręcone państwo*, „Samorząd Terytorialny” 1995, nr 5.

- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. Nr 180, poz. 1493 ze zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 124 ze zm.),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tj. Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 ze zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 1228 ze zm.),
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 966 ze zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 ze zm.).

6.2. Analiza treści powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych (powiaty ziemskie)

POWIAT BELCHATOWSKI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Belchatowskiego z 2004 roku

DIAGNOZA:

Dane diagnostyczne zgromadzono do 2004, nie odzwierciedlają one obecnej sytuacji w powiecie.

DEMOGRAFIA: brak szczegółowych danych

RYNEK PRACY: brak szczegółowych danych, brak odniesień do sytuacji osób młodych na lokalnym rynku pracy

GLÓWNE POWODY UDZIELANIA POMOCY SPOŁECZNEJ: brak danych na temat głównych powodów udzielania pomocy społecznej. Można przyjąć założenie, iż są to powody „ustawowe”, tożsame do zdiagnozowanych w pozostałych powiatach, tj. ubóstwo, bezrobocie, długotrwała choroba, bezradność życiowa.

WYKLUCZENIE OSÓB MŁODYCH 15-24 LATA: brak analizy dla tej kategorii wiekowej

CZEŚĆ POSTUALTYWNA:

Działania na rzecz dzieci i młodzieży zaprogramowano w ramach obszaru strategicznego ukierunkowanego na wzmocnienie rodzin i form opieki nad dzieckiem, w tym działania na rzecz rozwoju pieczy zastępczej, pomoc w usamodzielnianiu wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych, prowadzenie placówek wsparcia dziennego dla mieszkańców gmin powiatu bełchatowskiego (ostatnie działanie realizowane pośrednio, poprzez wsparcie organizacji pozarządowych). Strategia koncentruje się głównie na obszarach wsparcia i zadaniach wynikających z ustawy o pomocy społecznej (zarówno w części diagnostycznej, jak i postulatywnej).

POWIAT BRZEZIŃSKI

**Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 - 2020
Powiatu Brzezińskiego**

DIAGNOZA

Diagnoza problemów społecznych powiatu oparta jest głównie na danych ilościowych i jakościowych przekazywanych przez instytucje wspierające dziecko i rodzinę (ocena zasobów pomocy społecznej, gminne i powiatowe programy i strategie).

DEMOGRAFIA: brak szczegółowych danych

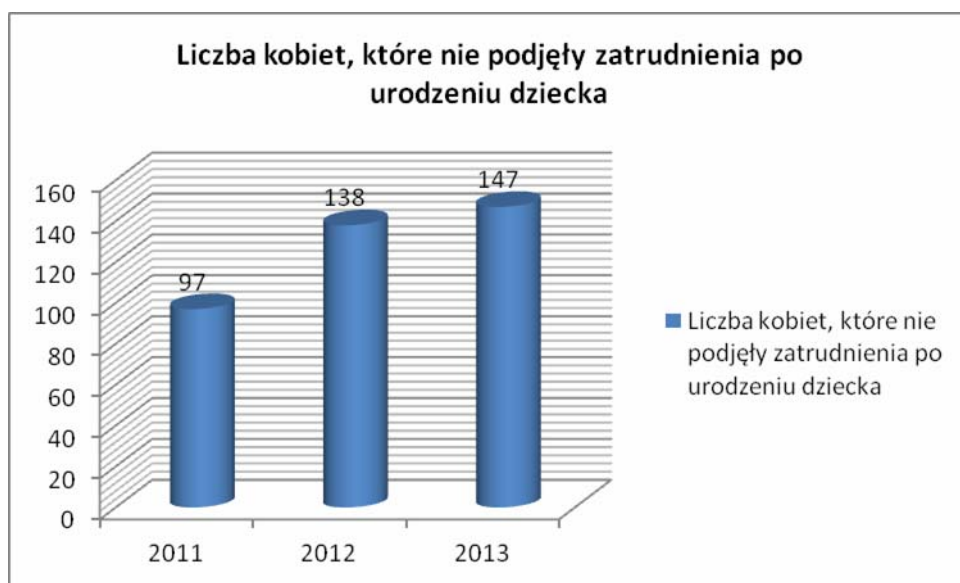
LOKALNY RYNEK PRACY:

Analizując zjawisko bezrobocia w powiecie, nie uwzględniono kryterium wieku. Jediną kategorią osób bezrobotnych, na które zwrócono uwagę są kobiety. Z zapisu diagnozy wynika, że sytuacja kobiet na rynku pracy w powiecie brzezińskim jest gorsza niż w przypadku mężczyzn, a negatywna tendencja pogłębia się z roku na rok. W dokumencie stwierdzono m.in.:

W gminie Brzeziny, gminie Dmosin i gminie Jeżów od 2011 roku w grupie klientów pomocy społecznej dominują kobiety, co może potwierdzać fakt, że trudniej im pogodzić rolę matki i żony z rolą osoby pracującej. Kobiety mogą mieć też problemy powrotem na rynek pracy po okresie macierzyństwa. W gminie Rogów tendencja jest odwrotna, tutaj wśród klientów pomocy społecznej w wieku produkcyjnym dominują mężczyźni. Jednak, jeśli weźmie się pod uwagę dodatkowy parametr: długotrwałe korzystanie z pomocy, jednoznacznie widać, że to wciąż kobiety są grupą najczęściej korzystającą ze świadczeń pomocy społecznej.

Można domniemywać, iż część bezrobotnych kobiet, zwłaszcza tych powracających na rynek pracy po okresie macierzyństwa, reprezentuje interesującą nas kategorię osób w wieku 15-24 lata. Wykres nr 1 ilustruje opisany powyżej trend wzrostu liczby kobiet, które są bierne zawodowo po urodzeniu dziecka. W ciągu 2 lat liczba kobiet wzrosła o 50.

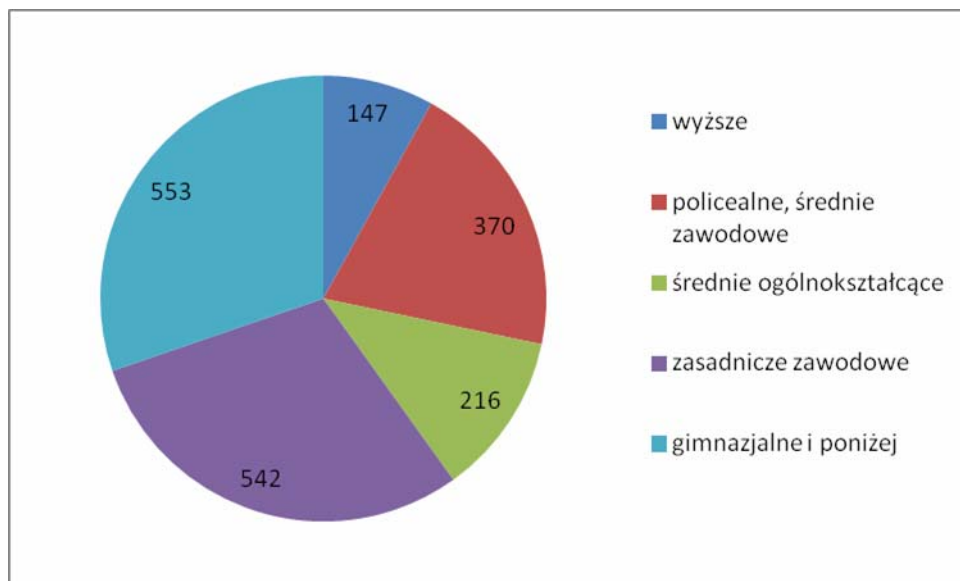
Wykres 1. Liczba kobiet w powiecie brzezińskim, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka

Źródło: Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 - 2020 Powiatu Brzezińskiego s. 11

Kolejnym zdiagnozowanym w strategii powodem bezrobocia wśród mieszkańców powiatu brzezińskiego jest poziom wykształcenia. Wśród ogółu bezrobotnych dominują osoby z niskim wykształceniem. Można założyć, iż tendencja ta dotyczy również kategorii wiekowej 15-24 lata.

Wykres 2. Bezrobotni w powiecie brzezińskim wg wykształcenia (dane za 2013 rok)

Źródło: Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 - 2020 Powiatu Brzezińskiego, s.12

GLÓWNE POWODY UDZIELANIA POMOCY SPOŁECZNEJ: zdiagnozowano 3 główne powody przyznawania wsparcia z zakresu pomocy społecznej, które są jednocześnie dominującymi problemami w powiecie. Rozkład problemów we wszystkich gminach jest podobny: dominuje ubóstwo i bezrobocie, następnie problematyka związana ze zdrowiem i bezradnością życiową. Inne powody przyznawania wsparcia to alkoholizm, potrzeba ochrony macierzyństwa oraz bezdomność. Stosunkowo niewielka jest liczba osób korzystająca ze wsparcia z powodu narkomanii.

WYKLUCZENIE OSÓB MŁODYCH 15-24 LATA: brak analizy dla tej kategorii wiekowej.³¹

Według autorów analizowanej strategii kondycja rodziny w ostatnich latach uległa pogorszeniu na skutek dynamicznych przemian społeczno – ekonomicznych. Obserwuje się nie tylko degradację rodzin, ale również rozpad na skutek kumulacji wielu czynników.

---

³¹Po wstępnym przeanalizowaniu powiatowych dokumentów strategicznych przyjmujemy założenie, że duży wpływ na szanse rozwojowe osób młodych mają uwarunkowania rodzinne. Równocześnie problemy współczesnej rodziny diagnozowane przez OPS mogą stanowić powody zagrożenia wykluczeniem osób w wieku 15-24 lata.

Strategia identyfikuje najważniejsze grupy problemów, które najdotkliwiej wpływają na funkcjonowanie rodzin:

1. Problemy mieszkaniowe – duża liczba rodzin posiada złe warunki mieszkaniowe – ciasnota, zagęszczenie, zły stan techniczny zajmowanych lokali. Brak środków finansowych uniemożliwia zapewnienie sobie we własnym zakresie odpowiednich warunków lokalowych.

2. Problemy materialne – brak możliwości zarobkowania powoduje uzależnienie wielu rodzin od pomocy społecznej. Brak samodzielności finansowej rodzi poczucie bezradności, apatię, niechęć do podejmowania starań na rzecz zmiany własnej sytuacji życiowej.

3. Uzależnienia – kryzys wartości rodzinnych, błędy wychowawcze oraz negatywny wpływ środowiska sprzyja sięganiu po środki psychoaktywne dające chwilową ucieczkę od problemów i odpowiedzialności za siebie i swoją rodzinę.

4. Rodziny niepełne – brak chęci do zmiany stanu cywilnego szczególnie wśród ludzi młodych jest przyczyną zwiększającej się liczby rodzin niepełnych, w których obowiązek wychowywania dzieci spoczywa na jednym z rodziców. Samotny rodzic często nie jest w stanie finansowo sprostać potrzebom socjalno – bytowym rodziny, trudnościom związanym z opieką i wychowaniem dzieci oraz problemom życia codziennego.

5. Częste zmiany partnerów, co destabilizuje życie rodzinne i dezorganizuje proces socjalizacji dzieci i młodzieży.

6. Małoletniość i młody wiek matek – młode matki często nie posiadają odpowiedniego przygotowania do pełnienia roli wychowawczej i opiekuńczej w stosunku do swojego dziecka. Efektem tego jest niesamodzielność i niezaradność życiowa oraz przejmowanie przez dziadków lub starsze rodzeństwo obowiązków zapewnienia dziecku należytych warunków do prawidłowego rozwoju i wychowania.

7. Przemoc – trudna sytuacja socjalno – bytowa, nadużywanie środków psychoaktywnych rodzą stres i konflikty, które są przyczyną stosowania wobec członków rodziny przemocy fizycznej i psychicznej oraz degradacji rodziny.

8. Brak właściwej edukacji i wychowania oraz odpowiednich wzorców osobowych w rodzinie – niedostosowanie działań edukacyjnych do potrzeb, wymagań i oczekiwań ludzi młodych nie sprzyja kształtowaniu prawidłowych postaw społecznych uczniów. Wielu z nich przedwcześnie

porzucą naukę i zakłada rodziny. Brak elementarnej wiedzy z zakresu wychowania i opieki nad dzieckiem i rodziną powoduje powstanie dysfunkcji i sprzyja pogłębianiu się patologii społecznych.

9. Bezradność życiowa – na początku wspólnej drogi życia wsparcie rodziny dla młodych małżonków jest wręcz niezbędne. Brak samodzielności finansowej i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych powoduje narastające trudności dnia codziennego. Może to prowadzić do rozpadu rodziny.

10. Prowadzenie niewłaściwego stylu życia, mała dbałość o systematyczne wykonywanie badań kontrolnych i profilaktycznych, a także niewystarczające środki finansowe na zakup leków sprzyja pogorszeniu się stanu zdrowia członków rodziny.

11. Wielodzietność rodzin – podstawowe potrzeby bytowe dzieci nie są w pełni zaspokajane ze względu na trudną sytuację finansową rodziny i nieporadność rodziców w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

CZEŚĆ POSTULATYWNA

W strategii zaprogramowano działania na rzecz poprawy sytuacji osób młodych jak i ogółu mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym. Przyjmujemy założenie, że w ramach drugiej kategorii funkcjonują także osoby w wieku 15 – 24 lata.

Cele strategiczne:

1. Pomoc dla rodzin dysfunkcyjnych
2. Wspieranie usamodzielnianych wychowanków
3. Aktywizacja mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym
4. Działania korekcyjno – edukacyjne w zakresie niwelowania zjawiska przemocy i uzależnień w rodzinie
5. Aktywizacja społeczności lokalnej

Zestawienie celów szczegółowych dla interesujących nas celów strategicznych prezentuje poniższa tabela

Tabela 1. Działania związane z poprawą sytuacji osób młodych zaprogramowane w strategii powiatu brzezińskiego

Pomoc dla rodzin dysfunkcyjnych	
Cele szczegółowe	Partnerzy
Zapewnienie dzieciom i młodzieży pozbawionym opieki rodzicielskiej rodzinnej opieki zastępczej	Samorządy gminne Samorząd powiatowy PCPR Ośrodki Pomocy Społecznej
Organizowanie różnych dziennych form wsparcia i opieki nad dzieckiem i rodziną w środowisku naturalnym (kluby, ogniska wychowawcze, świetlice środowiskowe, specjalistyczne dzienne placówki i inne)	Samorządy gminne Samorząd powiatowy PCPR Szkoly Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Ośrodki Pomocy Społecznej inne instytucje i organizacje pozarządowe
Wspieranie rodzin dysfunkcyjnych we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania – współpraca koordynatora i asystenta rodziny	Samorządy gminne Ośrodki Pomocy Społecznej Samorząd powiatowy PCPR Organizacje pozarządowe
Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego, w szczególności prawnego, psychologicznego i rodzinnego oraz terapii rodzinnej	samorząd powiatowy Samorządy gminne PCPR Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Ośrodki Pomocy Społecznej inne instytucje i organizacje pozarządowe
Współpraca instytucji pomocowych szczebla powiatu i gmin na rzecz wzmocnienia rodzin biologicznych w celu jak najszybszego powrotu dzieci z zastępczych form opieki do domu oraz w zakresie podejmowania wczesnej interwencji	Samorząd powiatowy Samorządy gminne PCPR Ośrodki Pomocy Społecznej Szkoly Sąd Rodzinny inne instytucje i organizacje pozarządowe
Wspieranie usamodzielnianych wychowanków	
Cele szczegółowe	Partnerzy
Wsparcie finansowe i rzeczowe wychowanków: - pomoc na kontynuowanie nauki - pomoc na usamodzielnienie	Samorząd powiatowy PCPR Samorządy gminne
Wsparcie usamodzielnianych wychowanków w aktywnym uczestnictwie w życiu społecznym: <ul style="list-style-type: none"> • motywowanie do kontynuowania nauki • doradztwo z zakresu aktywnego poszukiwania pracy • pomoc w uzyskaniu lokalu mieszkalnego • informacja prawna, poradnictwo 	Samorządy gminne Samorząd powiatowy PCPR Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Ośrodki Pomocy Społecznej inne instytucje i organizacje pozarządowe

Działania na rzecz osób młodych w wieku 15 – 25 lat pozostających bez pracy i zagrożonych
wykluczeniem społecznym

psychologiczne	
<p>Wsparcie dla pełnoletnich wychowanków oferowane w ramach projektów systemowych: realizacja projektów systemowych skierowanych m. in. do pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych</p> <ul style="list-style-type: none"> • zachęcanie wychowanków rodzin zastępczych do aktywnego uczestnictwa w projektach • dostosowanie działań przewidzianych w projektach do aktualnych potrzeb wychowanków rodzin zastępczych 	<p>PCPR PUP Samorządy gminne i powiatowe</p>
Aktywizacja mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym	
Cele szczegółowe	Partnerzy
Przeciwdziałanie bezrobociu i działania na rzecz wzrostu zatrudnienia	Ośrodki Pomocy Społecznej PUP
Wspieranie organizacji pozarządowych w organizowaniu różnych przedsięwzięć adresowanych do osób zagrożonych lub wykluczonych społecznie	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe
Pomoc w integracji ze środowiskiem określonym grupom społecznym (pełnoletni wychowankowie instytucjonalnych i rodzinnych form opieki zastępczej, cudzoziemcy)	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe
Wspieranie tworzenia instrumentów aktywizacji zawodowej i społecznej (np. centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, spółdzielnie socjalne, zakłady aktywności zawodowej i inne).	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR PUP inne instytucje i organizacje pozarządowe
Rozwój przedsiębiorczości społecznej	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR PUP inne instytucje i organizacje pozarządowe
Działania korekcyjno – edukacyjne w zakresie niwelowania zjawiska przemocy i uzależnień w rodzinie	
Cele szczegółowe	Partnerzy
<p>Kampania informacyjna nt. problematyki przemocy i uzależnień:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja konferencji i wykładów - opracowanie i wydanie ulotek i broszur - aktualizacja stron internetowych jednostek stworzenie i systematyczne aktualizowanie podstrony internetowej z odpowiednimi linkami i odsyłaczami, mającej na celu 	<p>Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe</p>

informowanie o możliwościach pomocy, wsparcia i zwiększenie dostępności do	
Promowanie zdrowego trybu życia: - programy prozdrowotne w szkołach - stwarzanie możliwości do wszechstronnego organizowania czasu wolnego i rozwijania swoich pasji - imprezy sportowe, promowanie klubów sportowych	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe
Aktywizacja społeczności lokalnej	
Cele szczegółowe	Partnerzy
Aktywizacja organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe
Opracowywanie i wdrażanie projektów współfinansowanych ze środków unijnych, związanych z podnoszeniem jakości życia mieszkańców powiatu	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe
Wykorzystanie aktywności społecznej młodzieży poprzez zintensyfikowanie działań na rzecz rozwoju wolontariatu w powiecie	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe

Źródło: Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 - 2020 Powiatu Brzezińskiego

POWIAT KUTNOWSKI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Kutnowskiego na lata 2014-2020 (PROJEKT)

DIAGNOZA:

Strategia jest dokumentem uspołecznionym, opracowanym metodą partycypacyjną, z udziałem zróżnicowanych interesariuszy, m.in.: przedstawicieli samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, kultury, ochrony zdrowia, policji i sądownictwa, organizacji pozarządowych, kościoła, mieszkańców powiatu oraz ekspertów. Taka metoda opracowania umożliwia pogłębioną diagnostykę lokalnych problemów społecznych, co może stanowić przyczynek do racjonalnego planowania działań i interwencji.

DEMOGRAFIA:

Powiat kutnowski charakteryzuje się regresywną strukturą demograficzną. Obserwowane tendencje są następujące:

Stale zmniejszająca się w liczba dzieci i młodzieży, a także osób w wieku produkcyjnym. Systematyczny wzrost liczby osób starszych. W przyszłości ta ostatnia grupa będzie zasilana przez grono osób w wieku produkcyjnym, które zakończą aktywność zawodową.

Powyższe tendencje demograficzne będą wymagały dostosowania usług społecznych do potrzeb zarówno dzieci i młodzieży, jak i seniorów. W przypadku tych pierwszych konieczne będzie dopasowanie oferty edukacyjno-wychowawczej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej, tym drugim trzeba będzie natomiast udzielić stosownej pomocy materialnej i rzeczowej, ułatwić im korzystanie z usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form aktywnego spędzania czasu wolnego.

LOKALNY RYNEK PRACY

W latach 2010-2012 powiat kutnowski charakteryzował się wyższą, w stosunku do województwa łódzkiego i kraju, stopą bezrobocia. Zarówno w powiecie, województwie, jak i w kraju w 2012 roku odnotowano jej wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim. Wśród pozostających bez pracy w latach 2010-2012 większość stanowiły kobiety. Na koniec 2012 roku wśród bezrobotnych w powiecie najliczniejszą grupą były osoby w wieku 25-34 lata, (2 143 osoby), osoby pozostające bez zatrudnienia powyżej 24 miesięcy (1 676 osób), osoby ze stażem pracy od roku do 5 lat (1.700 osób), a także osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (2.493 osoby).

Liczne grupy wśród będących bez zatrudnienia stanowiły również osoby w wieku 18 - 24 lata (1 523 osoby), osoby pozostające bez pracy od 1 do 3 miesięcy (1 366 osób), osoby bez stażu pracy (1 444 osoby) i ze stażem do 1 roku (1 396 osób) oraz osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (1 934 osoby).

GLÓWNE POWODY UDZIELANIA POMOCY:

Najczęstszymi przyczynami przyznawania pomocy społecznej w gminach powiatu kutnowskiego w 2012 roku były kolejno: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i długotrwała lub ciężka choroba

PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII PRZEDSTAWICIELI ŚRODOWISKA LOKALNEGO

W ramach diagnozy problemów społecznych powiatu kutnowskiego przeprowadzono badania ilościowe osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, m.in. starosty, burmistrzów i wójtów, radnych, naczelników wydziałów starostwa powiatowego, kierowników jednostek pomocy społecznej, przedstawicieli placówek oświatowo-wychowawczych, kulturalnych, służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych, kościoła oraz mieszkańców powiatu. Do analizy przedłożono w sumie 198 wypełnionych anonimowo ankiet, w których badani odnieśli się do wybranych zagadnień dotyczących sytuacji społecznej w powiecie. W kontekście sytuacji osób młodych w powiecie wyniki badań są następujące:

Słabe strony powiatu:

- duże bezrobocie, niewystarczająca liczba miejsc pracy i brak perspektyw na rychłą poprawę tej sytuacji
- zła sytuacja mieszkaniowa, szczególnie młodych rodzin.
- trudny dostęp do usług medycznych
- brak miejsc, w których młodzież mogłaby atrakcyjnie spędzić czas wolny, a także niewystarczająca ilość terenów rekreacyjnych
- ogólnie niski poziom życia jego mieszkańców dziedziczenie biedy i uzależnianie się mieszkańców od świadczeń z pomocy społecznej.

Problemy mieszkańców:

Do problemów, które najczęściej dotyczą mieszkańców powiatu, respondenci zaliczyli bezrobocie (30,9%) oraz będące jego konsekwencją ubóstwo (17,1%). Przewiduje się intensyfikację problemu w najbliższej przyszłości. Istotnym problemem w środowisku lokalnym jest także alkoholizm – dostrzegany przez blisko jedną piątą respondentów. Dysfunkcyjność rodzin oraz starzenie się społeczeństwa to kolejne wskazywane problemy społeczne (wymieniło je odpowiednio 10,5% oraz 9,2% badanych).

Kategorie osób i grup najbardziej odczuwających skutki problemów społecznych występujących w powiecie

Najwięcej badanych stwierdziło, że grupą, która najbardziej odczuwa skutki problemów społecznych w powiecie, są osoby i rodziny dotknięte bezrobociem oraz ubóstwem (36,6%). W dalszej kolejności ankietowani dostrzegli sytuację rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy domowej (18,3%). Zdaniem respondentów z ciężarem problemów społecznych zmagają się także rodziny z osobami niepełnosprawnymi (9,9%). Odpowiednio 14,8% oraz 5,6% wskazało, że są to osoby starsze, samotne i niepełnosprawne oraz dzieci z rodzin ubogich.

Barier i problemy, które ograniczają możliwości prawidłowego funkcjonowania dzieci i młodzieży w powiecie

Ankietowani poproszeni o wskazanie barier i problemów, które w sposób najistotniejszy ograniczają możliwości prawidłowego funkcjonowania dzieci i młodzieży w powiecie najczęściej wymieniali ograniczony dostęp do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, w tym do zajęć pozalekcyjnych, świetlic, obiektów sportowo-rekreacyjnych, dóbr kultury. Wspominali o problemach, z którymi zmagają się rodziny, a które rzutują na sytuację dziecka, tj. o ubóstwie, bezrobociu, dysfunkcjach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizmie, przemocy w rodzinie. Podnosili również problem uzależnień wśród młodzieży.

Na czym powinny się skupić instytucje i organizacje działające w powiecie?

W opinii badanych instytucje i organizacje lokalne powinny skoncentrować się przede wszystkim na społecznej ochronie rodzin najuboższych (i pochodzących z nich dzieci; w ich przypadku najczęściej podkreślano potrzebę zwiększenia dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego), aktywizacji osób bezrobotnych oraz dostosowaniu kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy. Ważną płaszczyzną działalności instytucji i organizacji powinna być również pomoc osobom niepełnosprawnym (tak w zakresie rehabilitacji społecznej, jak i zawodowej) oraz starszym.

Zdaniem respondentów szczególną uwagę należy zarazem zwrócić na wsparcie rodzin zmagającymi się na co dzień z dysfunkcjami opiekuńczo-wychowawczymi oraz różnego rodzaju patologiami (np. alkoholizmem i przemocą domową). Nie należy również zapominać o pobudzaniu środowisk o niskim statusie społecznych, które są zagrożone wykluczeniem społecznym. Pomoc udzielania powyższym grupom (np. w formie pracy socjalnej, wsparcia finansowego, rzeczowego czy specjalistycznego), powinna mieć charakter interdyscyplinarny i skoordynowany. Podkreślano także niezwykle ważną wagę właściwej diagnozy społecznej, jako

podstawy podejmowanych działań społecznych. Wskazując pola działalności instytucji i organizacji w powiecie, respondenci podkreślali również konieczność powiększania zasobów mieszkaniowych, likwidowania barier komunikacyjnych, rozszerzenia poradnictwa psychologicznego i prawnego oraz utrzymania poczucia wspólnoty mieszkańców. W opinii badanych bardzo ważną sprawą dla realizacji działań jest skuteczne pozyskiwanie środków finansowych z zewnątrz, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Możliwość przyczynienia się instytucji i organizacji w powiecie do zmniejszenia skali lokalnych problemów społecznych

Ankietowani najczęściej deklarowali chęć podejmowania działań zmierzających do lepszej diagnostyki potrzeb lokalnej społeczności, w tym także dzieci i młodzieży, organizowania im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego. Widzieli jednocześnie konieczność aktywizacji zawodowej osób dotkniętych bezrobociem, organizowania wszelkiego rodzaju kursów i szkoleń.

Badani wyrażali gotowość prowadzenia pracy socjalnej, pedagogizacji rodziców, udzielania potrzebującym wsparcia finansowego, rzeczowego (w tym w formie dożywiania), świadczenia im usług opiekuńczych. Ponadto oferowali pomoc w uzyskaniu wsparcia specjalistycznego (psychologa, prawnika, terapeuty) oraz zgłaszali chęć opracowywania i realizowania projektów socjalnych (m.in. przy wykorzystaniu środków finansowych pozyskanych z zewnątrz), programów profilaktycznych oraz podejmowania współpracy z przedstawicielami innych instytucji i organizacji

PODSUMOWANIE SYTUACJI DZIECI I MŁODZIEŻY:

Grupie tej najbardziej doskwiera ograniczona liczba alternatywnych form spędzania czasu wolnego, w tym zajęć pozalekcyjnych, świetlic, obiektów sportowo-rekreacyjnych, dóbr kultury. Na sytuację dziecka w powiecie rzutują również problemy, z którymi zmagają się rodziny, tj. ubóstwo, bezrobocie, dysfunkcje opiekuńczo-wychowawcze, alkoholizm, przemoc w rodzinie.

W działaniach samorządu powiatu kutnowskiego szczególne znaczenie powinny mieć również inicjatywy zabezpieczające sytuację dziecka, które musiało opuścić rodzinę. Należy stawiać na opiekę rodzinną (rodziny zastępcze), a dopiero, gdy ta będzie niewystarczająca na instytucjonalną (placówki opiekuńczo-wychowawcze).

ANALIZA SWOT

W ramach części diagnostycznej strategii przeprowadzono analizę strategiczną metodą analizy SWOT. Poniższa tabela prezentuje zestawienie atutów, barier, szans i zagrożeń w interesujących nas obszarach analitycznych, tj. bezrobocie i ubóstwo, rodzina, dziecko, młodzież, uzależnienia i przemoc w rodzinie

Tabela 2 „Zdiagnozowane uwarunkowania sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie kutnowskim”

BEZROBOCIE I UBÓSTWO	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie działań mających na celu ograniczenie zjawiska bezrobocia w powiecie, w tym wśród kobiet • prowadzenie przez pracowników socjalnych działań służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym osób w wieku 45 lat i więcej • upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach • pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie bezrobociu (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) • zachęcanie inwestorów do tworzenia nowych miejsc pracy • przeciwdziałanie zjawisku dziedziczenia bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> • niedostosowywanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy • brak działań służących ograniczeniu zjawiska nielegalnego zatrudnienia
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • korzystanie przez osoby bezrobotne z dostępu do europejskich rynków pracy • możliwość ograniczania bezrobocia dzięki środkom finansowym z funduszy zewnętrznych (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) • wzrost liczby nowych inwestorów tworzących miejsca pracy • sieć organizacji pozarządowych działających na rzecz osób bezrobotnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrastający poziom bezrobocia w powiecie, w tym wśród kobiet oraz osób w wieku 45 lat i więcej • niewystarczająca wiedza osób bezrobotnych o dostępnych ofertach pracy i wolnych miejscach pracy • niewystarczająca wiedza osób bezrobotnych o usługach poradnictwa zawodowego oraz szkoleniach • brak możliwości znalezienia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy przez kończącą edukację młodzież • występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia • wzrost liczby osób bezrobotnych wymagających aktywizacji • wzrost poziomu nielegalnego zatrudnienia

RODZINA, DZIECKO, MŁODZIEŻ	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie działań zapobiegających dysfunkcjom rodzin • rozwijanie zastępczej opieki rodzinnej • prowadzenie działań na rzecz rozwoju szkolnictwa ponadgimnazjalnego • prowadzenie działań mających na celu podniesienie poziomu nauczania • współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży • propagowanie wśród dzieci i młodzieży idei wolontariatu • prowadzenie działań profilaktycznych w obszarze zdrowia • prowadzenie działań mających na celu zwiększenie dostępności opieki medycznej dla mieszkańców • dostosowywanie do potrzeb i oczekiwań dzieci i młodzieży oferty spędzania czasu wolnego 	<ul style="list-style-type: none"> • nieefektywna praca socjalna • brak analiz potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży • nierozwijanie sieci placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży • nierozwijanie szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego • ograniczony dostęp do poradnictwa specjalistycznego dla rodzin wymagających tej formy wsparcia • brak działań inicjujących powstawanie grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci • brak dostatecznego wsparcia dzieciom usamodzielnianym, w tym brak w powiecie stosownych lokali • brak koordynacji działań instytucji wspierających rodziny, dzieci i młodzież
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • odpowiednia dostępność szkół podstawowych i gimnazjalnych • możliwość kontynuowania przez młodzież nauki na poziomie ponadgimnazjalnym • zadowalający poziom nauczania w placówkach oświatowych • istnienie organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży • wzrost świadomości zdrowotnej mieszkańców • dostateczny dostęp do opieki przedszkolnej • wzrastająca liczba dzieci i młodzieży korzystających z oferty spędzania czasu wolnego • wzrastająca liczba wolontariuszy wśród dzieci i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> • brak skoordynowanych działań instytucji wspierających rodziny dzieci i młodzież • niewystarczająca dostępność opieki medycznej • wzrost liczby rodzin dysfunkcyjnych • utrudnione warunki do prowadzenia pracy socjalnej • niedostateczne rozpoznanie potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży • wzrost liczby rodzin wymagających wsparcia w formie poradnictwa specjalistycznego • brak grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci • niedostateczna liczba rodzin zastępczych
UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie działalności terapeutycznej i rehabilitacyjnej w obszarze uzależnień • prowadzenie działań edukacyjno-szkoleniowych w zakresie uzależnień • prowadzenie przez placówki oświatowe 	<ul style="list-style-type: none"> • niezapewnianie rodzinom dotkniętym problemami uzależnień dostępu do pomocy prawnej i psychospołecznej • brak ośrodków leczenia odwykowego w powiecie

<p>działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w obszarze uzależnień wśród dzieci i młodzieży</p> <ul style="list-style-type: none"> • współpraca z organizacjami pozarządowymi w obszarze uzależnień i przemocy w rodzinie • kierowanie sprawców przemocy w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych • duża różnorodność działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie • tworzenie zespołów interdyscyplinarnych 	<ul style="list-style-type: none"> • brak diagnozowania kwestii inicjacji alkoholowej i narkotykowej wśród dzieci i młodzieży • nieinicjowanie powstawania grup wsparcia i instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych • niepodejmowanie działań w celu pozyskania kadry do pracy z osobami uzależnionymi i dotkniętymi przemocą w rodzinie • ograniczona dostępność miejsc w ośrodkach wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • zwiększająca się świadomość rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych co do zagrożeń uzależnieniami • funkcjonowanie grup wsparcia i instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych • wzrastająca wśród dzieci i młodzieży świadomość zagrożenia uzależnieniami • sieć organizacji pozarządowych działających w obszarze uzależnień • zwiększająca się liczba rodzin korzystających ze wsparcia psychospołecznego i prawnego • zwiększająca się liczba osób uzależnionych i współuzależnionych objętych leczeniem odwykowym • zaprogramowane działania, których celem jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz ochrona ofiar przemocy w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> • niewzrastająca liczba osób wyleczonych z uzależnień • obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej • niewystarczająca ilość kadry pracującej z osobami uzależnionymi, współuzależnionymi i dotkniętymi przemocą w rodzinie • brak organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie • wzrost liczby osób w stosunku do których istnieje potrzeba podjęcia działań interdyscyplinarnych • zwiększająca się liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie wymagających umieszczenia w ośrodkach wsparcia

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Kutnowskiego na lata 2014-2020 (PROJEKT)

CZEŚĆ POSTULATYWNA

W odniesieniu do poprawy sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie zaprogramowano poniższe cele i działania:

Cel strategiczny 1.:

Wspieranie rodzin oraz zapewnianie opieki dzieciom i młodzieży.

Cele operacyjne:

1. Wsparcie rodzin w wypełnianiu podstawowych funkcji oraz pomoc dla dzieci pozbawionych opieki.
2. Wsparcie kształcenia i wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży (w tym dotkniętych niepełnosprawnością).
3. Pomoc w życiowym usamodzielnieniu i integracji ze środowiskiem osobom, które opuszczają, po osiągnięciu pełnoletności: placówkę opiekuńczo-wychowawczą, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, a także dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę.
4. Przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy w rodzinie.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.

1. Wspieranie rodzin biologicznych w środowisku zamieszkania oraz udzielanie im pomocy w przezwyciężaniu problemów, w tym opiekuńczo-wychowawczych i materialnych, w szczególności poprzez współpracę z gminnymi jednostkami pomocy społecznej.
2. Zintensyfikowanie i rozwijanie form pracy socjalnej z rodzinami; upowszechnianie funkcji asystenta rodzinnego.
3. Zapewnienie rodzinom i osobom samotnie wychowującym dzieci szerszego dostępu do specjalistycznego poradnictwa (w szczególności, psychologicznego, pedagogicznego, terapeutycznego i prawnego).
4. Opracowywanie i realizowanie programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy Unii Europejskiej.

5. Kontynuowanie i zintensyfikowanie działań w zakresie propagowania idei rodzicielstwa zastępczego oraz rozwijanie zastępczej opieki rodzinnej poprzez stałe pozyskiwanie nowych rodzin zastępczych.
6. Zwiększenie liczby żłobków i placówek przedszkolnych w gminach powiatu.
7. Propagowanie w powiecie inicjatyw wspierających osoby samotnie wychowujące dzieci, m.in. grup wsparcia, samopomocy.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Podnoszenie jakości kształcenia w placówkach oświatowych, m.in. poprzez doskonalenie kadr nauczycielskich oraz doposażenie szkół w niezbędny sprzęt (w tym komputerowy) i programy nauczania.
2. Zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego (pedagogicznego, psychologicznego, logopedycznego, terapeutycznego) dla dzieci i młodzieży.
3. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich w gminach powiatu, m.in. poprzez organizowanie dla nich dożywiania w szkołach, wypoczynku letniego i zimowego, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także zapewnienie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
4. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży oraz organizowanie oferty edukacyjnej dla uczniów uzdolnionych.
5. Rozwijanie w gminach powiatu sieci placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
6. Zwiększenie dostępności kształcenia dla uczniów niepełnosprawnych m.in. poprzez tworzenie grup i klas integracyjnych, prowadzenie nauczania indywidualnego oraz likwidowanie barier architektonicznych.
7. Zapewnienie rodzinom dzieci niepełnosprawnych szerszego dostępu do poradnictwa.
8. Promowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz zwiększanie do nich dostępu, m.in. poprzez poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych.
9. Zintegrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w powiecie poprzez stałą współpracę placówek oświatowo-wychowawczych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych,

jednostek pomocy społecznej i służby zdrowia, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, policji, organizacji pozarządowych i kościoła.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.:

1. Przyznawanie osobom usamodzielnianym pomocy, w tym pieniężnej na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki, rzeczowej na zagospodarowanie oraz w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.
2. Udzielanie osobom usamodzielnianym pomocy w uzyskaniu zatrudnienia.
3. Zintensyfikowanie pracy socjalnej z osobami usamodzielnianymi oraz zapewnienie im dostępu do wsparcia psychologiczno-pedagogicznego.
4. Określenie potrzeb w zakresie mieszkań chronionych dla osób usamodzielnianych oraz możliwości ich zabezpieczenia; podejmowanie współpracy na tym polu z samorządami gminnymi.

Kierunki działań do celu operacyjnego 4.:

1. Zwiększenie w gminach powiatu dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków.
2. Zapewnienie w gminach powiatu szerszego dostępu do wsparcia psychologicznego, prawnego i społecznego dla rodzin dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.
3. Zintensyfikowanie w gminach powiatu profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży.
4. Wspieranie i rozwój ruchów samopomocowych i grup wsparcia dla osób dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.
5. Opracowanie i realizacja programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.
6. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.
7. Prowadzenie w gminach powiatu poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

8. Zintensyfikowanie działalności zespołów interdyscyplinarnych ds. przemocy w rodzinie w gminach powiatu.
9. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób i rodzin dotkniętych uzależnieniami i przemocą.

Cel strategiczny 2.: Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Cele operacyjne:

1. Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy.
2. Pomoc ubogim, zagrożonym bezdomnością i bezdomnym.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.:

1. Udzielanie przez Powiatowy Urząd Pracy pomocy w znalezieniu pracy bezrobotnym i poszukującym pracy (w szczególności osobom młodym i osobom powyżej 45 lat) poprzez pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informację zawodową oraz pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy.
2. Podejmowanie przez Powiatowym Urząd Pracy współpracy z gminami w zakresie upowszechniania ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach oraz organizacji robót publicznych, prac interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego.
3. Prowadzenie w gminach powiatu pracy socjalnej z osobami bezrobotnymi, ubogimi i bezdomnymi, w tym w oparciu o kontrakt socjalny.
4. Zmniejszanie skutków bezrobocia, ubóstwa i bezdomności poprzez przyznawanie i wypłacanie przez Powiatowy Urząd Pracy zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia oraz udzielanie przez Ośrodki Pomocy Społecznej pomocy finansowej i rzeczowej (w tym w postaci dożywiania i odzieży) z tytułu bezrobocia, ubóstwa i bezdomności.
5. Opracowanie i realizacja powiatowego programu promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy.
6. Opracowanie, realizacja lub współdziałanie w realizacji programów celowych i osłonowych na rzecz zagrożonych i dotkniętych ubóstwem.

7. Wspieranie lokalnych programów na rzecz aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
8. Opracowywanie i realizacja w gminach powiatu indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności.
9. Tworzenie w gminach powiatu noclegowni i schronisk dla osób bezdomnych.
10. Promowanie w powiecie podmiotów ekonomii społecznej (spółdzielnie socjalne, centra integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej).
11. Tworzenie w gminach powiatu mieszkań socjalnych.
12. Dostosowywanie kierunków kształcenia w powiecie do potrzeb lokalnego rynku pracy oraz promowanie, szczególnie wśród młodzieży, idei planowania rozwoju zawodowego.
13. Udzielanie przez Powiatowy Urząd Pracy pomocy pracodawcom w pozyskiwaniu pracowników poprzez pośrednictwo pracy oraz poradnictwo zawodowe i informację zawodową.
14. Promowanie powiatu w celu pozyskania inwestorów mogących utworzyć nowe miejsca pracy; przygotowywanie terenów pod pozarolniczą działalność gospodarczą, oferowanie ulg podatkowych dla inwestorów.
15. Opracowywanie i realizacja przez instytucje integracji i pomocy społecznej oraz rynku pracy projektów w zakresie aktywizacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Pracy.
16. Podnoszenie jakości obsługi osób bezrobotnych w Powiatowym Urzędzie Pracy poprzez organizowanie szkoleń dla jego pracowników oraz zintegrowanie systemu informatycznego, pozwalającego w łatwy i szybki sposób pozyskać informację o wolnych miejscach pracy oraz nawiązać kontakt z instytucjami działającymi na rzecz przeciwdziałania bezrobociu.
17. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezrobotnych, ubogich i bezdomnych oraz z kościołem.

POWIAT ŁĘCZYCKI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Łęczyckiego na lata 2012 - 2015

Strategia nie zawiera części diagnostyczno – analitycznej. Nie zaprezentowano w niej także, wizji, misji ani nie zaprojektowano czytelnej ścieżki celów.

POWIAT ŁOWICKI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łowickim na lata 2008 – 2020

DIAGNOZA:

DEMOGRAFIA: brak danych

LOKALNY RYNEK PRACY: brak danych

POWODY UDZIELANIA POMOCY: Bezrobocie, niepełnosprawność, ubóstwo, długotrwała choroba

POWODY WYKLUCZENIA DZIECI I MŁODZIEŻY: brak danych

ANALIZA SWOT

Tabela 3: Zdiagnozowane uwarunkowania sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie bełchatowskim

DŁUGOTRWAŁE BEZROBOCIE	
ATUTY	BARIERY
tendencje wśród ludzi młodych do podwyższania kwalifikacji zawodowych	brak współpracy instytucji kształcących z urzędem pracy dziedziczenie statusu osoby ubogiej i bezrobotnej
SZANSE	ZAGROŻENIA
Brak odniesień do osób młodych w tym polu analitycznym	dziedziczenie bezrobocia na obszarach wiejskich
RODZINA	
ATUTY	BARIERY
Brak odniesień do osób młodych w tym polu analitycznym	Ograniczona możliwość nabywania mieszkań przez młode rodziny, wysokie koszty utrzymania Trudności w godzeniu ról rodzicielskich i zawodowych
SZANSE	ZAGROŻENIA
Rozwój infrastruktury środowiskowej odpowiadającej potrzebom rodzin Rozwój rodzinnych form pomocy dziecku	Wzrost dysfunkcji Niewydolne systemy lokalnego wsparcia rodziny Uzależnienie rodzin od świadczeń socjalnych

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łowickim na lata 2008 – 2020

CZEŚĆ POSTULATYWNA:

W ramach celu strategicznego: **Systemowa pomoc osobom i rodzinom**, przyjęto cel operacyjny: **Wyrównywanie szans dzieci i młodzieży**.

Ma on być realizowany poprzez następujące działania:

- Pomoc rodzicom w pełnieniu funkcji opiekuńczych i wychowawczych
- Tworzenie i wspieranie instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych form pomocy dla dzieci i młodzieży
- Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej
- Wsparcie programów celowych w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży

POWIAT ŁÓDZKI WSCHODNI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Łódzkiego Wschodniego na lata 2007 – 2013

CZEŚĆ DIAGNOSTYCZNA:

Dane zgromadzone na potrzeby diagnozy nie odzwierciedlają obecnej sytuacji w powiecie bowiem gromadzono je do 2005 roku. Brak diagnozy sytuacji osób w wieku 15-24 lata

DEMOGRAFIA: brak danych

POWODY UDZIELANIA POMOCY:

Z diagnozy wynikają główne powody przyznawania pomocy społecznej w powiecie łódzkim wschodnim: bezrobocie, niepełnosprawność, niepełność rodzin, ubóstwo i bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych

LOKALNY RYNEK PRACY:

Najliczniejszą grupę wśród zarejestrowanych bezrobotnych stanowią osoby w przedziale wieku 25-34 lata.

Z diagnozy wynika, że w powiecie łódzkim wschodnim wśród osób bezrobotnych przeważali mężczyźni. Najwyższe bezrobocie występuje w grupie osób z wykształceniem zawodowym i niższym.

POWODY WYKLUCZENIA DZIECI I MŁODZIEŻY: brak danych

ANALIZA SWOT

Tabela 4: Zdiagnozowane uwarunkowania sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie łódzkim wschodnim

ATUTY	BARIERY
<p>Funkcjonujące instytucje wsparcia oraz organizacje pozarządowe, Realizowana profilaktyka uzależnień w szkołach, Funkcjonowanie gminnych komisji profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, Funkcjonowanie Warsztatu Terapii Zajęciowej, Funkcjonowanie Punktów Interwencji Kryzysowej, Funkcjonowanie mieszkań chronionych, Wykwalifikowana kadra pomocy społecznej, Funkcjonowanie Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego, Szkoły Specjalne, Kluby sportowe</p>	<p>Brak zajęć pozalekcyjnych dla dzieci z rodzin biednych i patologicznych – zajęć wyrównawczych a także sportowo rekreacyjnych, Wysoki poziom bezrobocia i ubóstwa wśród ludności, Ukryte bezrobocie na terenach wiejskich, Wysoka liczba osób długotrwale bezrobotnych, Mała alternatywa pomocy Ośrodków Pomocy Społecznej, poza pomocą finansową, Przeciążenie pracowników OPS i PCPR pracą biurową, w konsekwencji zbyt mało czasu na pracę socjalną, Mała liczba osób uzależnionych podejmujących leczenie, Brak świadomości o leczeniu osób współuzależnionych, Brak danych o liczbie osób faktycznie potrzebujących pomocy społecznej.</p>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>Możliwość korzystania ze środków EFS Szkolenia zmierzające do aktywizacji społeczności lokalnej, Możliwość zwiększenia udziału sfery pozarządowej w zaspokajaniu potrzeb klientów pomocy społecznej, Wzrost aktywności działania sektora samorządowego i organizacji pozarządowych szczególnie w zakresie zagadnień polityki społecznej i integracji ze środowiskiem osób niepełnosprawnych, Możliwość organizowania różnorodnych form pracy na bazie istniejących jednostek pomocy społecznej, Możliwość wykorzystania lokalnych mediów do informowania o formach pomocy i przeciwdziałaniu patologiom społecznym.</p>	<p>Obniżenie poziomu jakości życia mieszkańców powiatu, Postępujące zubożenie społeczeństwa, Wzrost zagrożenia patologią, Niespójność przepisów prawa, Niedostateczne środki na pomoc społeczną, w tym pomoc rodzinom, Niedostateczne środki na zajęcia pozalekcyjne, pozaszkolne.</p>

CZEŚĆ POSTULATYWNA

**CEL STRATEGICZNY: Kwestia ochrony rodzin wielodzietnych oraz niepełnych.
Zapewnienie dzieciom opieki, pomoc ich rodzinom oraz osobom usamodzielnionym.**

1. Zapewnienie całodobowej opieki dzieciom poprzez:

- Zwiększenie liczby rodzin zastępczych, pełniących funkcję pogotowia opiekuńczego,
- Uruchomienie rodzin zastępczych zawodowych,
- Uruchomienie Rodzinnych Domów Dziecka.

2. Organizowanie czasu wolnego dla dzieci:

- Zwiększanie liczby świetlic środowiskowych, opiekuńczo – wychowawczych i socjoterapeutycznych na terenie szkół podstawowych i gimnazjów,
- Rozwój zainteresowań poprzez zajęcia pozalekcyjne, pozaszkolne (lekcje wyrównawcze, zajęcia sportowo rekreacyjne).

3. Poradnictwo dla rodzin zastępczych

- Prowadzenie szkoleń dla rodzin zastępczych,
- Prowadzenie indywidualnego poradnictwa dla rodzin zastępczych,
- Szkolenie pracowników socjalnych do współuczestnictwa we wczesnym wykrywaniu uszkodzeń zdrowia, udzielaniu pierwszej pomocy oraz kierowania do odpowiednich służb specjalistycznych,

4. Pomoc usamodzielniającym się wychowankom rodzin zastępczych

- Utworzenie mieszkań chronionych i przejściowych dla wychowanków,
- Doradztwo zawodowe dla wychowanków rodzin zastępczych na każdym etapie ich kariery szkolnej,
- Punkt konsultacyjny dla osób bezrobotnych – poradnictwa zawodowe i pośrednictwo pracy, kwalifikowanie wstępne kandydatów do szkoleń,
- Tworzenie nowych lub ulepszanie istniejących systemów wsparcia zapewniających pomoc oraz spełniających oczekiwania podopiecznych.

5. Pomoc dla rodzin wielodzietnych oraz niepełnych

- Promowanie modelu rodziny z dziećmi i pozytywnego wizerunku rodziny wielodzietnej
- Umocnienie rodziny i wsparcie jej funkcji ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rodzin wielodzietnych i niepełnych

- Poprawa warunków życia i wzmocnienie kondycji rodzin
- Zwiększenie szans rozwojowych dzieci i młodzieży z rodzin wielodzietnych i niepełnych
- Poradnictwo /rodzinne, psychologiczne, prawne, inne/ - zwiększenie możliwości korzystania i ułatwienie dostępu
- Formy edukacyjne i edukacyjno-szkoleniowe kierowane do rodziców, dzieci i młodzieży

6. Szkolenie nauczycieli do współuczestnictwa, współpracy we wczesnym wykrywaniu uszkodzeń zdrowia dzieci i młodzieży.

7. Formy oraz rodzaje patologii

- Szkolenia w zakresie ich definiowania oraz wykrywania Poradnictwo /rodzinne, psychologiczne, prawne, inne/ - zwiększenie możliwości korzystania i ułatwienie dostępu
- Szkolenia w zakresie przeciwdziałania patologiom społecznym.

CEL STRATEGICZNY: Zapobieganie dysfunkcyjności rodzin oraz wykluczeniu społecznemu.

1. Działania mające na celu rozwijanie profilaktyki prozdrowotnej

- Realizowanie programów z zakresu profilaktyki uzależnień w świetlicach środowiskowych i szkołach,
- Organizowanie akcji letnich połączonych z warsztatami i treningami na temat uzależnień, przemocy i agresji,
- Zajęcia mające na celu wzmocnienie w ludziach zdolności do rozwiązywania problemów, radzenia sobie w trudnych sytuacjach, a także doskonalenie zdolności ludzi do prawidłowych stosunków i interakcji z innymi, otwarcia się i udania się ze swoim problemem w odpowiednie miejsce (pokonanie bariery lęku pokazania swojego problemu),
- Utworzenie punktów konsultacyjnych w poszczególnych gminach w celu propagowania wiedzy na temat profilaktyki oraz leczenia uzależnień.

2. Prowadzenie opieki specjalistycznej dla osób uzależnionych, ofiar i sprawców przemocy

- Prowadzenie indywidualnych programów wsparcia psychologicznego dla sprawców przemocy,
- Powołanie punktu konsultacyjnego dla ofiar przemocy domowej,
- Utworzenie lokalnego telefonu zaufania dla ofiar przemocy,

- Opieka nad matkami i kobietami w ciąży.

3. Współpraca ze szkołami

- Kształcenie umiejętności nauczycieli oraz wychowawców w wykrywaniu dysfunkcji w rodzinach uczniów np. ofiar przemocy,

4. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób i rodzin wykluczonych społecznie.

5. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży (inwestowanie w przyszłość)

- Tworzenie sal komputerowych z dostępem do Internetu w szkołach i placówkach oświatowych, otwartych np. dla osób poszukujących pracy
- Kształcenie umiejętności poruszania się po rynku pracy (pisanie CV, listów motywacyjnych, sposoby poszukiwania pracy).
- Współpraca z przedsiębiorcami oraz z Powiatową Radą Zatrudnienia
- Dostosowywanie kierunków kształcenia zawodowego do zapotrzebowania występującego na rynku pracy

POWIAT OPCZYŃSKI

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Opoczyńskim na lata 2006 – 2020. Brak dostępu do strategii. Odniesienia do jej zapisów sformułowane na podstawie: **Lokalnego Programu Pomocy Społecznej i Aktywizacji Osób Niepełnosprawnych Dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2015 – 2020 (PROJEKT)**

DIAGNOZA:

DEMOGRAFIA: Brak danych

PROBLEMY SPOŁECZNE POWIATU:

Do najważniejszych problemów społecznych powiatu opoczyńskiego należą: ubóstwo, niski udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i gospodarczym powiatu, słaba adaptacja społeczna i zawodowa wychowanków opuszczających różnego typu placówki, powiększająca się grupa wykluczonych społecznie, wzrost patologii (alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie, rozpad więzi rodzinnych).

LOKALNY RYNEK PRACY:

Na koniec grudnia 2013 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy wynosiła 5 350, co daje spadek w stosunku do analogicznego okresu w roku 2012 o 80 osób. Jednakże nadal utrzymują się tendencje wysokiego wskaźnika wśród bezrobotnych osób w wieku od 18 – 55 lat zwłaszcza w grupie osób długotrwale bezrobotnych. Równie wysoki jest wskaźnik osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako bezrobotne – 313. Stopa bezrobocia na dzień 30 listopada 2013 r. w powiecie opoczyńskim wyniosła 16,8%. Dla porównania stopa bezrobocia w kraju – 13,2%, a w województwie łódzkim - 13,9%.

POWODY WYKLUCZENIA DZIECI I MŁODZIEŻY: brak danych

CZEŚĆ POSTULATYWNA

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Opoczyńskim definiuje następujące cele strategiczne, szczegółowe i cele operacyjne odnoszące się do kwestii młodzieży:

Cel strategiczny: Zaspokajanie niezbędnych potrzeb osób i rodzin, wyrównywanie szans w obszarach edukacji, zdrowia i pomocy społecznej.

Cele szczegółowe i operacyjne:

- Rozwój form środowiskowego wsparcia.
- Motywacja osób i rodzin dotkniętych lub zagrożonych patologią społeczną do zmiany stylu życia
- Wyrównywanie szans edukacyjnych
- Podniesienie jakości oferty edukacyjnej
- Zapobieganie przedwczesnemu przerywaniu edukacji i wypadaniu z systemu edukacji
- Osiągnięcie przez dzieci i młodzież niepełnosprawną możliwie jak najwyższego poziomu kształcenia

POWIAT PABIANICKI

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020 na terenie powiatu pabianickiego

CZEŚĆ DIAGNOSTYCZNA:

DEMOGRAFIA

Z diagnozy w obszarze demografii wynika, że liczba mieszkańców powiatu corocznie się zmniejsza. Jednocześnie należy zauważyć, że proces ten dotyczy głównie gmin miejskich gdyż liczba mieszkańców wsi nieznacznie wzrosła w ciągu ostatnich kilku lat (dane uzyskane z GUS na lata 2011-2013)

POWODY KORZYSTANIA Z POMOCY SPOŁECZNEJ:

Zgodnie ze statystykami OPS do najczęstszych powodów korzystania z pomocy społecznej w powiecie pabianickim należą: bezrobocie, ubóstwo, długotrwała choroba i niepełnosprawność. Niepokojącym zjawiskiem jest dziedziczenie biedy i negatywnych wzorców. Ponad połowa klientów korzystających z pomocy społecznej to osoby długotrwale korzystające ze wsparcia ośrodków pomocy.

LOKALNY RYNEK PRACY:

Bezrobocie w powiecie dotyka w równym stopniu kobiety i mężczyzn. Ogólna liczba bezrobotnych wg stanu na dzień 30.06.2013 r. wynosiła **7.912** osób, w tym **3.737** kobiet i **4.175** mężczyzn. Przy czym bezrobocie znacznie częściej dotyczy osób posiadających niski poziom wykształcenia i bez żadnych kwalifikacji zawodowych. Od kilku lat obserwuje się duży odsetek bezrobotnych wśród osób między 25 a 44 r.ż

POWODY WYLUCZENIA DZIECI I MŁODZIEŻY: brak danych

Tabela 5: Zdiagnozowane uwarunkowania sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie pabianickim

RODZINA I DZIECKO	
ATUTY	BARIERY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ działania instytucji wspomagających rodzinę, ▪ współpraca pomiędzy instytucjami wspomagającymi rodzinę, ▪ promowanie rodzicielstwa zastępczego, ▪ zwiększenie usług realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej np. wzrost zatrudnienia asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost liczby rodzin niewydolnych wychowawczo, ▪ wzrost liczby rodzin dysfunkcyjnych, ▪ wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej, ▪ deficyt rodzin zastępczych i wspierających, ▪ wzrost zjawiska bezradności społecznej, postawa roszczeniowa klientów pomocy społecznej,

<ul style="list-style-type: none"> ▪ systematyczne pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zadań pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ braki w dostępie do specjalistycznej pomocy, w tym terapii rodzin, ▪ niewystarczająca liczba lokali socjalnych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykorzystanie środków europejskich na rozwój usług społecznych, ▪ wykorzystanie środków zewnętrznych na rozwój sportu i pozalekcyjne formy spędzania wolnego czasu, ▪ zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego, ▪ poszerzenie współpracy między instytucjami na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodzin, realizacja rekomendowanych programów profilaktycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niski wskaźnik przyrostu naturalnego, emigracja i migracja młodzieży, ▪ pogłębiająca się patologia społeczna, ▪ spadek autorytetów i wartości moralnych, ▪ postępujący kryzys rodziny oraz wzrost zjawiska przemocy w rodzinie, ▪ zjawisko bezradności społecznej, ▪ przyzwolenie dla zachowań aspołecznych, ▪ brak miejsc w rodzinach zastępczych
BEZROBOCIE	
ATUTY	BARIERY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ wysoki odsetek ludzi z wykształceniem wyższym, ▪ rozwój instytucji rynku pracy z wykwalifikowaną kadrą specjalistyczną, ▪ działania podejmowane przez PUP w Pabianicach i WUP w Łodzi na rzecz osób bezrobotnych, ▪ rozwijająca się współpraca instytucji w zakresie poradnictwa specjalistycznego, udzielająca wsparcia osobom bezrobotnym 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wysoka stopa bezrobocia wśród osób między 25 a 44 r.ż. ▪ rosnące zjawisko „dziedziczenia bezrobocia”, ▪ niewystarczająca liczba miejsc pracy, ▪ zbyt niska oferta płacy, ▪ niski poziom kwalifikacji zawodowych bezrobotnych, ▪ brak perspektyw dla młodzieży kończącej naukę, ▪ emigracja zarobkowa osób młodych i wykształconych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ możliwości korzystania z programów aktywizujących dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej, ▪ rozwój ekonomii społecznej, ▪ dostosowanie form i kierunków kształcenia do zapotrzebowania na rynku pracy, ▪ otwarty rynek pracy w Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nieefektywne wydatkowanie środków z Unii Europejskiej, ▪ wysokie koszty pracy, ▪ występowanie zjawiska nielegalnego zatrudnienia tzw. szarej strefy, ▪ brak ofert pracy w szczególności dla osób wchodzących na rynek pracy, ▪ niedostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy , ▪ niskie nakłady na oświatę

Źródło Strategia rozwiązywania problemów społecznych powiatu pabianickiego

CZEŚĆ POSTULATYWNA

Cel strategiczny nr 1: Zintegrowany system wsparcia rodziny i opieki nad dzieckiem.

Cele operacyjne i kierunki działań:

1.1 . Promowanie prawidłowego funkcjonowania rodziny.

Kierunki działań do celu operacyjnego:

1.1.1 Upowszechnianie pozytywnego wzorca rodziny – edukacja społeczna.

1.1.2. Tworzenie lokalnych programów promujących rodzinę.

1.1.3. Rozwijanie skutecznych metod promowania postaw prorodzinnych.

1.1.4 . Inicjowanie i wspieranie aktywności rodzin w kierunku tworzenia grup samopomocowych.

1.2 Działania profilaktyczne i rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji.

Kierunki działań do celu operacyjnego:

1.2.1. Zapewnienie dzieciom i młodzieży opieki i wychowania poprzez rozwój zastępczej opieki rodzinnej w przypadku pozbawienia częściowej lub całkowitej opieki rodziców.

1.2.2. Rozwój wsparcia specjalistycznego dla rodzin dysfunkcyjnych, w tym.:

- organizowanie pomocy psychologicznej indywidualnej i warsztatowej dla dzieci i rodziców,
- prowadzenie interwencji kryzysowej w miejscu zamieszkania rodziny,
- terapia rodzinna,
- organizowanie pomocy prawnej.

1.2.3. Poprawa funkcjonowania instytucji zajmujących się wsparciem osób i rodzin z problemami wychowawczymi.³²

1.2.4. Organizowanie różnych dziennych form wsparcia i opieki nad dzieckiem i rodziną w środowisku naturalnym (kluby, ogniska, świetlice środowiskowe) - Rozwój sieci placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.

1.2.5. Monitorowanie środowisk z „grupy ryzyka”.

1.2.6. Stworzenie systemu współpracy i przepływu informacji pomiędzy organizacjami instytucjami świadczącymi pomoc dziecku i rodzinie.

1.2.7. Rozwój wsparcia specjalistycznego dla funkcjonujących rodzin zastępczych, w tym min.:

- prowadzenie cyklicznych szkoleń dla rodzin,
- uczestnictwo rodziców w warsztatach umiejętności wychowawczych i psychologicznych,
- prowadzenie grup wsparcia, grup samopomocowych.

1.3. Wspieranie działań w zakresie poprawy sytuacji ekonomiczno-bytowej rodziny.

Kierunki działań do celu operacyjnego:

1.3.1. Zwiększenie pomocy celowej dla rodzin poprzez:

---

³² Czerwonym kolorem zaznaczono szczególnie interesujące, wyróżniające się działania

- zaspokojenie elementarnych potrzeb dzieci i młodzieży (programy dożywiania, wsparcie rzeczowe, system stypendialny, organizacja wypoczynku letniego i zimowego)

- zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych, korekcyjno-kompensacyjnych dla dzieci i młodzieży z deficytami edukacyjnymi.

1.3.2. Pobudzanie aktywności zawodowej rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej.

1.3.3. Podejmowanie działań w kierunku poprawy warunków mieszkaniowych rodzin.

1.3.4. Pozyskiwanie środków finansowych na rzecz wsparcia rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej i wyrównania ich szans.

1.4. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Kierunki działań do celu operacyjnego:

1.4.1. Opracowanie i upowszechnianie materiałów informacyjnych o instytucjach udzielających pomocy w sytuacjach występowania przemocy

1.4.2. Rozwój poradnictwa i upowszechniania informacji z zakresu praw ofiar przemocy domowej.

1.4.3. Powoływanie zespołów interdyscyplinarnych złożonych z przedstawicieli samorządów terytorialnych, policji, służby zdrowia rozwiązujących problemy przemocy w rodzinie i kwestie krzywdzenia dzieci.

1.4.4. Praca nad zmianą mentalności społeczności lokalnej w podejściu do interwencji sąsiedzkiej w przypadku przemocy w rodzinie.

1.4.5. Rozwój współpracy z placówkami medycznymi, oświatowymi policją, kuratorami sądowymi, Sądem Rejonowym w celu przeciwdziałania przemocy domowej.

1.4.6. Opracowanie i wdrażanie do realizacji Programu Korekcyjno- Edukacyjnego dla Sprawców Przemocy w Rodzinie.

Cel strategiczny nr 2: Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym jako zintegrowany system wsparcia

Cele operacyjne i kierunki działań:

2.1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych

Kierunki działań do celu operacyjnego:

2.1.1. Promowanie usług poradnictwa zawodowego na każdym etapie życia zawodowego , szczególnie wśród młodzieży.

2.1.2. Stała współpraca jednostek pomocy społecznej z Powiatowym Urzędem Pracy, organizacjami pozarządowymi, organizacjami pracodawców w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia.

- 2.1.3. Rozwój wsparcia dla osób długotrwale bezrobotnych .
- 2.1.4. Kompleksowe wsparcie rodzin zagrożonych dziedziczeniem bezrobocia.
- 2.1.5 .Monitoring ofert programowych, a także opracowywanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemów bezrobocia w grupach szczególnego ryzyka.
- 2.1.6. Wspieranie osób bezrobotnych w podnoszeniu i zmianie kwalifikacji poprzez zastosowanie instrumentów rynku pracy.
- 2.1.7. Podnoszenie jakości obsługi bezrobotnych przez Powiatowy Urząd Pracy.

2.5. Spójny system wsparcia dla usamodzielniających się wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych

Kierunki działań do celu operacyjnego:

- 2.5.1. Rozwój wsparcia psychologiczno-pedagogicznego, terapeutycznego, socjalnego i prawnego wobec usamodzielniających się wychowanków.
- 2.5.2. Określenie potrzeb możliwości w zakresie mieszkań chronionych dla usamodzielniających się wychowanków .
- 2.5.3. Dążenie do zabezpieczenia w zasobach mieszkań dla wychowanków opuszczających system pieczy zastępczej, w tym mieszkań chronionych
- 2.5.4. Umożliwienie uczestnictwa jak największej grupie wychowanków w projektach dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej.
- 2.5.5. Udzielanie pomocy finansowej dla usamodzielniających się wychowanków.

POWIAT PAJĘCZAŃSKI

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Powiatu Pajęczańskiego w latach 2006-2015”

CZEŚĆ DIAGNOSTYCZNA: nie odzwierciedla obecnej sytuacji w powiecie. Zgromadzono i zaprezentowano dane do 2005 roku, brak informacji o aktualizacji diagnozy.

Tabela 6: Zdiagnozowane uwarunkowania sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie pajęczańskim

RODZINA	
ATUTY	BARIERY

<p>W zasadzie ATUTY utożsamiono z realizacją zadań powiatu w obszarze pomocy społecznej. Tym samym nie mają znaczenia uwarunkowań strategicznych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • brak terapii rodzin w przypadku pojawiających się problemów • brak chętnych do tworzenia nowych rodzin zastępczych np. zawodowych, pogotowia opiekuńczego • brak całodobowych placówek opiekuńczo – wychowawczych na terenie powiatu np. placówek socjalizacyjnych i interwencyjnych • brak pracy socjalnej z rodzinami naturalnymi, • brak środków na pomoc rodzinie • brak specjalistów do pracy z rodziną • brak przeszkolonych rodzin zastępczych przygotowanych do przyjęcia dzieci • słabe warunki lokalowe PCPR, oraz Ośrodka Pomocy Społecznej
<p style="text-align: center;">SZANSE</p>	<p style="text-align: center;">ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> • umożliwienie rodzinom prowadzenia pełnej terapii • utworzenie placówki socjalizacyjno - interwencyjnej • przeszkolenie osób, gotowych do przyjęcia dziecka w rodzinę zastępczą 	<p>brak pomocy odpowiednich specjalistów</p>
<p>EDUKACJA</p>	
<p style="text-align: center;">ATUTY</p>	<p style="text-align: center;">BARIERY</p>
<ul style="list-style-type: none"> • zakorzenione tradycje podmiotowego traktowania uczniów • dostosowywanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku • współpraca ze szkołami UE • budowanie partnerskich relacji z młodzieżą • pozyskiwanie środków z Europejskiego Funduszu Społecznego i budżetu państwa na stypendia dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych • pozyskiwanie środków z UE na wyposażenie i remonty placówek oświatowo - wychowawczych • liczny udział uczniów w konkursach artystycznych i recytatorskich oraz w zawodach sportowych • szkoły rozwijają działalność związaną z regionalizmem i ekologią • w części szkół na terenie powiatu, dobre zaplecze do prowadzenia zajęć sportowych (np. Działoszyn, Pajęczno, Strzelce Wielkie) • organizowanie imprez środowiskowych np. festynów 	<ul style="list-style-type: none"> • w wielu placówkach oświatowych jest słabe wyposażenie w pomoce dydaktyczne • brak wystarczających środków na realizację celów edukacyjnych • opór części nauczycieli i rodziców przed zmianami • niż demograficzny • brak wrażliwości społecznej na problemy drugiego człowieka • nie w pełni wykorzystane zasoby ludzkie • brak kompleksowego pomiaru osiągnięć uczniów prowadzonych przez wszystkich nauczycieli • brak środków finansowych na przeprowadzenie kompleksowych remontów w szkołach • w części gmin, w szkołach występuje • nauczanie łączone w klasach • w części gmin brak sal gimnastycznych • brak własnych środków transportu (autobus szkolny) • niewystarczająca ilość zajęć wyrównawczych • w szkołach brak specjalistów:

	<p>logopedów, psychologów, pedagogów</p> <ul style="list-style-type: none"> • brak pracowników w Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej (logopeda) • brak klas integracyjnych • brak oddziałów integracyjnych i terapeutycznych • brak placówki resocjalizacyjnej
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • możliwość korzystania ze środków UE • współpraca partnerska ze szkołami w UE • rozwój technologii informatycznej • doposażenie i unowocześnianie szkół • pomoc socjalna dla uczniów • budowa sieci współpracy szkół z innymi instytucjami powiatu, województwa • zaangażowanie rodziców w działalność szkół • rozwój różnorodnych ruchów i nieformalnych organizacji młodzieżowych • wzrost czytelnictwa • niż demograficzny, racjonalizacja liczebności klas 	<ul style="list-style-type: none"> • niż demograficzny • upadek autorytetów, autorytet nauczyciela • narastanie patologii społecznych – łatwy dostęp do używek, • coraz więcej agresji wśród uczniów • zagrożenia związane z likwidacją szkół wiejskich • brak właściwej opieki medycznej i stomatologicznej w szkołach
BEZROBOCIE	
ATUTY	BARIERY
Brak odniesień do sytuacji osób młodych na rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> • wysoki odsetek w grupie bezrobotnych ludzi w wieku młodym do 34 lat; • wysoki odsetek ludzi z niskim wykształceniem
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • zauważalny wzrost poziomu wykształcenia i kwalifikacji u osób młodych, 	<ul style="list-style-type: none"> • migracje osób o wysokich kwalifikacjach;

Źródło Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Powiatu Pajęczańskiego w latach 2006-2015”

CZEŚĆ POSTULATYWNA

Cel strategiczny: Zmniejszenie zjawisk wykluczenia społecznego i wzmocnienie rodziny

Cel operacyjny: Zapobieganie przestępczości, demoralizacji i nadużywania substancji psychoaktywnych przez młodzież

- Wprowadzenie poradnictwa dla dzieci i młodzieży w placówkach edukacyjnych
- Prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych z zakresu uzależnień

- Szkolenia pracowników zajmujących się problemami uzależnień
- Tworzenie dla dzieci i młodzieży placówek wsparcia dziennego
- Zwiększenie oferty usług sportowo rekreacyjnych i kulturalnych dla dzieci i młodzieży
- Tworzenie programów bezpieczeństwa i porządku publicznego
- Umożliwienie młodzieży współpracy z instytucjami socjalnymi (rozwój wolontariatu)

Cel operacyjny: Podniesienie poziomu edukacji na terenie powiatu pajęczańskiego

- Unowocześnianie i doposażanie szkół w pomoce dydaktyczne
- Dostęp wszystkich placówek oświatowych do stałego łącza internetowego
- Rozwój bazy sportowej przy placówkach oświatowych
- Podniesienie warunków do nauczania (modernizacja bazy szkolnej, termomodernizacja, ekologiczne źródła opalania itp.)
- Kształcenie kadry pedagogicznej
- Nawiązanie kontaktów, celem wymiany doświadczeń ze szkołami z terenu UE

Cel strategiczny: Ograniczenie zjawiska bezrobocia na terenie powiatu oraz aktywizacja osób bezrobotnych ze szczególnym uwzględnieniem osób narażonych na wykluczenie społeczne. Brak działań dedykowanych w szczególności osobom młodym. Bardzo ogólne działania aktywizujące

POWIAT PIOTRKOWSKI

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 – 2020, Powiat Piotrkowski (Projekt)

CZEŚĆ DIAGNOSTYCZNA

DEMOGRAFIA

.Społeczność powiatu starzeje się. Od lat przyrost naturalny w powiecie jest ujemny. Aby zmienić ten niekorzystny trend należy zadbać o to, aby nie ubywało młodych mieszkańców powiatu, aby chcieli się tu osiedlać i zakładać rodziny. Odrębną kwestią jest wprowadzenie w skali całego kraju rozwiązań systemowych w zakresie prowadzenia polityki prorodzinnej.

Od lat saldo migracji jest dodatnie. *Nie można zatem potwierdzić występowania silnej tendencji ogólnopolskiej w zakresie podejmowania przez młodych Polaków ryzyka życia na emigracji.*

POWODY PRZYZNANIA POMOCY:

- ubóstwo,
- bezrobocie,
- długotrwała ciężka choroba,
- niepełnosprawność,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,

LOKALNY RYNEK PRACY

Liczba osób bezrobotnych zamieszkałych na terenie powiatu piotrkowskiego corocznie wzrasta. Tendencja taka utrzymuje się od 5 lat z przewagą liczby bezrobotnych kobiet w stosunku do liczby mężczyzn.

POWODY WYKLUCZENIA DZIECI I MŁODZIEŻY: brak danych

Tabela 7 Zdiagnozowane uwarunkowania sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie piotrkowskim

ATUTY	BARIERY
<ul style="list-style-type: none"> • 3 zawodowe rodziny zastępcze, • placówka opiekuńczo-wychowawcza typu rodzinnego na terenie powiatu, • mieszkanie chronione dla pełnoletnich wychowanków	<ul style="list-style-type: none"> • małe zaangażowanie społeczności lokalnych w przeciwdziałanie patologiom społecznym, • mała aktywność organizacji pozarządowych w zakresie pomocy społecznej, • brak budownictwa komunalnego i niewystarczająca liczba mieszkań socjalnych na terenie gmin, • brak całodobowego ośrodka wsparcia, • brak ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, • brak środowiskowych domów pomocy i samopomocy w gminach, • brak rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia opiekuńczego, • brak środków finansowych na prowadzenie

• dodatkowych zajęć rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży,

- nadmierna biurokratyzaacja i ograniczenia wynikające z organizacji czasu pracy
- brak superwizji dla pracowników jako elementu wsparcia i rozwoju zawodowego,
- niedostatecznie zorganizowana współpraca interdyscyplinarna wśród lokalnych służb i instytucji, działających na rzecz środowisk zagrożonych przemocą,
- niewystarczająca liczba zawodowych rodzin zastępczych,
- brak placówek op.-wych. wsparcia dziennego w gminach,
- brak wolontariatu

SZANSE

ZAGROŻENIA

- rosnąca w społeczeństwie świadomość zagrożeń w życiu społecznym,
- opieka zdrowotna skierowana na leczenie i profilaktykę,
- tworzenie miejsc pracy i udzielanie pomocy na uruchomienie działalności gospodarczej i wkład do spółdzielni socjalnej,
- zapewnienie opieki lekarskiej w każdej gminie,
- dostępność do programów profilaktycznych promujących zdrowy styl życia,
- współpraca między jednostkami samorządowymi i innymi instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi spoza systemu opieki społecznej,
- możliwość korzystania z funduszy unii europejskiej oraz z innych organizacji,
- otwartość środowisk lokalnych do przyjmowania informacji i wiedzy

- nieadekwatny system prawny w zakresie finansowania zadań powiatu w tym pomocy społecznej,
- bezrobocie i ubożenie społeczeństwa powiatu,
- niewystarczająca podaż nowych miejsc pracy,
- nieadekwatne do potrzeb rynku pracy poziom kompetencji i kwalifikacji zawodowych osób w wieku produkcyjnym,
- zagrożenie wzrostem liczby osób uzależnionych od alkoholu i innych środków odurzających,
- zarobkowa emigracja ludności,
- niedofinansowanie nauki, oświaty, kultury, sportu, służby zdrowia i pomocy społecznej,
- negatywne postawy wynikające z zaniku wzorców wychowawczych i autorytetów,
- malejąca liczba młodzieży w populacji powiatu ,
- niewystarczający poziom upowszechniania usług wczesnego wspomaganie rozwoju, opieki i edukacji oraz niewielkie

<p>na temat zjawisk społecznych sprzyjających przemocy,</p> <ul style="list-style-type: none"> • otwarcie dyrektorów szkół na działania profilaktyczne z młodzieżą w zakresie • zjawiska przemocy w rodzinie, szkole i środowisku lokalnym, • zapewnienie podstawowej opieki lekarskiej w każdej gminie i dostęp do lekarzy specjalistów, • dobre zaplecze edukacyjne (rozwinęta sieć szkolnictwa na wszystkich szczeblach na terenie powiatu), • nowoczesna baza lokalowa szkół i placówek na terenie powiatu, • kadra pedagogiczna szkół posiadająca odpowiednie kwalifikacje, • organizacja szkół umożliwiająca wprowadzanie kierunków kształcenia młodzieży zgodnych z zapotrzebowaniem rynku pracy	<p>zorientowanie na wsparcie dla rodziców,</p> <ul style="list-style-type: none"> • postępująca degradacja wartości modelu życia w rodzinie, • pogłębiający się kryzys wartości rodziny i kultury pracy, • brak postaw prospołecznych i inicjatyw na rzecz tworzenia organizacji pozarządowych, • zagrożenia demograficzne związane z niskim przyrostem naturalnym, • nieadekwatne do potrzeb rynku pracy kierunki kształcenia młodzieży z terenu powiatu, • brak stabilności w uregulowaniach prawnych dotyczących pomocy społecznej, • niewystarczająca liczba instytucji i kadry zajmującej się profilaktyką i terapią osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych • zjawisko rozproszenia odpowiedzialności w sytuacjach wymagających reakcji na przemoc, • brak poczucia odpowiedzialności zbiorowej w ramach tzw. społeczeństwa obywatelskiego, • niedostateczna wiedza na temat przemocy w rodzinie wśród pracowników innych służb, spoza systemu pomocy społecznej, • brak efektywnych procedur współpracy organizacji i instytucji
--	---

Źródło: Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 – 2020, Powiat Piotrkowski

CZEŚĆ POSTULATYWNA

Brak działań dedykowanych osobom młodym. W zakresie aktywizacji społecznej, przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji lokalnego rynku pracy, działania są ogólne lub szczególnie dedykowane osobom starszym i niepełnosprawnym. Jedyne działanie zaplanowane z myślą o poprawie sytuacji osób młodych na lokalnym rynku pracy to:

Opiniowanie kierunków kształcenia w szkołach na terenie powiatu w zakresie ich dopasowania do potrzeb lokalnego rynku pracy.

POWIAT PODDĘBICKI

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 – 2024 (PROJEKT)

CZEŚĆ DIAGNOSTYCZNA:

DEMOGRAFIA: społeczność powiatu starzeje się

RYNEK PRACY: wzrasta bezrobocie, w tym zwrócono uwagę na szczególną, niekorzystną sytuację osób młodych w wieku 18-24 lata

Niepokojącym zjawiskiem jest także znaczny odsetek ludzi młodych (od 18 do 24 r. ż.) pozostających bez pracy, w 2012 r. ich liczba wyniosła 719 osób (w tym 340 kobiet) oraz brak pracy dla osób z wyższym wykształceniem (131 osób w 2005 r., 203 w 2012 r.). s.7

POWODY UDZIELANIA POMOCY: brak danych

SYTUACJA DZIECI I MŁODZIEŻY:

Stwierdzono deficyty w zakresie diagnozy sytuacji dziecka i rodziny w powiecie. *Niedostateczna dostępność do informacji o warunkach życia rodzin, głównie niezamożnych, określenia współwystępowania trudnych sytuacji, czy ich trwałości powodują, że trudno jednoznacznie zaprezentować skalę wykluczenia społecznego na terenie powiatu poddębickiego, w tym wśród dzieci.*

Zdiagnozowano także, iż wśród grup osób szczególnie narażonych na ryzyko wykluczenia społecznego znajdują się m.in. dzieci i młodzież ze środowisk zaniedbanych oraz wychowujące się poza rodziną.

CZEŚĆ POSTULATYWNA

Priorytet 1: Poprawa warunków powstawania i funkcjonowania rodzin. Wsparcie rodzin w wychowaniu i edukacji dzieci.

1.1 Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi młodego pokolenia w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych, jako czynnika poprawy jakości kapitału ludzkiego

Cel ten będzie realizowany poprzez:

- a) wspieranie rodziny w zakresie utrzymania i wychowania dzieci w rodzinie, w tym:
  - pełne skoordynowanie pomocy socjalnej na rzecz wsparcia rodzin z dziećmi,
  - zapewnienie stabilności finansowej rodzinom zastępczym,
  - wyrównywanie szans dzieci i młodzieży poprzez rozwój usług społecznych, w tym: sprzyjających podniesieniu poziomu i jakości edukacji oraz rozwojowi edukacji nieformalnej, wspierających funkcje socjalne szkoły, sprzyjających poprawie zdrowia dzieci i młodzieży poprzez wspieranie inicjatyw lokalnych w zakresie rozwoju funkcji sportowo-rekreacyjnych w ramach zagospodarowania czasu wolnego i profilaktyki zdrowotnej, sprzyjających rozwojowi infrastruktury społecznej na terenach wiejskich i w środowiskach zagrożonych, a zwłaszcza rozwój funkcji kulturalno-edukacyjnej bibliotek oraz pobudzanie kulturalnych inicjatyw lokalnych;
    - zwiększenie roli czytelnictwa w procesie wychowawczym i edukacyjnym poprzez cykliczne i okazjonalne akcje promocyjne, skierowane szczególnie do dzieci i młodzieży;
    - ograniczanie cen usług świadczonych przez obiekty sportowo-rekreacyjne będące własnością jednostek samorządu terytorialnego;
    - wypracowanie modelu działań zwiększających możliwość nieodpłatnego korzystania przez dzieci i młodzież z obiektów sportowych w czasie wolnym od zajęć.
- b) włączenie rodziców i opiekunów do współpracy ze szkołami i placówkami oświatowo-wychowawczymi w procesach edukacyjnych i wychowawczych poprzez:
  - zwiększenie uczestnictwa rodziców w przedsięwzięciach placówek świadczących usługi społeczne dla dzieci,
  - rozwój poradnictwa rodzinnego i pedagogiczno-psychologicznego,
  - zwiększenie zakresu poradnictwa, rozwój poradnictwa rodzinnego i psychologiczno-pedagogicznego dla dzieci i młodzieży oraz ich opiekunów.
- c) wyrównywanie szans rozwoju młodzieży, poprzez:
  - tworzenie warunków do samodzielności młodych w sferze bytowej;
  - stwarzanie szans dla rozwoju własnej aktywności młodego pokolenia;
  - przeciwdziałanie marginalizacji młodego pokolenia;
  - rozwijanie międzykulturowych kontaktów młodzieży.

1.2 Tworzenie i wzmacnianie rozwiązań służących godzeniu pracy zawodowej i wychowaniu dzieci, w celu podniesienia aktywności zawodowej oraz umożliwienia pełniejszej realizacji planów prokreacyjnych.

Cel ten będzie realizowany przez :

- promowanie przepisów prawa pracy umożliwiających łączenie pracy zawodowej i wychowania dzieci, gwarantujących bezpieczeństwo socjalne rodziny,
- realizowanie programów rządowych i resortowych dotyczących łączenia pracy zawodowej i wychowania dzieci,
- pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej,
- propagowanie elastycznych form organizacji czasu pracy,
- upowszechnianie istoty wychowania przedszkolnego,
- wspieranie aktywności edukacyjnej i zawodowej,
- promowanie partnerstwa w rodzinie,
- przeciwdziałanie dyskryminacji kobiet na rynku pracy poprzez promocję równych szans, współpracę z organizacjami.

1.3. Zbudowanie systemu wsparcia dla rodzin mających trudności opiekuńczo-wychowawcze.

Cel ten będzie realizowany poprzez :

- 1) promowanie i wspieranie rodziny biologicznej,
- 2) pomoc dziecku, które nie może przebywać we własnej rodzinie, poprzez umieszczenie go na czas określony w rodzinie zastępczej,
- 3) w wyjątkowych przypadkach umieszczenie w placówkach opiekuńczo wychowawczych i to po pierwsze w placówkach typu rodzinnego, a w ostateczności - w placówkach typu socjalizacyjnego.

Wsparcie rodziny biologicznej w środowisku oraz pomoc rodzinom w przezwyciężaniu trudności materialnych, emocjonalnych i wychowawczych, których nie są w stanie same pokonać odbywać się będzie za pośrednictwem działań profilaktycznych, których celem jest zapobieganie umieszczeniu dziecka poza rodziną.

Działania te obejmować będą :

- eliminowanie form i metod pomocy sprzyjających bierności i bezradności,
- rozszerzenie indywidualnych form pracy socjalnej,

- rozbudowanie poradnictwa,
- zwiększenie roli Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Poddębicach w diagnozowaniu sytuacji rodzin (w tym niepełnych),
- tworzenie programów działań i zasad współpracy z innymi podmiotami i instytucjami,
- wspieranie i promowanie interwencji kryzysowej i poradnictwa specjalistycznego, różnego rodzaju form pomocy dla rodzin naturalnych, mających trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych (poradnictwo, terapia, praca socjalna, pomoc w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w placówkach wsparcia dziennego),
- wsparcie rodziny poprzez objęcie dziecka opieką poza rodziną biologiczną.

Wspierany będzie rozwój rodzin zastępczych, w tym również zawodowych, dla dzieci, które nie mogą wychowywać się w rodzinie własnej. Wspierane będzie tworzenie małych rodzinnych form opieki i wychowania organizowanych w naturalnym środowisku. Tworzenie wychowankom optymalnych warunków rozwoju i funkcjonowania w dorosłym życiu.

1.4 Kształtowanie pozytywnego klimatu wobec rodziny, małżeństwa i dzieciności.

Cel ten będzie realizowany poprzez :

- propagowanie w mediach pozytywnych przykładów;
- edukację służącą budowaniu pozytywnego wizerunku rodziny, w tym również promowanie partnerskiego podziału ról w małżeństwie;
- edukację na rzecz akceptacji wielodzietności,
- wsparcie dla rodzin wielodzietnych poprzez uczestnictwo w tworzeniu i przystępowaniu do idei „karty dużej rodziny”.

1.5. Wsparcie dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi, w celu wyrównywania szans dzieci i młodzieży podejmujących i kontynuujących naukę.

Cel ten będzie realizowany poprzez wspieranie procesów rozwojowych niepełnosprawnych dzieci i młodzieży tak, aby umożliwić im osiągnięcie samodzielności w życiu dorosłym i by istotnie wzrosły w przyszłości ich szanse na rynku pracy.

Do najważniejszych elementów służących tym celom, należy zaliczyć pomoc sprzyjającą zmniejszaniu skutków niepełnosprawności, poprzez:

- dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i sprzęt rehabilitacyjny;

- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych (w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej), technicznych i w komunikowaniu się (m.in. pomoc w zakupie komputerów dla dzieci i młodzieży uczącej się i studiującej);
- pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej w ramach programów Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (np. „Aktywny samorząd”);
- promowanie odpowiednich kierunków szkolenia zawodowego i realizowanie rzeczywistego zatrudnienia dorosłych osób niepełnosprawnych w możliwych dla nich zawodach;
- promowanie istoty i potrzeby zatrudniania osób niepełnosprawnych.

1.6 Stworzenie kompleksowego systemu zapobiegania przestępczości, demoralizacji i nadużywania substancji psychoaktywnych przez młodzież.

Zadania:

- analiza problemów doświadczanych przez współczesną młodzież oraz budowa systemu wsparcia, który będzie reagował na występujące współczesne pułapki i zagrożenia;
- zapewnienie poradnictwa dla dzieci i młodzieży, które mają potrzebę rozmawiania o swoich problemach i szukają dróg dalszego rozwoju;
- propagowanie i wspieranie pracy z trudną młodzieżą (organizacje pozarządowe);
- upowszechnienie możliwości współpracy młodzieży z instytucjami socjalnymi. Celem tej współpracy byłoby zapewnienie szans na wnoszenie przez młodzież swojego wkładu w funkcjonowanie wspólnoty, np. poprzez formy spędzania czasu z osobami starszymi czy dziećmi mającymi problemy w nauce, bądź wykonywanie użytecznych prac;
- stworzenie „kolejnej szansy” dla młodzieży, która dokonała określonego typu wykroczeń i przestępstw poprzez zapewnienie efektywnego systemu nadzoru dla tych osób oraz zbudowanie relacji (np. ze specjalistą), która będzie jasno formułowała zasady i kierunki dalszego rozwoju młodej osoby oraz umożliwi jej rekompensatę dokonanych szkód poprzez obowiązkowe wykonywanie prac społecznie użytecznych. Jednym z celów takiej pracy będzie uwrażliwienie młodej osoby na potrzeby innych członków danej wspólnoty lokalnej oraz umożliwienie otrzymania informacji

zwrotnej, która da młodej osobie poczucie funkcjonowania we wspólnocie i jej użyteczności;

- rozwój działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących szkodliwości używania narkotyków;
- promocja zdrowego trybu życia i rozwój ogólnodostępnej, finansowej ze środków publicznych infrastruktury sportowej.

POWIAT RADOMSzcZAŃSKI

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Radomszczańskiego na lata 2011-2015

CZEŚĆ DIAGNOSTYCZNA

DEMOGRAFIA: odnotowane stale zmniejszającą się liczbę dzieci i młodzieży oraz zwiększającą się liczbę osób starszych

RYNEK PRACY: odnotowano gorszą w stosunku do mężczyzn sytuację kobiet na rynku pracy. Z diagnozy wynika, że programami aktywizującymi osoby bezrobotne z powiatu należy objąć przede wszystkim osoby z krótkim stażem pracy lub bez stażu pracy, którym powinno się zapewnić możliwość poszerzenia doświadczenia zawodowego lub podjęcia pierwszej pracy.

Ze względu na to, że problem bezrobocia w powiecie w największym stopniu osiągał osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym oraz zasadniczym zawodowym, warto nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób pozostających na rynku pracy bez zatrudnienia, szczególny nacisk należy położyć na doksztalcanie oraz podniesienie lub zmianę kwalifikacji zawodowych.

POWODY UDZIELANIA POMOCY SPOŁECZNEJ: ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych oraz długotrwała lub ciężka choroba

PROBLEMY SPOŁECZNE DZIECI I MŁODZIEŻY W OPINII LOKALNEGO ŚRODOWISKA

Strategię opracowano metodą partycypacyjną. Wykorzystano metody ilościowe, technikę ankietową. Badanych poproszono o wskazanie barier i problemów, które w sposób najistotniejszy ograniczają możliwości prawidłowego funkcjonowania dzieci i młodzieży w powiecie. W odpowiedziach najczęściej wymieniano ograniczony dostęp do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, w tym do zajęć pozalekcyjnych, świetlic, obiektów sportowo-rekreacyjnych, dóbr kultury. Podkreślano też problemy, z którymi zmagają się rodziny, a które rzutują na sytuację dziecka, tj. ubóstwo, bezrobocie, dysfunkcje opiekuńczo-wychowawcze, alkoholizm, przemoc w rodzinie. Podnoszono również problem uzależnień wśród młodzieży oraz występujących jeszcze ograniczeń w dostępie do internetu.

ANALIZA SWOT

Tabela 8: Zdiagnozowane uwarunkowania sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie radmoszczańskim

BEZROBOCIE I UBÓSTWO	
ATUTY	BARIERY
<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie działań mających na celu ograniczenie zjawiska bezrobocia w powiecie, w tym wśród kobiet • prowadzenie przez pracowników socjalnych działań służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym osób w wieku 45 lat i więcej • upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach • rozpowszechnianie ofert pracy z zagranicy • pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie bezrobociu (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) • zachęcanie inwestorów do tworzenia nowych miejsc pracy • dostosowywanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • brak działań likwidujących zjawisko dziedziczenia bezrobocia • brak działań służących ograniczeniu zjawiska nielegalnego zatrudnienia
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • malejący poziom bezrobocia w powiecie, w tym wśród kobiet oraz osób w wieku 	<ul style="list-style-type: none"> • występowanie zjawiska dziedziczenia

<p>45 lat i więcej</p> <ul style="list-style-type: none"> wystarczająca wiedza osób bezrobotnych o dostępnych ofertach pracy i wolnych miejscach pracy korzystanie przez osoby bezrobotne z dostępu do europejskich rynków pracy wystarczająca wiedza osób bezrobotnych o usługach poradnictwa zawodowego oraz szkoleniach możliwość ograniczania bezrobocia dzięki środkom finansowym z funduszy zewnętrznych wzrost liczby nowych inwestorów tworzących miejsca pracy 	<p>bezrobocia</p> <ul style="list-style-type: none"> wzrost liczby osób bezrobotnych wymagających aktywizacji wzrost poziomu nielegalnego zatrudnienia
RODZINA, DZIECKO, MŁODZIEŻ	
ATUTY	BARIERY
<ul style="list-style-type: none"> efektywna praca socjalna prowadzenie analiz potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży rozwijanie zastępczej opieki rodzinnej rozwijanie sieci placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży rozwijanie opieki przedszkolnej, szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego prowadzenie działań na rzecz rozwoju szkolnictwa ponadgimnazjalnego prowadzenie działań mających na celu podniesienie poziomu nauczania współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży propagowanie wśród dzieci i młodzieży idei wolontariatu prowadzenie działań profilaktycznych w obszarze zdrowia prowadzenie działań mających na celu zwiększenie dostępności opieki medycznej dla mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> ograniczony dostęp do poradnictwa specjalistycznego dla rodzin wymagających tej formy wsparcia brak działań inicjujących powstawanie grup wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci brak dostatecznego wsparcia dzieciom usamodzielnianym, w tym brak w powiecie stosownych lokali brak koordynacji działań instytucji wspierających rodziny, dzieci i młodzież niedostosowywanie do potrzeb i oczekiwań dzieci i młodzieży oferty spędzania czasu wolnego
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> możliwość poprawy skuteczności pomocy udzielanej rodzinom, dzieciom i młodzieży dzięki koordynacji działań 	<ul style="list-style-type: none"> wzrost liczby rodzin dysfunkcyjnych utrudnione warunki do prowadzenia

<p>instytucji wspierających te grupy</p> <ul style="list-style-type: none"> • odpowiednia dostępność szkół podstawowych i gimnazjalnych • możliwość kontynuowania przez młodzież nauki na poziomie ponadgimnazjalnym • zadowalający poziom nauczania w placówkach oświatowych • istnienie organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży • wzrost świadomości zdrowotnej mieszkańców • dobra dostępność opieki medycznej 	<p>pracy socjalnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • niedostateczne rozpoznanie potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży • wzrost liczby rodzin wymagających wsparcia w formie poradnictwa specjalistycznego • brak grup i dostatecznej liczby ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci • niedostateczna liczba rodzin zastępczych • niedostateczny dostęp do opieki przedszkolnej • niewzrastająca liczba dzieci i młodzieży korzystających z oferty spędzania czasu wolnego • niewielka liczba wolontariuszy wśród dzieci i młodzieży
UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	
ATUTY	BARIERY
<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie działalności terapeutycznej i rehabilitacyjnej w obszarze uzależnień • zapewnianie rodzinom dotkniętym problemami uzależnień dostępu do pomocy prawnej i psychospołecznej • kierowanie osób uzależnionych i współuzależnionych na leczenie odwykowe • prowadzenie działań edukacyjno – szkoleniowych w zakresie uzależnień • diagnozowanie kwestii inicjacji alkoholowej i narkotykowej wśród dzieci i młodzieży • inicjowanie powstawania grup wsparcia i instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych • prowadzenie przez placówki oświatowe działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w obszarze uzależnień wśród dzieci i młodzieży • współpraca z organizacjami pozarządowymi w obszarze uzależnień i przemocy w rodzinie • kierowanie sprawców przemocy w 	<ul style="list-style-type: none"> • niepodejmowanie działań w celu pozyskania kadry do pracy z osobami uzależnionymi i dotkniętymi przemocą w rodzinie • mała różnorodność działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie • jedyny zespół interdyscyplinarny – w Radomsku • ograniczona dostępność miejsc w ośrodkach wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie

rodziny do udziału w programach korekcyjno - edukacyjnych	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost liczby osób wyleczonych z uzależnień • zwiększająca się świadomość rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych co do zagrożeń uzależnieniami • funkcjonowanie grup wsparcia i instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych • wzrastająca wśród dzieci i młodzieży świadomość zagrożenia uzależnieniami • sieć organizacji pozarządowych działających w obszarze uzależnień 	<ul style="list-style-type: none"> • niezwiększająca się liczba rodzin korzystających ze wsparcia psychospołecznego i prawnego • niezwiększająca się liczba osób uzależnionych i współuzależnionych objętych leczeniem odwykowym • obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej • niewystarczająca ilość kadry pracującej z osobami uzależnionymi, współuzależnionymi i dotkniętymi przemocą w rodzinie • brak organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie • brak programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie • wzrost liczby osób w stosunku do których istnieje potrzeba podjęcia działań interdyscyplinarnych • zwiększająca się liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie wymagających umieszczenia w ośrodkach wsparcia

Źródło: Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Radomszczańskiego na lata 2011-2015

CZEŚĆ POSTULATYWNA

Cel strategiczny 1.:Wspieranie rodzin oraz zapewnienie opieki dzieciom i młodzieży.

Cel operacyjny:

1. Pomoc rodzinom w wypełnianiu podstawowych funkcji oraz dzieciom pozbawionym opieki.
2. Wsparcie dzieci i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju, w tym dotkniętych niepełnosprawnością.
3. Pomoc wychowankom opuszczającym rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze.
4. Przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy w rodzinie.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Wspieranie rodzin biologicznych w środowisku zamieszkania oraz udzielanie im pomocy w przewyżnianiu problemów, w tym opiekuńczo-wychowawczych i materialnych, w szczególności poprzez współpracę z gminnymi jednostkami pomocy społecznej.
2. Zintensyfikowanie i rozwijanie form pracy socjalnej z rodzinami; upowszechnianie funkcji asystenta rodzinnego.
3. Zapewnienie rodzinom i osobom samotnie wychowującym dzieci szerszego dostępu do specjalistycznego poradnictwa (w szczególności, psychologicznego, pedagogicznego, terapeutycznego i prawnego), m.in. poprzez tworzenie w gminach powiatu punktów poradnictwa.
4. Opracowywanie i realizowanie programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.
5. Kontynuowanie i zintensyfikowanie działań w zakresie propagowania idei rodzicielstwa zastępczego oraz rozwijanie zastępczej opieki rodzinnej poprzez stałe pozyskiwanie nowych rodzin zastępczych oraz uruchomienie całodobowej placówki opiekuńczo - wychowawczej
1. typu interwencyjno-socjalizacyjnej i rodzinnej.
6. Zwiększenie liczby placówek przedszkolnych w gminach powiatu.
7. Propagowanie w powiecie inicjatyw wspierających osoby samotnie wychowujące dzieci, m.in. samopomocy, grup wsparcia.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Podnoszenie jakości kształcenia w placówkach oświatowych, m.in. poprzez doskonalenie kadr nauczycielskich oraz doposażenie szkół w niezbędny sprzęt (w tym komputerowy) i programy nauczania.
2. Zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego (pedagogicznego, psychologicznego, logopedycznego, terapeutycznego) dla dzieci i młodzieży.
3. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich w gminach powiatu, m.in. poprzez organizowanie dla nich dożywiania w szkołach, wypoczynku letniego i zimowego, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także zapewnienie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.

4. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży oraz organizowanie oferty edukacyjnej dla uczniów uzdolnionych.
5. Rozwijanie w gminach powiatu sieci placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
6. Zwiększenie dostępności kształcenia dla uczniów niepełnosprawnych m.in. poprzez tworzenie grup i klas integracyjnych, prowadzenie nauczania indywidualnego oraz likwidowanie barier architektonicznych.
7. Zapewnienie rodzinom dzieci niepełnosprawnych szerszego dostępu do poradnictwa.
8. Promowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz zwiększanie do nich dostępu, m.in. poprzez poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych.
9. Zintegrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w powiecie poprzez stałą współpracę placówek oświatowo-wychowawczych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych, jednostek pomocy społecznej i służby zdrowia, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, policji, organizacji pozarządowych i kościoła.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.:

1. Przyznawanie pełnoletnim wychowankom rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych pomocy pieniężnej (na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki) oraz rzeczowej (na zagospodarowanie).
2. Udzielanie pełnoletnim wychowankom rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych pomocy w uzyskaniu zatrudnienia.
3. Zintensyfikowanie pracy socjalnej z dziećmi usamodzielnianymi oraz zapewnienie im dostępu do wsparcia psychologiczno-pedagogicznego.
4. Uruchomienie mieszkania chronionego dla osób opuszczających rodzinne formy opieki zastępczej; podejmowanie współpracy z samorządami gminnymi w zakresie zabezpieczenia lokali socjalnych dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej.

Kierunki działań do celu operacyjnego 4.:

1. Zwiększenie w gminach powiatu dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków – zwiększenie zasobów kadrowych.

2. Zapewnienie w gminach powiatu szerszego dostępu do wsparcia psychologicznego, prawnego i społecznego dla rodzin dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.
3. Zintensyfikowanie w gminach powiatu profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży.
4. Wspieranie i rozwój ruchów samopomocowych i grup wsparcia dla osób dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.
5. Opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
6. Realizacja programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.
7. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia – podjęcie działań w kierunku utworzenia w powiecie ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.
8. Prowadzenie w gminach powiatu poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
9. Powoływanie w gminach powiatu zespołów interdyscyplinarnych ds. przemocy w rodzinie.
10. Podjęcie działań w kierunku utworzenia w powiecie ośrodka interwencji kryzysowej.
11. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób rodzin dotkniętych uzależnieniami i przemocą.

W zakresie działań na rzecz redukcji bezrobocia zaprogramowano bardzo ogólne działania, nie dedykując ich żadnym szczególnym kategoriom osób bezrobotnych

POWIAT RAWSKI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych powiatu Rawskiego na lata 2006 - 2013

DIAGNOZA

W diagnozie wykorzystano dane gromadzone do 2005 roku. Nie odzwierciedlają one aktualnej sytuacji w powiecie. Nie dokonano też analizy sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie.

CZEŚĆ POSTULATYWNA

W części programowej nie przewidziano działań na rzecz ograniczenia zjawiska wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży z terenu powiatu. Działania bezpośrednie na rzecz poprawy sytuacji interesującej nas kategorii wiekowej 15 -24 lata zostały zaprojektowane w ramach obszarów: **Systemowa pomoc rodzinom dysfunkcyjnym i Systemowa pomoc dla młodzieży opuszczającej placówki i rodziny zastępcze.**

W pierwszym przypadku przewidziano m.in.:

- Rozwijanie rodzinnych form opieki nad dzieckiem osieroconym lub dysfunkcyjnym
- Współpracę placówek działających na rzecz dzieci z rodzin dysfunkcyjnych z rodzicami i innymi prawnymi opiekunami.
- Współdziałanie w miastach i gminach z podmiotami polityki społecznej a w szczególności z pełnomocnikami i Komisjami ds Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na etapie tworzenia programów uwzględniających organizowanie świetlic socjoterapeutycznych, klubów, ognisk wspierająco - integracyjnych dla dzieci i młodzieży

W ramach obszaru: Systemowa pomoc dla młodzieży opuszczającej placówki i rodziny zastępcze przewidziano:

- Utworzenie punktu wsparcia dla bezrobotnej młodzieży opuszczającej placówki i rodziny zastępcze
- Diagnozę osób opuszczających placówki i rodziny zastępcze
- Utworzenie przy PCPR punktu łączącego działania PUP i PCPR w zakresie doradztwa zawodowego, poradnictwa prawnego i psychologicznego.
- Kontakt z pracodawcami.
- Motywowanie do podejmowania własnej działalności
- Prowadzenie pracy socjalnej z klientem
- Utworzenie mieszkań chronionych dla młodzieży opuszczającej placówki i rodziny zastępcze na bazie Ośrodka Szkolno-Wychowawczego

- Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego

POWIAT SIERADZKI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Sieradzkim na lata 2007-2013

DEMOGRAFIA:

W diagnozie wykorzystano dane gromadzone do 2006 roku. Nie odzwierciedlają one aktualnej sytuacji w powiecie. Nie dokonano też analizy sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie.

LOKALNY RYNEK PRACY:

Co istotne i wymagające podkreślenia, w ramach obszaru diagnostycznego: lokalny rynek pracy odnotowano, że w badanym okresie (2002 - 2006) *problem bezrobocia najbardziej dotyczył osoby najmłodsze – w przedziałach wiekowych do 24 i od 25 do 34 lat* .

POWODY UDZIELANIA POMOCY

Do najczęstszych powodów udzielenia wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej zaliczono: bezrobocie, ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz długotrwałą chorobę.

POWODY WYKLUCZENIA DZIECI I MŁODZIEŻY: brak danych

ANALIZA SWOT

Tabela 9: Zdiagnozowane uwarunkowania sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie sieradzkim

ATUTY	BARIERY
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze rozwinięta baza domów pomocy społecznej • wysoki standard usług na rzecz mieszkańców domów pomocy społecznej • dobrze rozwinięta baza placówek opiekuńczo – wychowawczych,	<ul style="list-style-type: none"> • niedostateczna współpraca między instytucjami pomocowymi i koordynacja działań, • niedostateczna ilość kadry (pedagogzy, pracownicy socjalni, psychologzy, psychiatrzy, kuratorzy), • brak rodzinnych domów dziecka,

• funkcjonowanie na terenie powiatu ośrodka adopcyjno - opiekuńczego • posiadanie mieszkania chronionego, • funkcjonowanie na terenie powiatu środowiskowego domu samopomocy • działalność zespołu readaptacji psychospołecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi • istnienie organizacji pozarządowych działających na rzecz pomocy dzieciom, rodzinom i osobom niepełnosprawnym • potencjał i zaangażowanie pracowników organizacji pomocowych, • wysokie kwalifikacje pracowników realizujących zadania pomocy społecznej • funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej.	• wciąż wysoki poziom bezrobocia, • niedostateczna ilość zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, • ograniczone środki finansowe na rozwiązywanie problemów rodzin, dzieci i młodzieży, • brak Ośrodka Interwencji Kryzysowej, • brak rodzin zastępczych pełniących rolę pogotowia rodzinnego, • zbyt mało instytucji samopomocowych, • zbyt długi okres oczekiwania na umieszczenie nieletniego we właściwej placówce spowodowany brakiem miejsc w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.

SZANSE

ZAGROŻENIA

• postęp technologiczny • obowiązywanie standardów określonych przez UE • coraz lepsze wykształcenie w społeczeństwie • integracja z UE • rozwój gospodarczy kraju • dostępność do funduszy z programów celowych • standaryzacja usług • zmiany w polityce społecznej • ujednolicenie prawa i przepisów • większe środki finansowe na organizację świetlic • zmniejszenie rozdawnictwa środków finansowych	• kryzys finansów publicznych • zmniejszająca się wraz z ekipami rządowymi polityka społeczna • biurokratyzacja pomocy społecznej • bezrobocie i zubożenie społeczeństwa • -przenoszenie ciężaru problemów pomocy społecznej na gminy • narkomania • alkoholizm • bezdomność • przemoc w rodzinie • brak czasu na kompleksowe podejście do problemów rodziny • brak czasu na indywidualną pracę z rodziną • brak odpowiednich instytucji

- wszechstronna pomoc finansowa dla osób niepełnosprawnych
- sprzęt rehabilitacyjny
- zmiana ustawodawstwa
- poprawa sytuacji ekonomicznej kraju
- koordynowanie pomocy społecznej na poziomie powiatu
- zmiana świadomości społecznej
- kontakt z ośrodkami naukowymi
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej
- stowarzyszenia, fundacje
- poradnictwo

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Sieradzkim na lata 2007-2013

CZEŚĆ POSTULATYWNA

W części programowej nie przewidziano działań na rzecz ograniczenia zjawiska wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży z terenu powiatu. Działania bezpośrednie na rzecz poprawy sytuacji interesującej nas kategorii wiekowej 15 -24 lata zostały zaprojektowane w ramach obszaru strategicznego: **właściwe funkcjonowanie rodziny**. Wyznaczono w nim 2 cele strategiczne: **Zorganizowanie efektywnego systemu opieki nad dzieckiem** oraz **Wspieranie osób i rodzin dotkniętych zjawiskami patologicznymi**.

Zestawienie celów operacyjnych i zadań dla powyższych celów strategicznych prezentuje tabela 9

Tabela 9: Zaprogramowane działania na rzecz poprawy sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie sieradzkim

Cel strategiczny 1: Zorganizowanie efektywnego systemu opieki nad dzieckiem

Cele operacyjne

Zadania

Rozwój prorodzinnych form opieki nad dziećmi

- Stopniowe odchodzenie od instytucjonalnych form opieki nad dziećmi (rozwój alternatywnych form opieki zastępczej: zwiększenie w powiecie liczby rodzin zastępczych zawodowych wielodzietnych, specjalistycznych oraz pełniących funkcję

	<p>pogotowia rodzinnego)</p> <ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie kampanii informacyjnej w celu promocji rodzinnych form opieki. • Utworzenie w powiecie rodzinnej placówki opiekuńczo – wychowawczej (rodzinnego domu dziecka)
Zapewnienie odpowiedniego poziomu opieki i wychowania dzieciom w rodzinach zastępczych	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawdzanie zasadności pobytu dzieci w rodzinach zastępczych. • Informowanie Sądu – Wydziału Rodzinnego o sposobie realizacji przez rodziny zastępcze funkcji opiekuńczych względem powierzonych im dzieci. • Udzielanie rodzinom zastępczym świadczeń pieniężnych zagwarantowanych w ustawie o pomocy społecznej, na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci. • Zapewnienie pomocy psychologicznej, pedagogicznej, terapii rodzinnej rodzinom zastępczym. • Organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych oraz spotkań mających na celu wymianę doświadczeń, informacji i porad – organizowanie grup wsparcia. • Praca z rodzinami naturalnymi w celu zdiagnozowania ich możliwości przejęcia opieki nad dziećmi i umożliwienia dzieciom powrotu do rodzin naturalnych
Zapewnienie odpowiedniego poziomu opieki i wychowania dzieciom w placówkach opiekuńczo - wychowawczych	<ul style="list-style-type: none"> • Osiągnięcie standardu opieki i wychowania oraz usług świadczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych zgodnie z obowiązującymi przepisami. • Sprawdzanie zasadności pobytu dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych - uczestniczenie w posiedzeniach stałego zespołu ds. badania sytuacji rodzinnej wychowanków. • Praca z rodzinami naturalnymi w celu zdiagnozowania ich możliwości przejęcia opieki nad dziećmi i umożliwienia dzieciom powrotu do rodzin naturalnych. • Zapewnienie pomocy psychologicznej, pedagogicznej, terapii rodzinnej wychowankom domów dziecka oraz ich rodzinom biologicznym. • Wprowadzanie programów terapeutycznych (psychokorekcyjnych) w celu eliminowania negatywnych zachowań uniemożliwiających prawidłową pracę wychowawczą w domach dziecka (zatrudnienie specjalistów prowadzących terapię rodzinną).

<p>Zapewnienie odpowiednich warunków umożliwiających życiowe usamodzielnienie się wychowanków opuszczających rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, specjalne ośrodki szkolno - wychowawcze, młodzieżowe ośrodki szkolno - wychowawcze, zakłady poprawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapeutyczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskiwanie rodzin zaprzyjaźnionych i wolontariuszy do pracy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych • Udzielanie pomocy finansowej na usamodzielnienie, tj. pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, pomocy na usamodzielnienie oraz pomocy w formie rzeczowej. • Pomoc w poszukiwaniu mieszkania. • Tworzenie i prowadzenie mieszkań chronionych dla usamodzielnianych wychowanków . • Pomoc w poszukiwaniu zatrudnienia. • Tworzenie grup wsparcia. • Tworzenie i realizacja programów wspomagających proces usamodzielnienia – m.in. przy wykorzystaniu mentoringu (procesu polegającego na udzielaniu pomocy przez starszych lub bardziej doświadczonych byłych wychowanków osobom opuszczającym całodobowe placówki lub rodziny zastępcze).
---	---

Cel strategiczny 2: Wspieranie osób i rodzin dotkniętych zjawiskami patologicznymi

Cele operacyjne	Zadania
<p>Eliminowanie przemocy w rodzinie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie infrastruktury pomocowej (utworzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej). • Zapewnienie dostępnego dla mieszkańców powiatu poradnictwa specjalistycznego oraz możliwości uczestnictwa w terapii specjalistycznej (indywidualnej i grupowej – w tym rodzinnej). • Podejmowanie działań edukacyjnych dostarczających wiedzy o sposobach radzenia sobie z problemami w rodzinie. • Prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie patologii społecznych poprzez inicjowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu przez dzieci, młodzież oraz osoby dorosłe. • Motywowanie i zwiększanie społecznego zaangażowania organizacji pozarządowych w podejmowaniu działań na rzecz pomocy społecznej. • Prowadzenie pracy ze sprawcami przemocy
<p>Zmniejszenie zagrożeń uzależnieniami</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Systematyczna ocena skali zjawiska uzależnień w oparciu o posiadaną bazę danych. • Informowanie o problemach i skutkach uzależnień. • Kształtowanie i promowanie pożądaných postaw oraz właściwej hierarchii wartości życia społecznego.

- Podnoszenie poziomu wiedzy społeczeństwa dotyczącej uzależnień.
- Wspieranie tworzenia grup samopomocowych w zakresie pomocy wychodzącym z uzależnienia.
- Zwiększenie liczby placówek środowiskowych o charakterze dziennym.
- Zwiększenie dostępności do usług terapeutycznych dla osób uzależnionych i współuzależnionych.

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Sieradzkim na lata 2007-2013

POWIAT SKIERNIEWICKI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Skierniewickiego na lata 2009 – 2015 pod hasłem „Aktywni”

CZEŚĆ DIAGNOSTYCZNA:

DEMOGRAFIA: odnotowano spadek liczby ludności

RYNEK PRACY: stopa bezrobocia w powiecie jest dużo niższa od średniej wojewódzkiej. Najwyższy udział w ogólnej liczbie bezrobotnych mają osoby o wykształceniu zasadniczym zawodowym i podstawowym

POWODY UDZIELENIA POMOCY: najczęstszymi przyczynami kwalifikującymi do świadczeń z pomocy społecznej są: ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, niepełnosprawność, długotrwała choroba

POWODY WYKLUCZENIA DZIECI I MŁODZIEŻY: brak danych

CZEŚĆ POSTULATYWNA

Cel strategiczny 1

Zapewnienie godziwej egzystencji osobom niebędącym w stanie samodzielnie lub przy pomocy najbliższej rodziny właściwie funkcjonować w środowisku społecznym. Wsparcie rodzin (Opieka nad dzieckiem i rodziną). Wzmocnienie spójności rodzin,

pomoc w utrzymaniu naturalnych więzi w jej obrębie, a także doraźne materialne i niematerialne wsparcie.

Cele operacyjne:

- Zapewnienie profesjonalnej pomocy w postaci poradnictwa specjalistycznego rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej.
- Wspieranie, w tym finansowe tworzenia świetlic środowiskowych o zasięgu ponadgminnym dla dzieci z rodzin dotkniętych patologią.
- Stworzenie kompleksowego systemu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, socjalnej i prawnej rodzinie (ze szczególnym uwzględnieniem rodzin w kryzysie, w tym ofiar przemocy między innymi poprzez: bezpośrednią pomoc w rozwiązywaniu problemu, edukację prawną i psychologiczną, powołanie grupy wsparcia, powołanie grup samopomocy dla ofiar przemocy).
- Stworzenie kompleksowego systemu pomocy psychologiczno - pedagogicznej, socjalnej i prawnej rodzinie (ze szczególnym uwzględnieniem rodzin w kryzysie, w tym sprawców przemocy między innymi poprzez: bezpośrednią pomoc w rozwiązywaniu problemu, tworzenie i realizację programów edukacyjno-korekcyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, edukację prawną i psychologiczną, powołanie grupy wsparcia, powołanie grup samopomocy dla sprawców przemocy).
- Wspieranie i wzmacnianie poczucia odpowiedzialności rodziców za wychowanie dzieci i przygotowanie ich do życia w społeczeństwie (usprawnienie kontaktów i współpracy placówek opiekuńczo-wychowawczych z rodzinami naturalnymi, koordynacja i inicjowanie planów działań dotyczących wsparcia rodziny biologicznej).
- Stworzenie odpowiednich warunków do życia i rozwoju dzieciom i młodzieży pozbawionym opieki rodzin naturalnych (działania ukierunkowane na wszechstronną opiekę nad dzieckiem pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej oraz niedostosowanemu społecznie; pomoc socjalną, psychologiczną w kierunku szybkiego powrotu dziecka do rodziny naturalnej, wspieranie rodzin w funkcjach wychowawczych poprzez poradnictwo rodzinne oraz systemową terapię rodzinną).

- Tworzenie rodzinnej opieki zastępczej (rodziny spokrewnione, niespokrewnione, wielodzietne, specjalistyczne, pogotowie rodzinne)
- Wspieranie i rozwijanie aspiracji edukacyjnych wychowanków placówek opiekuńczo - wychowawczych i rodzin zastępczych.
- Wspieranie wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych w procesie usamodzielnienia i uzyskaniu pełnej samodzielności życiowej.
- Polepszenie warunków materialnych rodzin (rozwijanie i realizacja programów wsparcia finansowego dla uczących się dzieci i młodzieży z najuboższych rodzin, inicjowanie działań pobudzających rodziny do samodzielnego wychodzenia z kryzysu materialnego, itp.)
- Organizowanie i prowadzenie na terenie szkół i placówek oświatowo-wychowawczych programów profilaktyczno-edukacyjnych dla dzieci i młodzieży
- Wyrównanie szans grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym w każdej dziedzinie życia społecznego (przeciwdziałanie zjawisku bezdomności, działania mające na celu ograniczenie zjawiska patologii społecznych, zwiększenie aktywności grup marginalizowanych)
- Ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego i zawodowego; przygotowanie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym oraz osób niepełnosprawnych do wejścia na rynek pracy oraz otrzymania zatrudnienia.
- Praca z rodzinami dysfunkcyjnymi w kierunku przywrócenia im zdolności opiekuńczo - wychowawczych.
- Ograniczenie poczucia alienacji grup społecznych dotkniętych marginalizacją
- Zapewnienie opieki dzieciom i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych i sierotom
- Współdziałanie ze służbami socjalnymi i instytucjami w zakresie uzyskiwania informacji o występowaniu negatywnych zjawisk społecznych
- Tworzenie środowiskowego systemu wsparcia dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji

- Działania na rzecz stworzenia systemu wsparcia rodzin i dzieci w środowisku. Udzielanie pomocy organizacjom i instytucjom w zakresie tworzenia i realizacji programów w tym zakresie.
- Organizowanie alternatywnych form opieki nad dziećmi i młodzieżą.
- Dostosowanie aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu do indywidualnych potrzeb osób bezrobotnych z uwzględnieniem osób mających szczególne trudności na rynku pracy.
- Popieranie i inicjowanie działań mających na celu usuwanie dyskryminacji na rynku pracy (działania min. dotyczące kobiet, niepełnosprawnych, opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze, osób w wieku powyżej 50 lat, osób w wieku aktywności zawodowej wymagających uzupełnienia wykształcenia i kwalifikacji zawodowych itp.)
- Współpraca z partnerami rynku pracy w zakresie kreowania nowych rozwiązań na rynku pracy.
- Wspieranie rozwoju różnych form aktywizacji zawodowej, edukacyjnej oraz społecznej klientów pomocy społecznej w tym wolontariatu.
- Opracowanie i realizacja programów aktywizujących osoby bezrobotne ze szczególnym uwzględnieniem programów aktywizacji młodzieży i absolwentów szkół.

POWIAT TOMASZOWSKI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Powiatu Tomaszowskiego na lata 2011 – 2014”.

CZEŚĆ DIAGNOSTYCZNA:

Diagnoza jest bardzo uboga i powierzchowna.

DEMOGRAFIA: brak szczegółowych danych

POWODY UDZIELANIA POMOCY: Główne powody ubiegania się o pomoc to bezrobocie, długotrwała choroba i niepełnosprawność oraz wielodzietność

RYNEK PRACY: brak danych

POWODY WYKLUCZENIA DZIECI I MŁODZIEŻY: brak danych

CZEŚĆ POSTULATYWNA:

podobnie jak w pozostałych strategiach sprawy dzieci i młodzieży mieszczą się w obszarze strategicznym związanym z funkcjonowaniem rodzin. Jednak zapis części postulatywnej jest bardzo ogólny i nieuporządkowany, nie dostarcza interesujących nas informacji

POWIAT WIELUŃSKI

Brak strategii

POWIAT WIERUSZOWSKI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wieruszowskim na lata 2014-2020

CZEŚĆ DIAGNOSTYCZNA

DEMOGRAFIA: brak danych

POWODY UDZIELANIA POMOCY: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała choroba, niepełnosprawność

LOKALNY RYNEK PRACY: stopa bezrobocia niższa niż średnia dla woj łódzkiego. W grupie bezrobotnych dominują kobiety. W 2010 roku jako grupę w najgorszej sytuacji na rynku pracy zidentyfikowano osoby w wieku 18-24 lata. W latach 2011-2012 były to osoby w grupie wiekowej 15-34 lata. Uwzględniając kryterium wykształcenia w grupie bezrobotnych dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Wg kryterium stażu pracy dominują osoby o najkrótszym stażu 1- 5 lat. Jako kolejną grupę osób w trudnej sytuacji wskazano mieszkańców terenów wiejskich powiatu.

W ramach diagnozy dokonano dodatkowej, bardzo krótkiej charakterystyki osób młodych do 25 roku życia na bełchatowskim rynku pracy. Jej wyniki są następujące:

- Odsetek osób z wykształceniem gimnazjalnymi i podstawowym jest niski wśród tej kategorii wiekowej
- Młodzież do 25 roku życia nie jest zainteresowana kształceniem w szkołach zawodowych na poziomie zasadniczym i średnim

POWODY WYKLUCZENIA DZIECI I MŁODZIEŻY: brak danych

CZEŚĆ POSTULATYWNA:

Brak działań dedykowanych jedynie dzieciom i młodzieży. Podobnie jak w pozostałych dokumentach, działania na rzecz kategorii wiekowej 15 -24 mieszczą się w obszarze strategicznym związanym z funkcjonowaniem rodziny. Nie zaproponowano innowacyjnych rozwiązań (różnych od zapisanych w innych dokumentach).

POWIAT ZDUŃSKOWOLSKI

„Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Powiatu Zduńskowolskiego w latach 2010-2020”

CZEŚĆ DIAGNOSTYCZNA

DEMOGRAFIA

POWODY UDZIELANIA POMOCY: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba, alkoholizm

LOKLANY RYNEK PRACY: dane diagnostyczne za 2008 roku nie obrazują aktualnej sytuacji powiatu. Podobne cechy bezrobocia jak w innych powiatach: dominują bezrobotni z niskim wykształceniem, zamieszkujący obszary wiejskie.

POWODY WYKLUCZENIA DZIECI I MŁODZIEŻY: brak danych

ANALIZA SWOT

Tabela 10 Zdiagnozowane uwarunkowania sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie zduńskowolskim

ATUTY

- Dom Dziecka im. św. Maksymiliana Marii Kolbego w Wojsławicach.
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Przatówku.
- Warsztat Terapii Zajęciowej w Zduńskiej Woli.
- Dobrze rozwinięta sieć szkolnictwa.
- Zaangażowanie kadry pomocy społecznej w pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację i zwiększenie oferty usług społecznych.
- Dobry dostęp do placówek służby zdrowia.
- Sprzyjający klimat w samorządach.
- • Bardzo dobra współpraca między instytucjami realizującymi zadania z zakresu polityki społecznej.

BARIERY

- Brak mieszkań socjalnych i komunalnych, w tym dla osób opuszczających placówki i rodziny zastępcze.
- Słaba infrastruktura kulturalno – rozrywkowa i sportowa.
- Bezradność osób i rodzin w wychodzeniu z trudnej sytuacji.
- Bezrobocie wśród osób z niskim poziomem wykształcenia, z brakiem kwalifikacji zawodowych i doświadczenia zawodowego.
- Niedostateczna liczba miejsc pracy dla młodzieży do 25 roku życia.
- Mała liczba przedsiębiorstw średnich i dużych oraz zakładów produkcyjnych tworzących nowe miejsca pracy.
- Ograniczona liczba miejsc pracy dla osób bezrobotnych, w tym dla niepełnosprawnych.
- Brak środków na dodatkowe zatrudnianie osób w instytucjach pomocy społecznej.
- Ograniczony dostęp społeczeństwa do usług medycznych specjalistycznych, a szczególnie dla mieszkańców wsi.
- Ograniczona baza lokalowa Ośrodków Pomocy Społecznej i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.
- Brak placówki udzielającej kompleksowej pomocy specjalistycznej m.in. ofiarom przemocy, osobom uzależnionym i współuzależnionym, brak poradnictwa rodzinnego.
- Migracje młodych, wykształconych ludzi do dużych aglomeracji miejskich.
- Brak mieszkań chronionych.
- Brak ośrodka interwencji kryzysowej.
- Mała liczba zawodowych rodzin zastępczych.
- Małe zainteresowanie pełnieniem funkcji rodziny zastępczej.
- Niewystarczająca liczba ośrodków wsparcia.

- Brak klubów, miejsc spotkań dla młodzieży.
- Rozluźnienie więzi rodzinnych.
- Niewystarczająca aktywność organizacji pozarządowych w obszarze pomocy społecznej.
- Niedoinwestowanie jednostek pomocy społecznej.
- Ograniczone środki finansowe.
- Niewystarczająca liczba oddziałów integracyjnych w przedszkolach i szkołach.

SZANSE

- Możliwość rozszerzania działań profilaktycznych wobec osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Wspieranie rozwoju kultury, rozrywki i sportu.
- Możliwość realizacji programów unijnych, dotyczących rozwoju i upowszechniania aktywnej integracji, skierowanych do osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Zmniejszenie liczby osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Pozyskiwanie środków na zmniejszenie bezrobocia, także wśród osób młodych do 25 roku życia.
- Umożliwianie osobom bezrobotnym, w tym niepełnosprawnym udziału w szkoleniach i kursach podnoszących umiejętności i kwalifikacje zawodowe.
- Podejmowanie działań w kierunku rozwoju budownictwa mieszkaniowego.
- Wspieranie lokalnych przedsiębiorstw w kierunku zatrudniania osób bezrobotnych, w tym niepełnosprawnych.
- Rozwijanie profilaktyki zdrowotnej (wdrażanie programów profilaktycznych).
- Możliwość doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej ze środków Unii Europejskiej.
- Poprawa atrakcyjności osób z grup

ZAGROŻENIA

- Wchłanianie specjalistów przez ościenne rynki pracodawców z dużych aglomeracji poprzez
- większe gratyfikacje pieniężne.
- Niż demograficzny.
- Zbyt skromne środki finansowe w budżecie państwa na działalność kulturalną.
- Wzrost przestępczości szczególnie wśród młodzieży.
- Wzrost liczby osób uzależnionych.
- Rozwój "szarej strefy".
- Ubożenie mieszkańców.
- Wzrost liczby dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych oraz w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.
- Wzrost liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.
- Wzrost liczby tzw. "eurosierot", rozbicie rodzin.
- niespójność przepisów prawnych, bardzo częste zmiany przepisów.
- Emigracja osób wykształconych.
- Bezradność jako narastające zjawisko społeczne.
- Niedofinansowanie instytucji pomocy społecznej.
- Przeciążenie pracowników służb

szczególnego ryzyka na rynku pracy.	społecznych ilością zadań.
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój regionalnej współpracy instytucji, organizacji pozarządowych, działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. • Rozwój kontaktów międzynarodowych z instytucjami i organizacjami pozarządowymi, działającymi w zakresie pomocy społecznej. • Umiejętność zdobywania funduszy zewnętrznych. • Rozwój działań na rzecz ludzi potrzebujących pomocy. • Rozwój medycyny, sposobów rehabilitacji. • Doskonalenie poziomu edukacyjnego na wszystkich szczeblach. • Wprowadzenie programów promocji zdrowia. • Poprawa dostępu do usług medycznych. • Poprawa prawa w zakresie pomocy społecznej. • Poprawa bazy lokalowej instytucji pomocy społecznej. • Zwiększenie zatrudnienia pracowników służb społecznych.	

Źródło: „Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Powiatu Zduńskowolskiego w latach 2010-2020”

CZEŚĆ POSTULATYWNA:

Podobnie jak w innych strategiach, działania na rzecz młodzieży i dzieci mieszczą się w ramach obszaru strategicznego Udoskonalenie systemu pomocy dziecku i rodzinie

POWIAT ZGIERSKI

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Zgierskiego na lata 2014-2018 (PROJEKT)

DIAGNOZA:

DEMOGRAFIA: starzenie się społeczności powiatu

POWODY PRYZNAWANIA POMOCY: bezrobocie, ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, niepełnosprawność,

LOKALNY RYNEK PRACY: stopa bezrobocia wyższa niż dla województwa.

W ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych najliczniejsze były dwie zbiorowości – osoby ze stażem pracy od 1 do 5 lat oraz ze stażem pracy 10-20 lat. Licznie reprezentowane były osoby bez stażu pracy 5559 i ze stażem do 1 roku 5039. Są to z reguły młodzi bezrobotni, którzy rejestrując się po ukończeniu szkoły, długo czekają na podjęcie pierwszej pracy, a po okresie pierwszego zatrudnienia, ponownie rejestrują się w PUP. Uwzględniając kryterium wykształcenia najwyższe bezrobocie osiągało osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym.

PROBLEMY DZIECI I MŁODZIEŻY W OPINII REPREZENTANTÓW LOKALNEGO ŚRODOWISKA

W ramach prac nad strategią przeprowadzono badania ilościowe. Narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne powiatu, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, reprezentujących wybrane instytucje lokalne: Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczna, Komenda Policji Powiatowej, szkoły, Ośrodki Pomocy Społecznej, a także do pracowników socjalnych, mieszkańców powiatu.

Ponadto ankieta zamieszczona została na stronie internetowej www.pcpr.powiat.zgierz.pl.

Najważniejszym problemem rodzin w Powiecie Zgierskim wg respondentów jest kompleks zagadnień wynikających z bezrobocia lub niskich zarobków, ubóstwa, alkoholizmu oraz związane z nimi konsekwencje dla funkcjonowania rodziny i dziecka.

Osoby uczestniczące w badaniu ankietowym wskazywały kategorie rodzin, które najbardziej odczuwają skutki wymienionych wyżej problemów. Najczęściej wymieniano: rodziny wielodzietne, rozbite, rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi, rodziny z problemami zdrowotnymi i alkoholowym oraz rodziny dotknięte bezrobociem.

Propozycje rozwiązania wskazanych problemów przez mieszkańców Powiatu Zgierskiego

rozwój rynku pracy, profilaktyka szkolna- nie powielanie wzorców rodziny z problemami, prace społeczne na rzecz wychodzenia z długów oraz wprowadzenie zniżek na bilety MPK

dla rodzin wielodzietnych, zapewnienie pomocy socjalnej i materialnej kierowanej do rodzin ubogich z dziećmi, organizowanie zbiórek żywności i odzieży, zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych w zakresie wspierania dzieci z rodzin ubogich.

Przyczyny występujących problemów społecznych dot. dzieci i młodzieży.

Wymieniano: alkohol i narkotyki, brak pozytywnych wzorców i autorytetów, niewystarczającą ofertę lub brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu. Podkreślano znaczenie biedy i nadmiaru obowiązków zawodowych jako przyczyn problemów społecznych. Zwrócono uwagę na niewłaściwe relacje rodziców z dziećmi, wynikające z braku zainteresowania dorosłych sprawami dzieci i powodujące dysfunkcje występujące w domu

Propozycje rozwiązania wskazanych problemów przez mieszkańców Powiatu Zgierskiego

Ankietowani podając ewentualne działania zaradcze wymienili: bezpłatny dostęp do testów na narkotyki organizowany przez instytucje tj. mops, gops, um, ug, pcpr, starostwo, szkoły, poszerzenie oferty bezpłatnych zajęć pozalekcyjnych, rozwój sportu i kultury, darmowe bilety np. na basen, siłownię (3 w m-cu), nieskomplikowany dostęp do usług psychologa i doradcy zawodowego, kształcenie młodzieży zgodnie z potrzebami rynku, organizowanie wakacji i ferii, zapewnienie dzieciom posiłków i pomocy w nauce (m.in. w formie stypendiów).

Do najważniejszych problemów w obszarze **edukacji oraz sportu i kultury** na terenie Powiatu Zgierskiego zaliczono: nieodpowiednie kierunki kształcenia zawodowego, niewystarczająco wykorzystaną bazę szkolną w czasie wolnym od nauki, niedostateczne wsparcie psychologiczno-pedagogiczne oraz zbyt małą ilość placówek wychowania przedszkolnego.

W sferze **kultury i sportu** wskazano na niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży, brak lub niewystarczającą ilość organizacji pozarządowych inspirujących działalność kulturalną i sportową oraz mało wykorzystany potencjał historii i kultury regionu.

Propozycje rozwiązania wskazanych problemów przez mieszkańców Powiatu Zgierskiego:

Dobór odpowiednich kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy, możliwość uzupełniania wykształcenia dodatkowymi kursami, postawienie na umiejętności zawodowe- (brak

fachowców konkretnego zawodu), a także na wymianę międzynarodową i wizyty studyjne. Ponadto kilkoro osób wskazało na zasadność likwidacji gimnazjum i powrót do poprzedniego systemu oświaty.

W celu ulepszenia strefy sportu i kultury, respondenci zaproponowali: powstanie nowych ognisk kultury, organizowanie koncertów, wernisaży, kółek zainteresowań, reaktywacja kina, zapraszanie wyjątkowych gości, rozwój kultury, poprzez tworzenie nowych kół tematycznych.

W ankiecie respondenci zostali poproszeni o określenie skali ważności zadań, służących rozwiązywaniu problemów społecznych. Za najważniejsze uznali:

- likwidację barier architektonicznych w urzędach;
- organizację mieszkań chronionych, lokali socjalnych;
- organizację miejsc zakwaterowania dla sprawców przemocy;
- tworzenie wolontariatu;
- pomoc psychologa/terapeuty, profilaktyka uzależnień dla dzieci, młodzieży i dorosłych;
- stypendia dla dzieci z ubogich rodzin;
- zapewnienie dostępu do pedagoga, logopedy i opieki medycznej w szkołach i przedszkolach;
- poszerzenie oferty przedszkolnej o oddział żłobkowy;
- zwiększenie liczby zajęć dodatkowych w szkołach ponadgimnazjalnych;
- wspieranie funkcjonowania osób niepełnosprawnych;
- poprawę usług opiekuńczych dla osób starszych i/lub niepełnosprawnych.

ANALIZA SWOT

Tabela 10. Zdiagnozowane uwarunkowania sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie zgierskim

KWESTIA DZIECI, MŁODZIEŻY I RODZINY	
ATUTY	BARIERY
<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie przez samorząd działań zapobiegających dysfunkcjom rodziny; • prowadzenie skutecznej polityki w zakresie rozwoju pieczy zastępczej; • funkcjonowanie rodzinnych domów dziecka, pogotowia rodzinnego,	<ul style="list-style-type: none"> • brak dostatecznej ilości środków finansowych; • brak placówek resocjalizacyjnych na terenie powiatu oraz dostatecznej liczby placówek dla nieletnich; • deficyt miejsc schronienia dla samotnych

<p>zespołów interdyscyplinarnych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktywność w poszukiwaniu środków pozabudżetowych (aplikowanie po Fundusze UE); • współpraca między instytucjami zajmującymi się problematyką dzieci i młodzieży; • wykształcona kadra pomocy społecznej; • skoordynowany system pomocy dziecku i rodzinie w powiecie; • komunikacja pomiędzy pracownikami sfery samorządowej a przedstawicielami sektora pozarządowego; • dostępność do darmowych porad prawnika i psychologa. 	<p>matek z dziećmi;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ograniczony zakres działań zapobiegających dysfunkcjom rodziny; • zbyt mała kadra merytoryczna zatrudniona w systemie pomocy społecznej; • niewystarczająca liczba ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie; • mało popularny zakres propagowania idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży; • niedostateczna liczba specjalistów do pracy z rodziną; • utrudniona koordynacja działań wynikających z działalności niezależnych podmiotów zaangażowanych w problematykę dziecka i rodziny.
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> • członkostwo Polski w Unii Europejskiej szansą na poprawę polityki społecznej wobec dzieci, młodzieży i rodziny; • opracowywanie i wdrażanie programów profilaktycznych; • wzrost znaczenia organizacji pozarządowych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży; • rozwój innowacyjnych metod, form i rozwiązań w polityce rodzinnej; • możliwość korzystania z funduszy strukturalnych UE. 	<ul style="list-style-type: none"> • występowanie zagrożeń dla funkcjonowania rodziny: uzależnień, rozpadu więzi rodzinnych, bezrobocia, przemocy w rodzinie, ubóstwa; • występowanie zjawiska uzależnienia od pomocy społecznej, wyuczonej bezradności; • brak stabilności prawnej w dziedzinie pomocy społecznej dziecku i rodzinie; • utrudnienie realizacji zadań wywołane niewystarczającą ilością środków; • niewystarczająca współpraca placówek oświatowych z rodzinami; • ograniczona oferta działań profilaktycznych, w tym opieki medycznej w szkołach; • brak bezpieczeństwa ekonomicznego; • utrzymanie się zjawiska braku zastępowalności pokoleń.

Źródło: **Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Zgierskiego na lata 2014-2018**

CZEŚĆ POSTULATYWNA

Działania na rzecz dzieci i młodzieży zaprogramowano w ramach:

Celu strategicznego 1: Wieloaspektowy rozwój rodziny w sprawnym systemie wsparcia (działania realizacyjne nie odbiegają od zaproponowanych w pozostałych strategiach),

Celu strategicznego II: Integracja społeczna oraz aktywizacja osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym:

Cel operacyjny: 2.1.: Stworzenie aktywnego systemu zapobiegania przestępczości, demoralizacji i nadużywania substancji psychoaktywnych przez młodzież.

Kierunki działań:

- Analiza problemów doświadczanych przez współczesną młodzież oraz budowa systemu wsparcia, który będzie reagował na występujące zagrożenia.
- Zapewnienie w szkołach poradnictwa dla dzieci i młodzieży, które mają potrzebę rozmawiania o swoich problemach i szukają dróg dalszego rozwoju.
- Zwiększenie świadomości w środowiskach lokalnych na temat zjawiska narkomanii i przestępczości – kampanie informacyjne i pogadanki.
- Korzystanie z możliwości już istniejących form integracji społecznej przez pracę - także w sektorze pozarynkowym, oraz o charakterze społecznym (firmy społeczne, praca społeczna, wolontariat itp.).
- Stworzenie „kolejnej szansy” dla młodzieży, która dokonała określonego typu wykroczeń i przestępstw poprzez zapewnienie efektywnego systemu nadzoru dla tych osób oraz zbudowanie relacji (np. z pracownikiem socjalnym czy innym specjalistą).
- Rozwój działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących szkodliwości używania narkotyków, promocja zdrowego trybu życia, kampanie.
- Monitorowanie zjawiska narkomanii w powiecie.
- .Rozwój działań profilaktycznych, współpraca z organizacjami pozarządowymi.
- Zwiększenie dostępności do różnorodnych form aktywnego spędzania wolnego czasu.

Cel operacyjny 2.8 Spójny system wsparcia wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo wychowawcze (działania realizacyjne nie odbiegają od zaproponowanych w pozostałych strategiach)

6.3. Miasta na prawach powiatu

PIOTRKÓW TRYBUNALSKI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2014- 2020

DIAGNOZA

DEMOGRAFIA: bardzo ogólna diagnoza, odnotowaną tendencją jest depopulacja

LOKALNY RYNEK PRACY: liczba bezrobotnych w latach 2010 – 2012 rosła. Struktura bezrobocia jest następująca: w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy znajdują się osoby młode, ze stażem pracy 1- 5 lat, z wykształceniem gimnazjalnym i niższym

POWODY UDZIELENIA WSPARCIA: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba

POWODY WYKLUCZENIA DZIECI I MŁODZIEŻY: Nie zidentyfikowano ludzi młodych jako grupy szczególnie narażonej na wykluczenie społeczne (wskazano ludzi starszych, niesamodzielnych, długotrwale bezrobotnych, długotrwale chorych i niepełnosprawnych)

CZEŚĆ POSTULATYWNA:

W strategii zaprogramowano działania na rzecz wzmocnienia rodzin. W ramach celu strategicznego związanego z aktywizacją lokalnego rynku pracy przewidziano realizację działań dedykowanych młodzieży do 27 roku życia. Brak jednak szczegółowego opisu działań.

Działania na rzecz młodzieży zaprogramowano także w ramach celu strategicznego: **Rozwój kultury i zagospodarowania wolnego czasu**, przewidując m.in.: zwiększenie ilości bezpłatnych ofert/zajęć kulturalnych/form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z rodzin niezamożnych, wspieranie młodzieży utalentowanej, popularyzację zajęć rekreacji ruchowej itd. Poszerzanie oferty kulturalnej jest w tym ujęciu rozpatrywane jako metoda przeciwdziałania izolacji społecznej.

ŁÓDŹ

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Łodzi na lata 2011 - 2015

DIAGNOZA:

DEMOGRAFIA: zdiagnozowane trendy to: depopulacja, starzenie się społeczeństwa

LOKALNY RYNEK PRACY: wśród zarejestrowanych bezrobotnych największą grupę stanowią osoby: długotrwale bezrobotne, bez kwalifikacji i powyżej 50 roku życia. Problemem jest również to, iż często jedna osoba występuje w każdej z tych grup. Analiza relacji poziomu wykształcenia do stopy bezrobocia w Łodzi wskazuje na brak integracji systemu edukacji zawodowej z potrzebami rynku pracy.

POWODY PRYZNAWANIA POMOCY: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, dysfunkcyjność rodzin

POWODY WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO DZIECI I MŁODZIEŻY: brak danych

ANALIZA SWOT

ATUTY	BARIERY
<ul style="list-style-type: none"> • baza naukowo-dydaktyczna: uczelnie wyższe, przedszkola, szkoły; • dostęp do wysoko wykwalifikowanych kadr – wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców; • doradztwo w zakresie zamiany i uzyskania mieszkań; • racjonalizacja w gospodarowaniu zasobami mieszkaniowymi; • rozwój małych i średnich przedsiębiorstw; • współpraca z instytucjami i organizacjami wspierającymi działania dydaktyczne, opiekuńczo-wychowawcze, profilaktyczne; • rozwijająca się i modernizowana infrastruktura sportowa; • bogata oferta aktywnego wypoczynku dla wszystkich grup społecznych w Łodzi; • opieka zdrowotna nakierowana na działania edukacyjne i profilaktyczne; • funkcjonowanie na terenie miasta ośrodków leczenia uzależnień, zarówno w systemie stacjonarnym jak i ambulatoryjnym; • wzrost liczby specjalistów leczenia uzależnień; • posiadanie środków celowych na	<ul style="list-style-type: none"> • starzenie się społeczności lokalnej i towarzyszące mu wyludnienie Miasta oraz zmniejszenie dzietności; • problem długotrwałego bezrobocia; • słabe powiązanie programów kształcenia z rynkiem pracy (niewystarczająca liczba szkół zawodowych); • kształcenie w deficytach zawodowych; • ograniczone środki finansowe na organizowanie dzieciom atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego; • niewłaściwy styl życia mieszkańców Łodzi, w tym sposób odżywiania, mała aktywność fizyczna i nadużywanie używek; • długi okres oczekiwania na mieszkania socjalne; • duża liczba osób i rodzin wykluczonych społecznie lub zagrożonych tego typu zjawiskiem; • niewystarczająca ilość środków finansowych pozwalających na zaspokojenie potrzeb klientów pomocy społecznej w zakresie interwencji socjalnej; • długi okres oczekiwania na umieszczenie w domach pomocy społecznej oraz ośrodkach wsparcia

przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemów uzależnień;

- dobrze rozwinięta infrastruktura pomocy społecznej – baza lokalowa dostępna we wszystkich rejonach miasta (punkty pracy socjalnej, domy pomocy społecznej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, placówki wsparcia dziennego, ośrodki wsparcia);
- profesjonalne przygotowanie kadry pomocy społecznej do pracy środowiskowej;
- rozwinięta interdyscyplinarna pomoc na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie

SZANSE

- dostęp do funduszy strukturalnych;
- rozwój gospodarczy w oparciu o modernizację dróg krajowych, sieci kolejowej, usługi lotnicze;
- dalszy rozwój szkolnictwa wyższego;
- wzrost poziomu wykształcenia Łodzian;
- możliwość wykorzystania systemu kształcenia ustawicznego wśród pracujących w celu dostosowania ich kwalifikacji do potrzeb rynku pracy;
- poprawa jakości wskaźników mieszkaniowych
- wzrost liczby nowych miejsc pracy;
- wykorzystanie finansowych zachęt inwestycyjnych dla przedsiębiorców i aktywizacji dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy;
- poprawa stanu zdrowia mieszkańców Łodzi;
- promowanie zdrowego trybu życia wśród mieszkańców Łodzi;
- wdrażanie unijnych standardów opieki;
- rozwój wolontariatu i organizacji pożytku publicznego;
- realizacja programu rewitalizacji Miasta –poprawa wykorzystania istniejącego zasobu mieszkaniowego;
- aktywizacja zawodowa osób z

ZAGROŻENIA

- niekorzystny wskaźnik demograficzny wywołujący negatywne skutki społecznoekonomiczne;
- zmniejszenie potencjału populacji osób młodych i w wieku produkcyjnych;
- odpływ wy kwalifikowanej kadry do ośrodków silniejszych gospodarczo;
- utrzymywanie się wysokiej liczby osób długotrwale bezrobotnych;
- nasilenie zjawiska bezdomności;
- wzrastająca liczba patologii społecznych, przemocy i agresji wśród młodzieży;
- pogłębiająca się pauperyzacja społeczna;
- postępujący kryzys rodzinny i osłabienie więzi rodzinnych;
- wzrastające spożycie napojów alkoholowych wśród osób nieletnich – obniżanie wieku inicjacji alkoholowej i innych środków psychoaktywnych;
- pojawienie się nowych środków psychoaktywnych tzw. „dopalaczy”;
- wzrost ilości świadczeń zdrowotnych;
- wzrost zachorowań na choroby psychiczne, onkologiczne i przewlekłe;
- niedostateczne zaangażowanie mieszkańców Łodzi na rzecz rozwoju idei wolontariatu;
- występowanie zjawiska wyuczonej

niepełnosprawnością (m.in. zatrudnianie w zakładach pracy chronionej);	bezradności wśród klientów pomocy społecznej i zależności od pomocy systemowej;
<ul style="list-style-type: none"> • realizacja licznych programów pomocowych opracowanych na rzecz mieszkańców Łodzi; • ograniczanie skali zjawiska uzależnień oraz przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost liczby zainteresowanych korzystaniem z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Łodzi na lata 2011 - 2015

CZEŚĆ POSTULATYWNA:

Podobnie jak w pozostałych strategiach działania na rzecz dzieci i młodzieży zaprogramowano w ramach kierunku oddziaływań: **Doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem i rodziną oraz organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym** oraz (w mniejszym zakresie) w ramach kierunku oddziaływań: **Przeciwdziałanie i ograniczanie dysfunkcji społecznych spowodowanych uzależnieniami i przemocą**

SKIERNIEWICE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Skierniewice na lata 2011-2015

DIAGNOZA

DEMOGRAFIA: W szerokim horyzoncie czasowym (lata 2000-2010) liczba mieszkańców Skierniewic utrzymuje się na względnie stałym poziomie wykazując tendencję rosnącą. Jednakże cechą charakterystyczną sytuacji demograficznej Skierniewice jest systematyczne zwiększanie się liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, wynikające z ujemnego salda migracji. Niekorzystne zjawisko odpływu młodych ludzi z miasta związane jest głównie z kontynuacją nauki lub poszukiwaniem pracy poza granicami miasta i powiatu.

POWODY UDZIELANIA POMOCY SPOŁECZNEJ: głównymi powodami udzielania pomocy społecznej w Skierniewicach są: ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz niepełnosprawność

LOKALNY RYNEK PRACY: Miasto Skierniewice charakteryzuje się stosunkowo niską w porównaniu do całego kraju oraz województwa łódzkiego stopą bezrobocia. W najgorszej sytuacji na rynku pracy znajdują się osoby długotrwale bezrobotne, osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym.

POWODY WYKLUCZENIA DZIECI I MŁODZIEŻY: brak danych

PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII REPREZENTANTÓW LOKALNEGO ŚRODOWISKA:

Strategia została opracowana metodą partycypacyjną, z uwzględnieniem opinii reprezentantów środowiska lokalnego. Za najważniejsze problemy w mieście uznano brak miejsc pracy, bezradność osób i rodzin w prowadzeniu gospodarstwa domowego, alkoholizm oraz postępującą biedę. Ponadto większość ankietowanych wskazała nasilenie problemów związanych z pogłębiającym się i długotrwałym bezrobociem jak i nadużywaniem alkoholu co za tym idzie postępującą biedą.

Za osoby których w największym stopniu dotyczą lokalne problemy społeczne uznano dzieci i młodzież, przede wszystkim pochodzące z rodzin biednych i dysfunkcyjnych. Wybór ten uzasadniano brakiem miejsc pracy oraz bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. **Za szczególnie narażone uznano także osoby bezrobotne, w tym młodzież i wykształconych absolwentów szkół wyższych, nie mających perspektyw na znalezienie pracy. W kwestii związanej z wyborem odbiorców, do których powinna trafiać pomoc uznano, iż w pierwszej kolejności wspierać należy dzieci i młodzież, rodziny dysfunkcyjne, ubogie, bezrobotne, a także osoby z uzależnieniami.**

ANALIZA SWOT

Tabela 12 Zdiagnozowane uwarunkowania sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie skierniewickim

Kwestia dzieci, młodzieży i rodziny	
ATUTY	BARIERY
<ul style="list-style-type: none"> • aktywna praca na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży, • współpraca i komunikacja instytucji pozarządowych z rządowymi, • wspieranie organizacji III sektora przez	<ul style="list-style-type: none"> • niedostateczna ilość środków finansowych, • brak na terenie gminy placówek resocjalizacyjnych oraz placówek dla nieletnich oraz samotnych matek,

<p>samorząd w działania na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny,</p> <ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie działalności w kierunku rozwoju zastępczej opieki nad dziećmi, • wysoki poziom koordynacji działań podmiotów zajmujących się problematyką dzieci i młodzieży, • wykorzystywanie potencjału zawodowego i naukowego pracowników, • działania samorządu na rzecz zapobiegania dysfunkcji rodziny, • zabezpieczenie dostępu do różnych form spędzania czasu wolnego. 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca ilość ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie, • brak warunków do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej, • niedostateczna liczba specjalistów do pracy z rodziną, • nieadekwatna do potrzeb liczba zatrudnionych pracowników merytorycznych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie szkolnych programów profilaktycznych, • wzrost znaczenia organizacji pozarządowych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży, • oferowanie dzieciom i młodzieży różnych form spędzania wolnego czasu, • wzrost świadomości społecznej władz samorządowych, • uczestnictwo w Unii Europejskiej jest szansą na rzecz poprawy polityki społecznej na rzecz dzieci i młodzieży. 	<ul style="list-style-type: none"> • niski poziom współpracy pomiędzy szkołą a rodziną, • niewystarczająca opieka medyczna w szkołach, • występowanie zagrożeń funkcjonowania rodziny: uzależnienia, rozpad więzi rodzinnych, bezrobocie, przemoc w rodzinie, ubóstwo, • marginalizacja i alienacja grup i osób, • istnienie zjawiska wyuczonej bezradności i uzależnienia od pomocy społecznej

Źródło Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Skierniewice na lata 2011-2015

CZEŚĆ POSTULATYWNA

Działania na rzecz młodzieży i dzieci zaprogramowano w ramach celu strategicznego:

Budowa systemu pomocy dziecku oraz wsparcie rodziny niewydolnej wychowawczo i zagrożonej przemocą w rodzinie. Ma on zostać osiągnięty poprzez realizację poniższych celów operacyjnych i przypisanych im kierunków działań.

Cel operacyjny 1:

Koordinacja działań diagnostycznych i profilaktycznych wobec rodzin niewydolnych i zagrożonych przemocą.

Kierunki działań:

1. Opracowanie i aktualizowanie kompleksowej diagnozy w zakresie zagrożeń zjawiskami patologii i udziału w nich dzieci,
2. Wdrożenie i realizacja Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Skierniewice,
3. Podejmowanie działań przez powołany Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy,
4. Inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
5. Rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
6. Inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie,
7. Oddziaływanie na społeczność lokalną w celu włączania społeczności w system monitorowania zjawisk związanych z występowaniem przemocy,
8. Współpraca w zakresie kierowania osób doświadczonych przemocą do ośrodków wsparcia,
9. Kierowanie sprawców przemocy do udziału w programach psychokorekcyjnych.

Cel operacyjny 2:

Tworzenie optymalnych warunków rozwoju i zaspokajania potrzeb dziecka pozbawionego opieki rodziców.

Kierunki działań:

1. Propagowanie i rozwijanie rodzinnej opieki zastępczej – pozyskiwanie i szkolenie kandydatów na rodziców zastępczych,
2. Monitorowanie funkcjonowania istniejących rodzin zastępczych,
3. Monitorowanie funkcjonowania istniejących zawodowych rodzin zastępczych,
4. Utworzenie mieszkania chronionego dla wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych,
5. Udzielanie pomocy materialnej wyżej wymienionym wychowankom na usamodzielnienie,
6. Wspieranie rodzin w realizacji swoich funkcji w przypadku rodzin dysfunkcyjnych,
7. Edukacja dzieci i młodzieży w zakresie sposobów radzenia sobie ze stresem i agresją poprzez uczestnictwo w zajęciach informacyjno-edukacyjnych.

Cel operacyjny 3:

Kompleksowe wspieranie dzieci i rodzin celem odbudowy więzi wewnątrzrodzinnych i przywrócenia właściwego funkcjonowania w społeczeństwie.

Kierunki działań:

1. Poprawienie dostępności do opieki żłobkowej i przedszkolnej,
2. Zwiększenie liczby świetlic, klubów, zajęć pozalekcyjnych,
3. Uzyskanie większej dostępności poradnictwa rodzinnego i specjalistycznej terapii rodzinnej, w tym poradnictwa małżeńskiego, szkół dla przyszłych rodziców i grup wsparcia rodzinnego,
4. Rozszerzenie oferty pomocy dla młodzieży uzależnionej przeżywającej typowe problemy wieku dorastania,
5. Diagnozowanie potrzeb i problemów w wymiarze lokalnym i oparta o tę diagnozę restrukturyzacja sieci placówek,
6. Tworzenie specjalistycznych ośrodków oferujących pomoc terapeutyczną i opiekuńczą dla dzieci, młodzieży i rodziców o specjalnych potrzebach (dzieci niepełnosprawne, uzależnione, przewlekle chore, z zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania),
7. Rozbudowanie mieszkalnictwa bazy mieszkalnictwa chronionego i socjalnego,
8. Zwiększenie liczby specjalistów pracujących na rzecz rodziny,
9. Poprawa dostępności do świadczonych przez nich specjalistycznych usług.

6.4. Wnioski z analizy treści strategii powiatowych

Wiele strategii prezentuje stosunkowo niską jakość formalną (zgodność z zasadami planowania strategicznego). Niska jakość strategii oznacza przede wszystkim brak pogłębionej diagnostyki lokalnych problemów społecznych i powodów wykluczenia społecznego. W większości analizowanych strategii nie diagnozowano powodów wykluczenia osób w wieku 15 – 24 lata. Nie charakteryzowano także sytuacji dzieci i młodzieży w powiecie. Istotne jest, aby podmioty wnioskujące o środki na wsparcie dzieci i młodzieży przeprowadziły szczegółową, pogłębioną diagnozę sytuacji tej grupy wiekowej beneficjentów. Rekomenduje się, by diagnoza została opracowana we współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz osób w wieku 15 – 24 lata, oraz zawierała opinie na temat potrzeb, oczekiwań i problemów zgłaszanych przez reprezentantów

tej kategorii wiekowej. W ramach oceny wniosków konkursowych sugerowana jest wyższa punktacja dla wniosków opartych na pogłębionych, aktualnych i uspołecznionych diagnozach, lub wyraźnych odwołaniach do zaktualizowanych diagnoz lokalnych w obszarze sytuacji dzieci i młodzieży.

Na uwagę zasługują dane ze strategii opracowanych z zaangażowaniem reprezentantów społeczności powiatu. W dokumentach opracowanych metodą uczestniczącą opisano w pogłębiony sposób problemy lokalne, zwracając uwagę na ich wieloaspektowość i współzależność. W tych strategiach zidentyfikowano więcej problemów lokalnych, niż w przypadku diagnoz bazujących jedynie na danych zastanych.

W nielicznych dokumentach opracowanych metodą uczestniczącą respondenci wskazali problemy, z którymi borykają się osoby młode. Wymieniano ograniczony dostęp do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, w tym do zajęć pozalekcyjnych, świetlic, obiektów sportowo-rekreacyjnych, dóbr kultury. Podkreślano także problemy, z którymi zmagają się rodziny, a które rzutują na sytuację dziecka, tj. ubóstwo, bezrobocie, dysfunkcje opiekuńczo-wychowawcze, alkoholizm, przemoc w rodzinie. Podnoszono również problem uzależnień wśród młodzieży oraz występujących jeszcze ograniczeń w dostępie do internetu. Wśród respondentów uczestniczących w postępowaniu diagnostycznym znaleźli się m.in.: władze wykonawcze gmin wchodzących w skład powiatów, radni, naczelnicy wydziałów starostwa powiatowego, kierownicy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, przedstawiciele placówek oświatowo-wychowawczych, kulturalnych, służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych, kościoła) oraz mieszkańców powiatu

Analizowane strategie można określić jako „ustawowe”: zawarta w nich diagnoza problemów społecznych powiatów oparta jest głównie na danych ilościowych i jakościowych przekazywanych przez jednostki organizacyjne lokalnej pomocy społecznej oraz instytucje i organizacje wspierające dziecko i rodzinę (ocena zasobów pomocy społecznej, gminne i powiatowe programy i strategie, sprawozdania OPS i innych instytucji lokalnych). Poza nielicznymi strategiami opracowanymi metodą konsultacyjną, analizowane dokumenty zawierają diagnozę obszarów wsparcia wynikających z art. 7 ustawy o pomocy społecznej, wskazującego powody udzielania pomocy. Rozkład problemów we wszystkich powiatach jest podobny: dominuje ubóstwo i bezrobocie, następnie problemy związane ze zdrowiem, bezradnością życiową. Inne powody przyznawania wsparcia to alkoholizm, potrzeba ochrony macierzyństwa oraz bezdomność, jednak w strategiach wskazywane są zdecydowanie

rzadziej. Powody przyznania pomocy społecznej w gminach przez OPS-y wpływały na formę udzielanego wsparcia. Najczęściej były nią: zasiłki okresowe, zasiłki stałe, zasiłki celowe i w naturze – posiłek, którym obejmowano głównie dzieci, oraz usługi opiekuńcze.

Również w części programowej strategii koncentrują się na określeniu sposobu realizacji zadań wynikających z ustawowych obowiązków powiatu. W interesującym nas obszarze działań na rzecz dzieci i młodzieży są to: wzmocnienie rodziny w pełnieniu jej funkcji, organizacja pieczy zastępczej, pomoc wychowankom w procesie usamodzielniania, pomoc ofiarom przemocy, profilaktyka i leczenie uzależnień

W strategiach zidentyfikowano poważne deficyty działań partnerskich instytucji zaangażowanych w pomoc dzieciom i młodzieży. Postuluje się propagowanie wspólnych działań lokalnych instytucji i organizacji o charakterze publicznym i niepublicznym, pozarządowym i kościelnym w celu diagnozowania problemów, wymiany informacji, przygotowywania programów z zakresu rozwiązywania problemów indywidualnych i społecznych oraz ich realizacji.

Wiele działań aktywizujących podejmowanych jest w ramach projektów systemowych OPS obejmujących aktywną integrację (społeczną, zawodową, edukacyjną, zdrowotną), pracę socjalną i działania o charakterze środowiskowym. Nie są one jednak dedykowane wyłącznie do osób w interesującej nas kategorii wiekowej. Zaletą projektów jest ich wszechstronność oraz kompleksowość oferowanego wsparcia. Zagrożeniem jest możliwość powielania oferty skierowanej do młodzieży w ramach projektów systemowych JOPS i projektów realizujących „Gwarancje dla Młodzieży”

Działania na rzecz młodzieży realizowane były realizowane w województwie łódzkim w ramach programów rewitalizacji społecznej, jednak na małą skalę. W programach stosowano kompleksowe wsparcie dzieci i młodzieży, m.in. poprzez: organizację warsztatów, korepetycji, poradnictwa, organizowanie form spędzania czasu wolnego, prowadzenie klubów młodzieżowych. Niestety programy rewitalizacji mają krótkookresowy charakter (jednoroczny) co powoduje, że interesująca nas kategoria wiekowa często zostaje pozbawiona dotychczasowego wsparcia, wraz z ich zakończeniem. Warto umożliwić kontynuację działań w miastach realizujących PRS zgodnie z rozpoczętymi dobrymi praktykami. Plusem tego działania byłaby zarówno kontynuacja rozpoczętych form wsparcia dzieci i młodzieży (przy czym istnieje możliwość ewaluacji zakończonych działań oraz, w oparciu o jej wyniki,

modyfikacji przedsięwzięć zgodnie z oczekiwaniami i preferencjami beneficjentów ostatecznych), jak i możliwość wykorzystania zakupionych w ramach PRS środków trwałych, czy przysposobionych elementów infrastruktury komunalnej, np. Klubów Młodzieżowych. Miasta w województwie łódzkim, w których realizowano PRS: Bełchatów, Brzeziny, Radomsko, Zgierz.

W strategiach powiatowych zagrożenie wykluczeniem dzieci i młodzieży wiąże się przede wszystkim z uwarunkowaniami najbliższego (rodzinnego) środowiska. Wśród powodów zagrożenia wykluczeniem społecznym dzieci i młodzieży diagnozowano między innymi: wzrost liczby rozwodów powodujący trudną sytuację dzieci w rodzinach niepełnych, dziedziczenie biedy, postawy bezradności, uzależnienia od pomocy społecznej, bezrobocie.

Do głównych problemów determinujących sytuację osób w wieku 15-24, z którymi borykają się współczesne rodziny należą:

- Problemy mieszkaniowe – przejawiające się zarówno aspekcie funkcjonalnym jak i ilościowym. Wiele rodzin żyje w złych warunkach mieszkaniowych, tj małych lokalach, niedoposażonych infrastrukturalnie, w złym stanie technicznym. Brak środków finansowych uniemożliwia mieszkańcom zapewnienie sobie we własnym zakresie odpowiednich warunków lokalowych. Brakuje lokali komunalnych, socjalnych, ogromnym problemem jest deficyt mieszkań chronionych.
- Bezrobocie – wpływa na sytuację ekonomiczną rodzin, powoduje uzależnienie od pomocy społecznej. Diagnozowaną tendencją jest też dziedziczenie pasywnej postawy życiowej, powielanie wzorców życiowych bezrobotnych rodziców.
- Ubóstwo - brak samodzielności finansowej rodzi poczucie bezradności, apatię, niechęć do podejmowania starań na rzecz zmiany własnej sytuacji życiowej. W strategiach diagnozowano zjawisko dziedziczenia biedy.
- Uzależnienia – zaobserwowano wzrost znaczenia tego problemu, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży. Brakuje pogłębionych diagnoz w tym zakresie. Przyjęto, iż obniża się granica wieku inicjacji alkoholowej i tytoniowej. Zwiększa się z kolei możliwość zakupu środków psychoaktywnych (łatwy dostęp) oraz pojawiają się ich nowe formy, np. dopalacze. Uzależnienia rodziców, wpływają z kolei negatywnie na możliwość pełnienia przez nich ról wychowawczych.

- Rodziny niepełne – brak chęci do zmiany stanu cywilnego szczególnie wśród ludzi młodych, rosnąca liczba rozwodów to powody powiększenia skali występowania zjawiska rodzin niepełnych. Samotny rodzic często nie jest w stanie finansowo sprostać potrzebom socjalno – bytowym rodziny, trudnościom związanym z opieką i wychowaniem dzieci oraz problemom życia codziennego. W strategiach zwrócono także uwagę na fakt, że częste zmiany partnerów, destabilizują życie rodzinne i dezorganizują proces socjalizacji dzieci i młodzieży.
- Małoletniość i młody wiek matek – młode matki często nie posiadają odpowiedniego przygotowania do pełnienia roli wychowawczej i opiekuńczej w stosunku do swojego dziecka. Efektem tego jest niesamodzielność i niezaradność życiowa oraz przejmowanie przez dziadków lub starsze rodzeństwo obowiązków zapewnienia dziecku warunków do prawidłowego rozwoju i wychowania.
- Przemoc – diagnozowano brak ośrodków wsparcia i hosteli dla ofiar przemocy. Wskazano również niedostatek sektora pozarządowego w tym obszarze, niewystarczający dostęp do usług poradnictwa prawnego i psychologicznego.
- Brak właściwej edukacji i wychowania oraz odpowiednich wzorców osobowych w rodzinie – niedostosowanie działań edukacyjnych do potrzeb, wymagań i oczekiwań ludzi młodych nie sprzyja kształtowaniu prawidłowych postaw społecznych uczniów. Wielu z nich przedwcześnie porzuca naukę i zakłada rodziny. Brak elementarnej wiedzy z zakresu wychowania i opieki nad dzieckiem i rodziną powoduje powstanie dysfunkcji i sprzyja pogłębianiu się patologii społecznych.
- Prowadzenie niewłaściwego stylu życia, mała dbałość o systematyczne wykonywanie badań kontrolnych i profilaktycznych, a także niewystarczające środki finansowe na zakup leków sprzyja pogorszeniu się stanu zdrowia członków rodziny.
- Wielodzietność rodzin – podstawowe potrzeby bytowe dzieci nie są w pełni zaspokajane ze względu na trudną sytuację finansową rodziny i nieporadność rodziców w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

Większość strategii postuluje rozwój ekonomii społecznej, którego podstawy przyjęto w założeniach „Krajowego programu rozwoju ekonomii społecznej na lata 2014 – 2020”. Propagowanie zjawiska ekonomii społecznej pozwoli realizować konkretne cele społeczne i ekonomiczne: tworzenie miejsc pracy, stymulowanie rozwoju lokalnego, tworzenie kapitału społecznego. Podmioty ekonomii społecznej w większości będą realizować usługi użyteczności publicznej, tworząc stabilne miejsca pracy, gdzie zysk nie będzie nadrzędną wartością. Przedsięwzięcia w ramach ekonomii społecznej mają umożliwić aktywizację grup znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym samym mogą pełnić rolę narzędzi aktywizacji zawodowej osób młodych.

Z części diagnostycznych wynika, że programami aktywizującymi młode osoby bezrobotne w powiatach należy objąć przede wszystkim:

- bezrobotnych z krótkim stażem pracy (1 – 5 lat) lub bez stażu pracy, którym należy zapewnić możliwość poszerzenia doświadczenia zawodowego lub podjęcia pierwszej pracy,
- młode kobiety, zwłaszcza nieletnie matki.
- młodych samotnych rodziców, u których występują problemy z godzeniem ról zawodowych i rodzinnych,
- wychowanków placówek opiekuńczo - wychowawczych
- młodzież o niskim poziomie wykształcenia (problem bezrobocia w powiatach w największym stopniu osiągał osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym oraz zasadniczym zawodowym, warto zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób pozostających bez zatrudnienia, szczególny nacisk należy położyć na dokończanie oraz podniesienie lub zmianę kwalifikacji zawodowych).

Powaznym problemem artykułowanym w strategiach jest brak mieszkań chronionych dla usamodzielnianych wychowanków oraz niedostatek placówek opiekuńczo – wychowawczych dla dzieci i młodzieży.

W powiatach zidentyfikowano także brak placówek wsparcia dziennego, klubów i świetlic środowiskowych dla dzieci młodzieży. Stwierdzono też deficyty możliwości sektora pozarządowego w tym zakresie.

Wśród kolejnych deficytów infrastruktury i instytucji lokalnego systemu wsparcia dzieci i młodzieży wymieniano: niedostateczną współpracę między instytucjami pomocowymi i brak koordynacji działań, braki kadrowe (pedagogzy, pracownicy socjalni, psychologzy, psychiatrzy, kuratorzy), brak rodzinnych domów dziecka, niedostateczną ilość zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.

Podkreśla się nadmierne zbiurokratyzowanie pracy pracownika socjalnego prowadzące do marginalizowania i ograniczania pracy z klientami pomocy społecznej. Postuluje się zwiększenie roli asystentów rodziny w systemie wsparcia.

W większości strategii zdiagnozowano deficyty instytucjonalne w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (niewystarczające zasoby kadrowe sektora publicznego, brak NGO, brak hosteli i ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy).

W ramach działań na rzecz ograniczania zjawiska bezrobocia nie programowano odrębnych przedsięwzięć dla młodzieży. W strategiach zdiagnozowano, że system edukacji słabo reaguje na bieżące potrzeby zmiany jakości i kierunków kształcenia dla potrzeb lokalnego rynku pracy.

Z zapisów analiz uwarunkowań strategicznych (nieliczne analizy SWOT) wynika dość specyficzna percepcja zjawiska migracji zarobkowych. Z jednej strony, w diagnozach strategicznych odnotowano zmniejszającą się liczbę ludności powiatów, jako powody wskazując demograficzne starzenie się społeczności lokalnych oraz nasilone ruchy migracyjne, zwłaszcza młodych osób (zjawisko to oceniane jest w strategiach jako problem lub co najmniej zagrożenie). Z drugiej strony, otworzenie się europejskich rynków pracy i towarzysząca mu rozbudowa bazy zagranicznych ofert pracy, są w strategiach rozpatrywane jako szanse rozwojowe w lokalnej polityce społecznej. Zjawisko nasilonych migracji zarobkowych, w kontekście programowania działań na rzecz poprawy szans młodzieży, powinno zostać jednoznacznie ocenione i sklasyfikowane w strategiach lokalnych. Niedopuszczalne jest przypisywanie zjawisku równocześnie cech pozytywnych, jak i negatywnych. Takie postępowanie uniemożliwia zaprojektowanie adekwatnych działań naprawczych i rozwojowych. Dodatkowo, w nielicznych strategiach zaobserwowano pogłębianie się problemu „eurosieroctwa”.

W większości strategii jako grupę wymagającą szczególnego wsparcia wskazywano osoby starsze, dedykując im zindywidualizowane cele i działania. Brak takich rozwiązań dla osób młodych.

W strategiach zdiagnozowano niewielki zakres wolontariatu wśród młodzieży i słabe zainteresowanie tej kategorii wiekowej działalnością wolontarystyczną. Wobec zdiagnozowanych równocześnie dużych niezaspokojonych potrzeb osób starszych w obszarze aktywizacji społecznej i integracji lokalnej, dobrym rozwiązaniem wydaje się wspieranie rozwoju różnorodnych form integracji międzypokoleniowej, z wykorzystaniem wolontariatu młodzieży i seniorów. Przykładowe rozwiązania: centra integracji międzypokoleniowej, międzypokoleniowe fora/rady ds. rozwoju lokalnego, międzypokoleniowy transfer wiedzy, pomoc seniorom w obsłudze komputera, pomoc nieletnim rodzicom w sprawach opiekuńczo – wychowawczych udzielana przez osoby starsze, mentoring w procesie usamodzielniania się wychowanków, itp.

Problemy społeczne dzieci i młodzieży identyfikowane w strategiach:

Problem	Grupy młodzieży szczególnie zagrożone problemem
Ubóstwo	Młodzież z rodzin niepełnych, wielodzietnych, bezrobotni, małoletni rodzice, młodzi ludzie zakładający rodziny, samotni rodzice
Bezrobocie	Młodzież z niskim wykształceniem, młode kobiety, młodzież dziedzicząca problemy społeczne, samotni rodzice, młodzież niepełnosprawna
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych	Młodociani rodzice
Alkoholizm i narkomania	Młodzież szkolna
Deficyty infrastrukturalne (w tym mieszkaniowe)	Usamodzielniający się wychowankowie placówek opiekuńczo – wychowawczych, młodociani rodzice, ofiary przemocy

ROZDZIAŁ 4. WSPÓLPRACA I PARTNERSTWO

Współpraca między różnymi podmiotami w lokalnej polityce społecznej na szczeblu nie była dotąd przedmiotem szczególnego zainteresowania badaczy. W efekcie brak jest rozwiniętej teorii stosunków międzyorganizacyjnych i analizy tego obszaru trzeba oprzeć na ogólnych ustaleniach socjologii organizacji oraz teorii organizacji i zarządzania³³.

Analiza stosunków organizacji z jej środowiskiem wymaga zdefiniowania organizacji, której otoczenie jest przedmiotem zainteresowania, a następnie znalezienia powiązań między organizacją a tymi, z którymi wchodzi ona w interakcje lub tymi, które mogą na nią wpływać. Wśród podejść teoretycznych stosowanych do analizy otoczenia wskazać można m.in. teorię zależności od zasobów i teorię instytucjonalną. Teoria zależności od zasobów zakłada, że decydujący wpływ na organizację ma otoczenie, które posiada władzę w wyniku dysponowania niezbędnymi organizacją zasobami. Analiza obejmuje określanie zasobów potrzebnych organizacji, ich doniosłości (ważności) i dostępności oraz źródeł dla zastosowania mechanizmów redukcji zależności. Teoria instytucjonalna zakłada, że stawia organizacji wymogi, do których dostosowuje się ona pod wpływem nacisków wskazując na nie jako mechanizmy instytucjonalizacji otoczenia. Choć skutkiem silnego związku organizacji z otoczeniem jest kierowanie się zasadą legitymizacji, akceptacji społecznej zamiast efektywności oraz przyjęcie w ocenach zewnętrznych ceremonialnych kryteriów to uzależnienie od otoczenia wpływa pozytywnie na stabilność organizacyjną. Dla analiz relacji organizacji pomocy społecznej z jej otoczeniem najwłaściwsze wydaje się podejście instytucjonalne ze względu na duży poziom instytucjonalizacji otoczenia pomocy społecznej, które cechuje wielość reguł i oczekiwań kierowanych wobec ośrodków pomocy i pracowników socjalnych.

Do rozważań na temat interakcji organizacji użyteczny wydaje się podział zastosowany przez Josepha, Galaskiewicza, który wyróżnił trzy płaszczyzny relacji międzyorganizacyjnych: zasobów, poparcia politycznego i legitymizacji organizacji.

W płaszczyźnie poparcia politycznego analizy koncentrują się na mechanizmach tworzenia przez organizacje koalicji i podejmowanie zbiorowego działania. W płaszczyźnie

---

³³ Na niedostatek, fragmentaryczność wiedzy socjologicznej w zakresie relacji międzyorganizacyjnych wskazywał przed laty Joseph Galaskiewicz autor przeglądu badań tej dziedziny. Por.: Galaskiewicz, J. (1985), *Interorganizational Relations* [w:] „Annual Reviews of Sociology” Nr 11, 1985, s. 281–304

legitymizacji uwaga badaczy jest skupiona na identyfikacji symboli organizacyjnej legitymizacji. Autor tego opracowania zgadza się z tezą Mary Jo Hatch, że najlepszą strategią dla badania otoczenia jest strategia kolażu, zestawienie wszystkich wymienionych perspektyw i płaszczyzn, uwzględniające złożoność funkcjonowania pomocy społecznej na szczeblu lokalnym.³⁴ W analizach interakcji środowiskowej pomocy społecznej z jej otoczeniem przyjmuję proponowane przez Galaskiewicza oraz Hatch podejścia. Dostrzeżenie znaczenia perspektywy międzyorganizacyjnej wiąże się z problemem ich racjonalnej organizacji, integracji i koordynacji działań w sytuacji rosnącej alienacji i fragmentacji służb społecznych. Użytecznym punktem wyjścia do analizy jest ich postrzeganie w kategoriach dyferencjacji i integracji. Badanie historii polityki społecznej, niezależnie od modelu państwa opiekuńczego, w jakim działa³⁵ wskazuje na rosnącą złożoność i wewnętrzne zróżnicowanie struktur organizacyjnych wywołujące potrzebę integracji, koordynacji działań. Autorzy podejmujący próby analizy interakcji, międzyorganizacyjnych w służbach społecznych odwołują się do różnych koncepcji (profesji, przywództwa, organizacyjnego uczenia się, teorii organizacji gospodarczej, socjologii wiedzy czy postmodernizmu)³⁶³⁷, ale cechuje ich wspólne założenie o potrzebie integracji działań pomocy społecznej. W badaniach skandynawskich autorzy podkreślają, że problemem służb społecznych nie jest brak zasobów, ale ich fragmentacja i zła alokacja. W Polsce politycy społeczni, kierownicy i pracownicy pomocy społecznej wskazują na brak zasobów jako główny problem nie próbując analizować racjonalności alokacji zasobów i integracji działań lokalnych organizacji pomocy społecznej.

---

³⁴ Hatch, M.J. (2002), *Teoria organizacji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s.99,

³⁵ Na fragmentację systemu i potrzebę integracji wskazywało wielu badaczy, w tym m.in.:

Hvinden, B. *Divided Against Itself. A Study of Integration in Welfare Bureaucracy*, Scandinavian University Press, Oslo-Copenhagen-Stockholm 1994,

O'Lonney, *Beyond Privatization and Service Integration: Organizational Model for Service Delivery*, [w:] Social Service Review (December 1993) ss. 501-533

Meyers, M.K., *Organizational Factors in the Integration of Services for Children*, [w:] Social Service Review, (December 1993 ss. 547 -575

42. Por.: Reitan. C.T. *Theories of Interorganizational Relations in the Human Services* [w:] „Social Services Review”, September, 1998, ss.285-309

43. Waldfogel, J., *The New Wave of Service Integration*, w: Social Service Review (September 1997),s. 463-481

44. Por.: Reitan. C.T. *Theories of Interorganizational Relations in the Human Services* [w:] „Social Services Review”, September, 1998, ss.285-309

45. Waldfogel, J., *The New Wave of Service Integration*, [w:] Social Service Review (September 1997), ss. 463-481

Według literatury przedmiotu integracja ma służyć poprawie dostępności i efektywności systemu. Zdaniem Jane Waldfogel³⁸ można wyróżnić trzy wymiary integracji ze względu na: rodzaj, typ integracji, poziom działań integracyjnych i miejsce realizacji.

Ze względu na rodzaj, typ integracji można wyróżnić administracyjny typ integracji, który można podzielić na tradycyjne administracyjne reformy (reorganizacja organizacji), oraz reformy zarządzania i reformy fiskalne, reorganizację, skupienie zadań w jednej organizacji lub tworzenie międzyinstytucjonalnych porozumień dla realizacji wspólnych działań.

Reformy dotyczące pracy z klientem, zintegrowane podejście do pracy z klientem. Integracja administracyjna może obejmować reformy fiskalne lub sposób zarządzania. Drugim wymiarem integracji jest poziom reform. Mogą być one podjęte na mocy decyzji władz politycznych (państwowych, regionalnych czy lokalnych) lub stanowić oddolną inicjatywę organizacji i jej pracowników. Ostatnim z wymiarów integracji jest jej lokalizacja i związany z nią zakres oddziaływania. Integracja może obejmować pojedynczą organizację i dotyczyć wewnętrznej integracji jej działań (łączenie komórek organizacyjnych, wspólne planowanie, źródła finansowania, itp.), albo mieć charakter ponadorganizacyjny. Międzyorganizacyjna integracja ma w założeniu budować współpracę w zakresie świadczenia usług, racjonalnej gospodarki zasobami i lepsze zaspokojenie potrzeb klienta. Organizacje lokalne służb społecznych mogą pozostawać w relacjach niezależności, współzależności i konfliktu. Najmniejsze prawdopodobieństwo rozwoju współpracy występuje w sytuacji niezależności, gdy organizacje nie potrzebują wzajemnie swych zasobów i nie mają konfliktowych celów. Hudson³⁹ wyróżnił trzy typy współzależności organizacyjnej: horyzontalną, symbiotyczną i wertykalną. Horyzontalna współzależność oznacza rywalizację w zakresie pozyskiwania oraz dysponowania zasobami, a symbiotyczna jest oparta na świadczonych wzajemnych usługach. W obydwu wymienionych typach współzależności organizacje nie posiadają kontroli nad niezbędnymi drugiej zasobami. Wertykalnie współzależne od siebie organizacje znajdują się w relacjach hierarchicznych i są partnerami transakcji związanych z problemami zależności od zasobów. Wymianie i współpracy sprzyja najbardziej sytuacja współzależności, gdy realizacja celów jednej organizacji jest efektywniejsza przy użyciu zasobów drugiej, oraz sytuacja konfliktu, gdy realizacja celów jednej organizacji odbywa się kosztem drugiej. Elementami warunkującymi rozwój współpracy międzyorganizacyjnej są kontekst organizacyjny, podobieństwo cech organizacji oraz specyfika więzi międzyorganizacyjnych.

---

³⁹ Marret, C. *On the specification of interorganisational dimension*, [w:] *Sociology and Social Research*, Volume 61, 1971

Sprzyja współpracy kontekst organizacyjny pomocy społecznej, tj. turbulentne środowisko, które cechuje duża liczba instytucji, niezdolność organizacji do samodzielnego zaspokojenia popytu na usługi, niestabilna sytuacja społeczna, zły stan gospodarki i zmienne prawo socjalne. W takich warunkach organizacje nie są w stanie samodzielnie działać i zmuszone są do współpracy z innymi dla realizacji własnych celów. Współpracy sprzyja homogeniczność funkcjonalna i strukturalna organizacji, podobieństwo ich celów i systemów wartości, zgoda, co do obszarów działania, a także świadomość współzależności. Współpracy sprzyja istniejąca i opłacalna wymiana organizacyjna niski stopień formalizacji stosunków, ich odpowiednia intensywność, ekwiwalentność wymiany oraz standaryzacja relacji międzyorganizacyjnych.

Można rozróżnić dwa modele relacji międzyorganizacyjnych:

1. Model o niskiej formalizacji, standaryzacji i intensywności charakterystyczny dla relacji pracowników różnych instytucji pomocowych pracujących ze wspólnym klientem,
2. Wysoce sformalizowany, zestandaryzowany model wymagający inwestycji ze strony partnerów

Inną klasyfikację współpracy sformułował

Benson⁴⁰ biorąc za kryterium inicjatora współpracy i metody jej osiągnięcia wyróżniając trzy typy strategii:

1. Kooperacyjną, gdy współpraca jest efektem porozumienia, kompromisu, w efekcie negocjacji organizacje dokonują ustępstw na rzecz wspólnego działania
2. Stymulacyjną, gdy współpracę promuje pośrednio władza lub ustawodawca poprzez usuwanie środowiskowych barier współpracy, zmianę kanałów dystrybucji zasobów, itp.
3. Autorytarną, gdy władza wymusza na podległych jej organizacjach współdziałanie stosując wszystkie dostępne jej środki, np. przez formalizację więzi, reorganizację systemu relacji międzyorganizacyjnych, wprowadzanie nowych programów socjalnych, itp.

---

⁴⁰ Benson, J.K., *The Interorganisational Network as a Political Economy*, [w:] Administration Science

ROZDZIAŁ 5. REKOMENDACJE

W niniejszym rozdziale zaprezentowano rekomendacje wynikające z łącznej analizy materiału badawczego tj. analizy dokumentów urzędowych (strategii) oraz zapisu wywiadu fokusowego przeprowadzonego z ekspertami reprezentantami instytucji zajmujących się młodzieżą stanowiącą przedmiot naszych zainteresowań. Adresatami rekomendacji są instytucje sektora publicznego oraz organizacje społeczne zajmujące się młodzieżą. Należą do nich: instytucje administracji pracy tj. powiatowe urzędy pracy oraz wojewódzki urząd pracy, jednostki organizacyjne pomocy społecznej, szkoły oraz placówki opiekuńczo wychowawcze, organizacje pozarządowe, świeckie i wyznaniowe itp.

Rekomendacja nr 1. Zwiększanie świadomości społecznej w zakresie konieczności wzrostu aktywności zawodowej młodzieży poprzez promowanie reintegracji społeczno – zawodowej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. Promowanie korzyści z zatrudniania młodzieży wśród podmiotów gospodarczych.

Chodzi o przeciwdziałanie występującej wśród pracodawców dyskryminacji młodzieży ze względu na wiek i brak doświadczenia zawodowego. Stworzenie zachęt dla pracodawców do zatrudniania młodzieży w wieku 15-25 lat poprzez: obniżenie kosztów pracy i zwiększanie świadomości zagrożeń wynikających z wykluczenia młodzieży

Adresaci: Wszyscy aktorzy uczestniczący w działaniach na rzecz młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym.

Rekomendacja nr 2. Ewolucja funkcjonowania pomocy społecznej

1. Pomoc społeczna powinna uwzględniać zróżnicowane typy klientów, w tym dzieci i młodzieży, co wymaga zastosowania zindywidualizowanych instrumentów aktywizacyjnych oraz wprowadzenia specjalizacji w pracy socjalnej z dziećmi i młodzieżą.
2. Niezbędne jest zwiększenie autonomii jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w celu poprawy systemu rekrutacji beneficjentów usług aktywizacyjnych, jak również reorganizacja wewnętrzna jednostek organizacyjnych pomocy społecznej - rozdzielenie pracy socjalnej i wypłaty świadczeń społecznych.

Adresaci: Władze lokalne (gminne i powiatowe) oraz kierownictwo jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.

Rekomendacja nr 3. Włączenie szkół oraz placówek opiekuńczo wychowawczych do działań na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym

Szkoła jest miejscem posiadającym szczególny potencjał społeczny budowania zintegrowanej społeczności jako środowiska edukacyjnego, socjalizacyjnego i wychowawczego. Jak się jednak wydaje nie wykorzystują one tego cennego potencjału i dla źle pojętych własnych interesów nie włączają się do działań reintegracyjnych. Chodzi także o rozwój szkolnictwa zawodowego oraz zwiększenie wymiaru praktycznej nauki zawodu.

Adresaci: Władze lokalne, kuratoria oświaty, dyrektorzy oraz kadra pedagogiczna szkół.

Rekomendacja nr 4. Wspieranie przez władze działających na terenie regionu organizacji pozarządowych działających na rzecz młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym.

Adresaci: Władze lokalne oraz instytucje samorządowe działające na rzecz młodzieży.

Rekomendacja nr 5. Uwzględnianie zróżnicowania terytorialnego regionu łódzkiego szczególnie specyfiki obszarów wiejskich w projektowanych działaniach na rzecz młodzieży 15 -25 lat.

Adresaci: Władze regionalne i lokalne, kierownictwa instytucji administracji pracy i pomocy społecznej oraz pracownicy odpowiedzialni za prace z młodzieżą.

Rekomendacja nr 6. Rozwój lokalnej polityki społecznej oraz doskonalenie lokalnego planowania strategicznego w obszarze polityki społecznej.

Adresaci: Władze regionalne i lokalne, kierownictwo instytucji administracji pracy i pomocy społecznej oraz pracownicy odpowiedzialni za przygotowywanie i realizację strategii polityki społecznej i rozwiązywania problemów społecznych

Rekomendacja nr 7. Promowanie partnerstwa i ścisłej współpracy pomiędzy lokalnymi instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz młodzieży 15-25 poprzez tworzenie kanałów ułatwiających komunikację między podmiotami.

Adresaci: Władze samorządowe (gminne, powiatowe i regionalne) oraz wszyscy uczestniczący w pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym.

Rekomendacja nr 8. Wspieranie przedsiębiorczości młodzieży w wieku 15-25 lat poprzez wprowadzanie zachęt finansowych dla podejmujących działalność gospodarczą, stypendiów fundowanych.

Adresaci: Władze regionalne i lokalne oraz kierownictwo instytucji finansowych, a także przedsiębiorcy regionalni i lokalni.

Rekomendacja nr 9. Promowanie ekonomii społecznej jako instrumentu powrotu młodzieży na rynek pracy

Adresaci: Władze regionalne i lokalne oraz podmioty ekonomii społecznej (spółdzielnie socjalne czy ośrodki wsparcia ekonomii społecznej) w województwie łódzkim.

Rekomendacja nr 10. Podjęcie działań informacyjno – edukacyjnych upowszechniających przykłady dobrej praktyki w zakresie aktywizacji społeczno - zawodowej młodzieży.

Adresaci: Media instytucje rynku pracy, jednostki organizacyjne pomocy społecznej i organizacje pozarządowe.

Rekomendacja nr 11. Rozwiązania instytucjonalne dotyczące zatrudnienia młodzieży przy opiece nad starszymi i niepełnosprawnymi.

Adresaci: Władze regionalne i lokalne oraz kierownictwa instytucji pomocy społecznej, a także organizacje pozarządowe zajmujące się ludźmi starszymi i niepełnosprawnymi wymagającymi opieki.

ZAŁĄCZNIK 1

SCENARIUSZ ZOGNISKOWANEGO WYWIADU GRUPOWEGO

ARANŻACJA – 10 min

Podstawowym celem fazy aranżacji – poza przekazaniem uczestnikom koniecznych i wyczerpujących informacji na temat badania – jest zbudowanie pożądanego „klimatu” psychologicznej sesji, czyli dążenie do obniżenia lęku uczestników, do wzbudzenia zaufania i poczucia bezpieczeństwa.

1. Powitanie, podziękowanie za przyjęcie propozycji udziału w badaniu.

2. Przedstawienie się moderatora.

3. Reguły działania grupy:

- Nie obowiązuje jednomyślność, każdy uczestnik może pozostać przy własnych poglądach, przy własnym zdaniu.
- Można stawiać pytania zarówno prowadzącemu jak i sobie nawzajem.
- Co pewien czas spróbuję podsumować to, co zostanie powiedziane, by upewnić się, że wypowiedzi państwa zrozumiałam prawidłowo.
- Każda wypowiedź jest ważna i cenna ze względu na cel spotkania. Przede wszystkim chodzi o czytelne i szczerze wyrażenie subiektywnych opinii własnego stosunku do bielizny osobistej.
- Proszę o zabieranie głosu pojedynczo, ponieważ będziemy rejestrować przebieg spotkania na kasecie video.
- Rejestracja jest konieczna, gdyż nie mam możliwości dokonywać zapisywania państwa wypowiedzi w trakcie dyskusji; bardzo wydłużyłoby to czas naszego spotkania; kaseca video jest lepsza, ponieważ ja państwa nie znam, a jakość zapisu magnetofonowego czasem nie pozwala odróżnić, czy określone poglądy wypowiada jedna, czy kilka różnych osób.

- Ani kasety, ani żadne inne materiały dotyczące uczestników spotkania nie zostaną ujawnione nikomu spoza zespołu badawczego.
- Czas trwania spotkania- ok. 3 godz.

4.Przedstawienie uczestników-prośba o wypisanie kartek z imionami, którymi będziemy się posługiwać w trakcie spotkania. *Prośba o podanie instytucjonalnej przynależności?*

5.Przedstawienie tematu spotkania.

Gwarancja dla młodzieży to nowa inicjatywa na rzecz zwalczania bezrobocia wśród młodzieży, która ma zagwarantować, że wszyscy młodzi ludzie poniżej 25 roku życia – niezależnie od tego, czy zarejestrują się w urzędzie pracy, czy też nie – uzyskają dobrej jakości ofertę w ciągu czterech miesięcy od zakończenia formalnego kształcenia lub utraty pracy. Chodzi o ofertę zatrudnienia, przyuczenia do zawodu, stażu lub dalszego kształcenia, która będzie dostosowana do indywidualnych potrzeb i sytuacji. Kraje UE zatwierdziły zasadę gwarancji dla młodzieży w kwietniu 2013 r. Opracowanie i wprowadzenie w życie systemu gwarancji dla młodzieży wymaga ścisłej współpracy pomiędzy wszystkimi zainteresowanymi stronami: władzami publicznymi, służbami zatrudnienia, podmiotami świadczącymi usługi poradnictwa zawodowego, instytucjami edukacyjnymi i szkoleniowymi, służbami wsparcia dla młodzieży, przedsiębiorcami, pracodawcami, związkami zawodowymi itp. Wczesna interwencja i aktywacja mają zasadnicze znaczenie. W wielu przypadkach potrzebne są reformy np. w zakresie poprawy systemów kształcenia i szkolenia. Obecnie kraje UE opracowują [krajowe plany gwarancji dla młodzieży](#). Komisja Europejska pomaga wszystkim krajom w opracowaniu takich planów i jak najszybszym wprowadzeniu ich w życie. W dzisiejszym spotkaniu uczestniczą osoby zawodowo mające bezpośredni kontakt z przedstawicielami interesującego tu podmiotu, osoby, które znają z własnych doświadczeń specyfikę tej kategorii społecznej, zatem stanowią najlepsze źródło informacji w interesującym tu zakresie.

CZĘŚĆ ZASADNICZA

I. Moduł dotyczący osób w wieku 15-17 lat, które przerwały naukę.

I.1. Jakie jest doświadczenie zawodowe badanych/ekspertów w zakresie pracy z osobami w wieku 15-17 lat, które przerwały naukę?

- staż pracy z tym typem klientów,

- rozpowszechnienie problemu – ilość przedstawicieli takiej kategorii osób w skali roku,
- czy obserwują jakąś dynamikę w zakresie ilości takich osób zgłaszających się/zgłaszanych do nich/ich instytucji?

I.2. Proszę scharakteryzować w kategoriach społecznych grupę osób w wieku 15-17 lat, które przerwały naukę, z którymi P. pracuje pod kątem właściwości tj.

- płeć
- sytuacja rodzinna
- sytuacja ekonomiczna
- występowanie problemów w rodzinie (jakich?),
- środowisko rówieśnicze – czy utrzymują kontakty społeczne, z kim (z osobami w podobnej sytuacji, czy w odmiennej)
- czy i jakie problemy charakteryzują tę grupę (w tym patologie oraz skrajne zachowania w postaci popadania w konflikty z prawem, uzależnienia behawioralne i emocjonalne)
- Czy potrzebne są jeszcze jakieś inne kryteria do ich charakteryzowania? Jakież?
- Jak jest zróżnicowanie wewnętrzne omawianej kategorii młodych osób, które przerwały naukę? Czy można wyróżnić jakieś subkategorie? Według jakich kryteriów? Jak liczne są te subkategorie (która jest reprezentowana najczęściej, która- rzadziej)?

I.3. Proszę scharakteryzować w kategoriach psychologicznych grupę młodych osób w wieku 15-17 lat, które przerwały naukę, z którymi P. pracuje.

- Jak radzą sobie ze swoim statusem osoby nieuczącej się?
- Czy i jak silnie pragną zmienić swój status (poziom determinacji)?
- Jakie mają problemy psychologiczne, zaburzenia?
- Jakie mechanizmy racjonalizacji swojej sytuacji uruchamiają?
- Czy przejawiają postawę aktywną, czy pasywną?
- Jakie mają cele życiowe? Jakże ważne wartości, na których można byłoby oprzeć uruchomienie systemów motywacyjnych do zmiany ich statusu?

I.4. Proszę scharakteryzować metody pracy z omawianym typem klienta/pacjenta.

- Jakie stosują metody pracy z osobami w wieku 15-17 lat, które przerwały naukę?
- Które z nich oceniają jako skuteczne? Dlaczego są skuteczne?
- Co nie działa? Dlaczego?
- Czy znają jakieś inne skuteczne metody? Dlaczego ich nie stosują? Czy chcieliby? Od czego zależy taka możliwość?

I.5. Jakich rozwiązań dotyczących profilaktyki i powrotu tych młodych osób do nauki brakuje w naszym kraju? Dopytać o możliwie szczegółową charakterystykę!

II. Moduł dotyczący osób w wieku 18-24 lata, które nie są zatrudnione, nie uczą się i nie doszkalają, w tym również osób wymagających szczególnego wsparcia (NEET).

II.1. Jakie jest doświadczenie zawodowe badanych/ekspertów w zakresie pracy z osobami w wieku 18-24 lata, które nie są zatrudnione, nie uczą się i nie doszkalają, w tym również osób wymagających szczególnego wsparcia (NEET).

- staż pracy z tym typem klientów,
- metody pracy,
- długość terapii,
- rozpowszechnienie problemu – ilość przedstawicieli takiej kategorii osób w skali roku,
- czy obserwują jakąś dynamikę w zakresie ilości takich osób zgłaszających się/zgłaszanych do nich/ich instytucji?

II.2. Proszę scharakteryzować w kategoriach społecznych grupę młodych ludzi – przedstawicieli NEET z którymi P. pracuje pod kątem właściwości tj.

- płeć
- sytuacja rodzinna
- sytuacja ekonomiczna
- występowanie problemów w rodzinie (jakich?),
- środowisko rówieśnicze – czy utrzymują kontakty społeczne, z kim (z osobami w podobnej sytuacji, czy w odmiennej)
- czy i jakie problemy charakteryzują tę grupę (w tym patologie oraz skrajne zachowania w postaci popadania w konflikty z prawem, uzależnienia behawioralne i emocjonalne)

- Czy potrzebne są jeszcze jakieś inne kryteria do ich charakteryzowania? Jakież?
- Jak jest zróżnicowanie wewnętrzne omawianej kategorii młodych osób, które przerwały naukę? Czy można wyróżnić jakieś subkategorie? Według jakich kryteriów? Jak liczne są te subkategorie (która jest reprezentowana najczęściej, która- rzadziej)?

II.3. Proszę scharakteryzować w kategoriach psychologicznych grupę młodych ludzi – przedstawicieli NEET z którymi P. pracuje.

- Jak radzą sobie ze swoim statusem?
- Czy i jak silnie pragną zmienić swój status (poziom determinacji)?
- Jakież mają problemy psychologiczne, zaburzenia?
- Jakież mechanizmy racjonalizacji swojej sytuacji uruchamiają?
- Czy przejawiają postawę aktywną, czy pasywną?
- Jakież mają cele życiowe? Jakież ważne wartości, na których można byłoby oprzeć uruchomienie systemów motywacyjnych do zmiany ich statusu?

II.4. Proszę scharakteryzować metody pracy z omawianym typem klienta/pacjenta.

- Jakież stosują metody pracy z osobami NEET?
- Które z nich oceniają jako skuteczne? Dlaczego są skuteczne?
- Co nie działa? Dlaczego?
- Czy znają jakieś inne skuteczne metody? Dlaczego ich nie stosują? Czy chcieliby? Od czego zależy taka możliwość?

II.5. Jakich rozwiązań dotyczących profilaktyki i powrotu tych młodych osób do nauki brakuje w naszym kraju? Dopytać o możliwie szczegółową charakterystykę!

III. Moduł dotyczący osób w wieku 18-25 lat zarejestrowanych jako bezrobotni, w tym również studentów zaocznych i wieczorowych.

III.1. Jakież jest doświadczenie zawodowe badanych/ekspertów w zakresie pracy z osobami w wieku 18-25 lat zarejestrowanych jako bezrobotni, w tym również studentów zaocznych i wieczorowych.

- staż pracy z tym typem klientów,
- metody pracy,
- długość terapii,

- rozpowszechnienie problemu – ilość przedstawicieli takiej kategorii osób w skali roku,
- czy obserwują jakąś dynamikę w zakresie ilości takich osób zgłaszających się/zgłaszanych do nich/ich instytucji?

III.2. Proszę scharakteryzować w kategoriach społecznych grupę młodych ludzi w wieku 18-25 lat zarejestrowanych jako bezrobotni, w tym również studentów zaocznych i wieczorowych z którymi P. pracuje pod kątem właściwości tj.

- płeć
- sytuacja rodzinna
- sytuacja ekonomiczna
- występowanie problemów w rodzinie (jakich?),
- środowisko rówieśnicze – czy utrzymują kontakty społeczne, z kim (z osobami w podobnej sytuacji, czy w odmiennej)
- czy i jakie problemy charakteryzują tę grupę (w tym patologie oraz skrajne zachowania w postaci popadania w konflikty z prawem, uzależnienia behawioralne i emocjonalne)
- Czy potrzebne są jeszcze jakieś inne kryteria do ich charakteryzowania? Jakież?
- Jak jest zróżnicowanie wewnętrzne omawianej kategorii młodych osób, które przerwały naukę? Czy można wyróżnić jakieś subkategorie? Według jakich kryteriów? Jak liczne są te subkategorie (która jest reprezentowana najczęściej, która- rzadziej)?

III.3. Proszę scharakteryzować w kategoriach psychologicznych grupę młodych ludzi w wieku 18-25 lat zarejestrowanych jako bezrobotni, w tym również studentów zaocznych i wieczorowych z którymi P. pracuje.

- Jak radzą sobie ze swoim statusem?
- Czy i jak silnie pragną zmienić swój status (poziom determinacji)?
- Jakie mają problemy psychologiczne, zaburzenia?
- Jakie mechanizmy racjonalizacji swojej sytuacji uruchamiają?
- Czy przejawiają postawę aktywną, czy pasywną?
- Jakie mają cele życiowe? Jakie ważne wartości, na których można byłoby oprzeć uruchomienie systemów motywacyjnych do zmiany ich statusu?

III.4. Proszę scharakteryzować metody pracy z omawianym typem klienta/pacjenta.

- Jakie stosują metody pracy z osobami w wieku 18-25 lat zarejestrowanych jako bezrobotni, w tym również studentów zaocznych i wieczorowych?
- Które z nich oceniają jako skuteczne? Dlaczego są skuteczne?
- Co nie działa? Dlaczego?
- Czy znają jakieś inne skuteczne metody? Dlaczego ich nie stosują? Czy chcieliby? Od czego zależy taka możliwość?

III.5. Jakich rozwiązań dotyczących profilaktyki i zaistnienia tych młodych osób na rynku pracy brakuje w naszym kraju? Dopytać o możliwie szczegółową charakterystykę!

IV.Moduł dotyczący osób absolwentów szkół i uczelni, pozostających bez pracy w okresie 48 miesięcy po ukończeniu edukacji oraz bezrobotnych w wieku 18-29 lat w zakresie wsparcia przedsiębiorczości.

IV.1. Jakie jest doświadczenie zawodowe badanych/ekspertów w zakresie pracy z absolwentami szkół i uczelni, pozostającymi bez pracy w okresie 48 miesięcy po ukończeniu edukacji oraz bezrobotnych w wieku 18-29 lat w zakresie wsparcia przedsiębiorczości.

- staż pracy z tym typem klientów,
- metody pracy,
- długość terapii,
- rozpowszechnienie problemu – ilość przedstawicieli takiej kategorii osób w skali roku,
- czy obserwują jakąś dynamikę w zakresie ilości takich osób zgłaszających się/zgłaszanych do nich/ich instytucji?

IV.2. Proszę scharakteryzować w kategoriach społecznych grupę młodych ludzi, absolwentów szkół i uczelni, pozostających bez pracy w okresie 48 miesięcy po ukończeniu edukacji oraz bezrobotnych w wieku 18-29 lat w zakresie wsparcia przedsiębiorczości, z którymi P. pracuje pod kątem właściwości tj.

- płeć

- sytuacja rodzinna
- sytuacja ekonomiczna
- występowanie problemów w rodzinie (jakich?),
- środowisko rówieśnicze – czy utrzymują kontakty społeczne, z kim (z osobami w podobnej sytuacji, czy w odmiennej)
- czy i jakie problemy charakteryzują tę grupę (w tym patologie oraz skrajne zachowania w postaci popadania w konflikty z prawem, uzależnienia behawioralne i emocjonalne)
- Czy potrzebne są jeszcze jakieś inne kryteria do ich charakteryzowania? Jakież?
- Jak jest zróżnicowanie wewnętrzne omawianej kategorii młodych osób, które przerwały naukę? Czy można wyróżnić jakieś subkategorie? Według jakich kryteriów? Jak liczne są te subkategorie (która jest reprezentowana najczęściej, która- rzadziej)?

IV.3. Proszę scharakteryzować w kategoriach psychologicznych grupę młodych ludzi absolwentów szkół i uczelni, pozostających bez pracy w okresie 48 miesięcy po ukończeniu edukacji oraz bezrobotnych w wieku 18-29 lat w zakresie wsparcia przedsiębiorczości z którymi P. pracuje.

- Jak radzą sobie ze swoim statusem?
- Czy i jak silnie pragną zmienić swój status (poziom determinacji)?
- Jakież mają problemy psychologiczne, zaburzenia?
- Jakież mechanizmy racjonalizacji swojej sytuacji uruchamiają?
- Czy przejawiają postawę aktywną, czy pasywną?
- Jakież mają cele życiowe? Jakież ważne wartości, na których można byłoby oprzeć uruchomienie systemów motywacyjnych do zmiany ich statusu?

III.4. Proszę scharakteryzować metody pracy z omawianym typem klienta/pacjenta.

- Jakież stosują metody pracy z absolwentami szkół i uczelni, pozostającymi bez pracy w okresie 48 miesięcy po ukończeniu edukacji oraz bezrobotnych w wieku 18-29 lat w zakresie wsparcia przedsiębiorczości.
- Które z nich oceniają jako skuteczne? Dlaczego są skuteczne?
- Co nie działa? Dlaczego?

- Czy znają jakieś inne skuteczne metody? Dlaczego ich nie stosują? Czy chcieliby? Od czego zależy taka możliwość?

III.5. Jakich rozwiązań dotyczących profilaktyki i zaistnienia tych młodych osób na rynku pracy brakuje w naszym kraju? Dopytać o możliwie szczegółową charakterystykę!

PODSUMOWANIE

ZESTAWIENIE NAJWAŻNIEJSZYCH WNIOSKÓW.

ZAKOŃCZENIE- 5min.

1. Podziękować badanym za udział w spotkaniu.
2. Poprosić o pytania.
3. Wyjaśnić wątpliwości.

ZAŁĄCZNIK 2: Propozycja klasyfikacji powiatów województwa łódzkiego pod względem sytuacji osób w wieku 15-24 lata zagrożonych wykluczeniem społecznym z wykorzystaniem analizy skupień⁴¹

W opracowaniu dokonano grupowania 24 powiatów województwa łódzkiego dla 2009 r. i dla 2013 r. z punktu widzenia 4 wskaźników wskazujących na wykluczenie społeczne osób w wieku 15-24 lata, tj. udziału osób w wieku 15-24 lata w liczbie ludności ogółem (w %), stopy bezrobocia rejestrowanego ogółem (w %), udziału bezrobotnych w wieku 15-24 lata w ogólnej liczbie bezrobotnych (w %) oraz stopnia urbanizacji ogółem (wskaźnika urbanizacji) (w %), celem wyznaczenia grup powiatów podobnych.

Analiza skupień to zarówno czynność grupowania jak i metody analizy zbioru obiektów, z reguły ma na celu określenie rozłącznych podzbiorów zbioru obiektów wewnątrz których są one w jakimś sensie bliskie, natomiast różne podzbiory są od siebie w porównaniu z obiektami wewnątrz każdego z nich odległe⁴². Ogólny schemat postępowania w przypadku analizy skupień można opisać za pomocą następujących po sobie kroków⁴³:

- 1) Wybór jednostek (obiektów) oraz wybór wskaźników istotnych dla analizy skupień, pozwalających na grupowanie obiektów.
- 2) Nadanie wag i normalizacja wskaźników – wybór procedur ważenia i normalizacji wskaźników diagnostycznych lub podjęcie decyzji o ich braku.
- 3) Wybór metody analizy skupień – algorytmu/ów grupowania.
- 4) Wybór miar/y niepodobieństwa, tj. odległości między obiektami.
- 5) Ustalenie liczby poszukiwanych klas – etap zbędny w przypadku metod aglomeracyjnych.
- 6) Klasyfikacja obiektów – właściwy etap analizy skupień:
  - o Ocena wyniku grupowania pod względem liczby wyodrębnionych klas.
  - o Ocena jakości wyniku grupowania.
  - o Interpretacja, opis i profilowanie klas.

---

⁴¹ Załącznik opracowany przez dr Artura Mikulca, Katedra Metod Statystycznych, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ

⁴² Koronacki, Ćwik (2005), *Statystyczne systemy uczące się*, s. 263.

⁴³ Opracowanie własne: Milligan, Cooper (1987), *Methodology review: clustering methods*, s. 329-331, Gordon (1999), *Classification*, s. 6-10.

Wstępny wybór jednostek (24 powiaty) oraz wybór wskaźników do analizy (4 wskaźniki) został podyktowany tematem badania. Dodatkowo do porównania wybrano dwa okresy czasu – rok 2009 i 2013.

Dokonując wyboru wskaźników diagnostycznych do analizy należy kierować się następującymi kryteriami informacyjnymi⁴⁴: uniwersalność – powinny mieć powszechnie uznaną wagę i znaczenie, zmienność – powinny mieć dużą zdolność do różnicowania obiektów, ważność – rzadko powinny osiągać wysokie wartości, skorelowanie – powinny być słabo skorelowane między sobą, natomiast silnie skorelowane ze wskaźnikami wyłączonymi z analizy na drodze redukcji, przy czym nie powinny nieść w sobie podobnej informacji o obiektach.

Zdolność wskaźników do różnicowania obiektów ocenia się za pomocą odpowiednich miar zmienności statystyki opisowej, np. klasycznego współczynnika zmienności:

$$v_j = \frac{s_j}{\bar{x}_j} \cdot 100\%, \quad (\text{wzór 1})$$

gdzie: $\bar{x}_j = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N x_{ij}$ oznacza średnią arytmetyczną wskaźnika X_j , $s_j = \sqrt{\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N (x_{ij} - \bar{x}_j)^2}$ jest odchyleniem standardowym wskaźnika X_j . W przypadku dużej liczby wskaźników z reguły ze zbioru wskaźników dopuszczalnych usuwa się wskaźniki X_j dla których $|v_j| < 10\%$ ⁴⁵.

W niniejszej analizie wartość minimalna i maksymalna, średnia arytmetyczna, odchylenie standardowe oraz współczynnik zmienności dla poszczególnych wskaźników dla 2009 r. i dla 2013 r. wyniosły odpowiednio:

Tablica 1. Charakterystyka wskaźników diagnostycznych dla 2009 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Udział osób w wieku 15-24 lata w liczbie ludności ogółem	Stopa bezrobocia rejestrowanego ogółem	Udział bezrobotnych w wieku 15-24 lata w ogólnej liczbie	Stopień urbanizacji (wskaźnik urbanizacji)

⁴⁴ Ostasiewicz (red.) (1999), *Statystyczne metody analizy danych*, s. 110.

⁴⁵ Młodak (2006), *Analiza taksonomiczna w statystyce regionalnej*, s. 28-29.

Działania na rzecz osób młodych w wieku 15 – 25 lat pozostających bez pracy i zagrożonych
wykluczeniem społecznym

---

			bezrobotnych	
Minimum	11,4	7,0	12,1	0,0
Maksimum	16,0	18,0	36,1	100,0
Średnia arytmetyczna	14,1	12,2	22,9	47,6
Odchylenie standardowe	1,0	2,8	5,8	26,8
Współczynnik zmienności	7,3%	23,1%	25,2%	56,3%

Źródło: opracowanie własne.

Tablica 2. Charakterystyka wskaźników diagnostycznych dla 2013 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Udział osób w wieku 15-24 lata w liczbie ludności ogółem	Stopa bezrobocia rejestrowanego ogółem	Udział bezrobotnych w wieku 15-24 lata w ogólnej liczbie bezrobotnych	Stopień urbanizacji (wskaźnik urbanizacji)
Minimum	9,4	9,0	9,3	0,0
Maksimum	13,9	18,8	27,5	100,0
Średnia arytmetyczna	12,5	14,4	19,5	47,3
Odchylenie standardowe	1,1	2,8	4,7	26,5
Współczynnik zmienności	8,7%	19,2%	24,1%	56,0%

Źródło: opracowanie własne.

Ostatecznie ze względu na ważność wskaźników oraz ich liczbę podjęto decyzję o nie wyłączeniu z analizy wskaźnika udziału osób w wieku 15-24 lata w liczbie ludności ogółem (zmienność 7,3% i 8,7%).

W klasycznej analizie skupień brak jest założenia o nieskorelowaniu wskaźników diagnostycznych, niemniej jednak właściwe wydaje się przyjęcie takiego założenia, które w pewnym sensie odpowiada postulatowi, aby w analizie wykorzystać zmienne diagnostyczne niosące „różną informację” o powiatach w kontekście analizowanego problemu. Macierz korelacji ukazuje bezpośrednie zależności pomiędzy każdą parą wskaźników, natomiast odwrócona macierz korelacji uwzględnia pośredni wpływ wszystkich pozostałych wskaźników na każdy ze wskaźników⁴⁶. Wobec powyższego do analizy korelacji można zaproponować metodę odwróconej macierzy korelacji charakteryzującą się lepszymi własnościami diagnostycznymi.

W pierwszej kolejności wyznacza się macierz odwrotną R^{-1} do macierzy korelacji wskaźników R ⁴⁷:

⁴⁶ Tamże, s. 31.

⁴⁷ Malina, Zeliaś (1998), *On building taxonomic measures...*, s. 529-530.

$$R^{-1} = \begin{bmatrix} \tilde{r}_{11} & \tilde{r}_{12} & \dots & \tilde{r}_{1m} \\ \tilde{r}_{21} & \tilde{r}_{22} & \dots & \tilde{r}_{2m} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ \tilde{r}_{m1} & \tilde{r}_{m2} & \dots & \tilde{r}_{mm} \end{bmatrix}, \text{ dla } R = \begin{bmatrix} 1 & r_{12} & \dots & r_{1m} \\ r_{21} & 1 & \dots & r_{2m} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ r_{m1} & r_{m2} & \dots & 1 \end{bmatrix}, \quad (\text{wzór 2})$$

gdzie:

$$\tilde{r}_{jp} = \frac{(-1)^{j+p} \det(R_{jp})}{\det(R)}, \quad (\text{wzór 3})$$

przy czym $\det(R)$ to wyznacznik macierzy korelacji, a $\det(R_{jp})$ to wyznacznik macierzy korelacji powstałej przez usunięcie j -tego wiersza i p -tej kolumny, dla $j = p$ ($j, p = 1, \dots, m$). Następnie na przekątnej głównej odwróconej macierzy korelacji wyróżnia się wartości $\tilde{r}_{jp}$ dla $j = p$, tj. wartości $\tilde{r}_{jj}$ spełniające nierówność $|\tilde{r}_{jj}| > r_0$ korespondujące z poszczególnymi wskaźnikami (z reguły przyjmuje się, że $r_0 = 10$). Wskaźniki z wyróżnioną wartością $|\tilde{r}_{jj}| > r_0$ krokowo eliminując się ze zbioru wskaźników dopuszczalnych przyjętych do analizy.

W przypadku niniejszej analizy macierz korelacji wskaźników R oraz macierz do niej odwrotna R^{-1} przedstawiały się następująco:

Macierz R dla 2009 r.:

	1)	2)	3)	4)
1) Udział osób w wieku 15-24 lata w % ludności	1,000	-0,038	0,701	-0,638
2) Stopa bezrobocia rejestrowanego ogółem	-0,038	1,000	-0,254	0,069
3) Udział bezrobotnych w wieku 15-24 lata w % bezrobotnych	0,701	-0,254	1,000	-0,767
4) Stopień urbanizacji	-0,638	0,069	-0,767	1,000

Macierz R^{-1} dla 2009 r.:

	1)	2)	3)	4)
1) Udział osób w wieku 15-24 lata w % ludności	2,124	-0,259	-1,215	0,442
2) Stopa bezrobocia rejestrowanego ogółem	-0,259	1,146	0,690	0,285
	-1,215	0,690	3,387	1,774
	0,442	0,285	1,774	2,623

3) Udział bezrobotnych w wieku 15-24 lata w % bezrobotnych

4) Stopień urbanizacji

Macierz R dla 2013 r.:

	1)	2)	3)	4)
1) Udział osób w wieku 15-24 lata w % ludności	1,000	-0,136	0,865	-0,844
2) Stopa bezrobocia rejestrowanego ogółem	-0,136	1,000	-0,261	0,148
3) Udział bezrobotnych w wieku 15-24 lata w % bezrobotnych	0,865	-0,261	1,000	-0,851
4) Stopień urbanizacji	-0,844	0,148	-0,851	1,000

Macierz R^{-1} dla 2013 r.:

	1)	2)	3)	4)
1) Udział osób w wieku 15-24 lata w % ludności	4,869	-0,324	-2,761	1,806
2) Stopa bezrobocia rejestrowanego ogółem	-0,324	1,117	0,716	0,170
3) Udział bezrobotnych w wieku 15-24 lata w % bezrobotnych	-2,761	0,716	5,441	2,193
4) Stopień urbanizacji	1,806	0,170	2,193	4,364

w rezultacie czego wszystkie cztery wskaźniki spełniały kolejne kryteria informacyjne – ważności oraz skorelowania.

W dalszym kroku analizy biorąc pod uwagę literaturę przedmiotu⁴⁸ oraz rodzaj wskaźników diagnostycznych (wszystkie wyrażone w % o dopuszczalnych różnicach w zmienności) podjęto decyzję o braku normalizacji wskaźników diagnostycznych oraz o braku szczególnego sposobu nadawania wag w analizie – wszystkie wskaźniki potraktowano z jednakową ważnością.

Ostatnim krokiem przed przystąpieniem do właściwego etapu analizy skupień jest wybór algorytmu grupowania oraz miary niepodobieństwa, tj. odległości między obiektami. W tym miejscu warto podkreślić, że algorytmów grupowania oraz miar odległości służących do klasyfikacji obiektów w jednorodne, rozłączne skupienia jest w literaturze wiele. Są one „niezależne od rodzaju

⁴⁸ Milligan (1996), *Clustering validation: results and implication...*, s. 352-354.

rozwiązywanego problemu”, w tym sensie, że wyboru metod wykorzystywanych w analizie należy podjąć na podstawie oceny ich własności oraz wyników badań empirycznych (w zakresie tych metod). Kwestia złożoności obliczeń i dostępności stosownego oprogramowania nie stanowi żadnego ograniczenia.

Najbardziej rozpowszechnionymi i najczęściej wykorzystywanymi w praktyce badawczej metodami analizy skupień, w których w wyniku wielu pojedynczych kroków analizy macierzy odległości między obiektami otrzymuje się zagnieżdżoną, hierarchiczną strukturę obiektów lub skupień obiektów podobnych są **metody aglomeracyjne**. Uzyskany za ich pomocą wynik jest najczęściej przedstawiany w postaci wykresu drzewa zwanego również dendrogramem. Teoretyczna i empiryczna analiza własności poszczególnych algorytmów aglomeracyjnych⁴⁹ wskazuje, że spośród metod aglomeracyjnych najwyżej ocenione zostały procedury **pełnego wiązania**, **średniego wiązania** oraz **Warda**. Metody aglomeracyjne posiadają dodatkowo jeszcze jedną zaletę, tj. nie wymagają zdefiniowania poszukiwanej liczby skupień (etap 5 schematu analizy), a właściwa ocena liczby wyodrębnionych klas dokonywana jest na etapie oceny wyniku grupowania. Wynika to z faktu, że grupowanie obiektów w postaci drzewa jest zbiorem wszystkich możliwych podziałów N obiektów na $2, \dots, N-1$ skupień (pomijając rozwiązania trywialne na 1 oraz na N skupień).

Wybór miary odległości jest uzależniony m.in. od skal pomiaru zmiennych oraz stosowanej (ewentualnie) normalizacji wskaźników⁵⁰. Miarą odległości powszechnie wykorzystywaną w analizie skupień ze względu na najlepiej rozpoznane własności i użyteczną interpretację geometryczną jest **odległość euklidesowa** lub **kwadrat odległości euklidesowej**.

Jeśli dodatkowo zdefiniuje się kryteria oceny wyniku grupowania pod względem liczby wyodrębnionych klas, celem wyboru optymalnego wyniku grupowania, to otrzyma się liczbę możliwych wariantów analizy skupień, które należy rozpatrzyć w kontekście problemu „klasyfikacji powiatów”.

Spośród szerokiego zestawu różnych metod służących do oceny wyniku grupowania pod względem liczby wyodrębnionych klas wybrano metody stosowane typowo dla grupowania aglomeracyjnego, bazujące na analizie odległości łączenia kolejnych obiektów na wykresie drzewa (*best cut significance test*) – **metoda średniej ruchomej** oraz na testowaniu braku struktury klas – **metoda oceny losowości podziału obiektów na wykresie drzewa** (*tree validation*), dostępne w

---

⁴⁹ Gordon (1987), *A review of hierarchical classification*, s. 124, Gordon (1996), *Hierarchical classification*, s. 74-76.

⁵⁰ Gatnar, Walesiak (red.) (2009), *Statystyczna analiza danych...*, s. 70.

programie *ClustanGraphics 8*. Dokonany wybór został podyktowany lepszą efektywnością wymienionych metod na tle innych powszechnie znanych kryteriów wyboru liczby skupień, np.: Bakera i Huberta, Calińskiego i Harabasz, Daviesa i Bouldina oraz Huberta i Levine'a⁵¹. Pomijając sformalizowany matematyczny aparat obliczeniowy wykorzystywany we wspomnianych metodach można powiedzieć, że⁵²:

- Metoda średniej ruchomej polega na wyborze odpowiedniego, pierwszego kroku j ($j = r, r + 1, \dots, N - 2$) łączenia obiektów na wykresie drzewa oraz korespondującego z nim wyniku klasyfikacji P_j , aby minimalna odległość między skupieniami α_{j+1} w kroku „następnym” $j + 1$ przekroczyła pewną wartość progową odległości między skupieniami zdefiniowaną w kroku „poprzednim” j .
- Idea metody oceny losowości podziału obiektów na wykresie drzewa polega na porównywaniu wyników ciągu klasyfikacji uzyskanych metodami aglomeracyjnymi (mających postać drzewa) z rodziną drzew generowanych na podstawie losowej permutacji tego samego zbioru danych. W tym celu wykorzystywane są techniki bootstrapowego, wielokrotnego losowania prób (bez zwracania), za pomocą których konstruowane są pojedyncze dendrogramy wyników grupowania⁵³. Na każdym poziomie od 1 do N skupień, które są możliwe w przypadku grupowania N obiektów, oceniana jest jakość drzewa uzyskanego na podstawie analizowanych danych w stosunku do uśrednionej wersji drzewa wyznaczonej na podstawie prób losowych. Metoda oceny losowości podziału obiektów na wykresie drzewa dąży do odrzucenia hipotezy H_0 mówiącej o tym, że struktura grupowania obiektów uzyskana w analizie w postaci wykresu drzewa jest losowa (hipoteza o braku struktury klas) na rzecz alternatywnej. Inaczej mówiąc, metoda *tree validation* poszukuje na podstawie analizowanego zbioru danych podziału obiektów na wykresie drzewa będącym ciągiem klasyfikacji, który jest „najbardziej oddalony” od podziału losowego.

Uwzględniając przyjęte w analizie trzy metody aglomeracyjne, dwie miary odległości oraz dwie metody oceny wyniku grupowania uzyskano po 12 wariantów grupowania powiatów dla 2009 r. i dla 2013 r. – obliczenia przeprowadzono w programie *ClustanGraphics 8* oraz w środowisku programowania *R*.

---

⁵¹ Mikulec, Kupis-Fijałkowska, *An empirical analysis of the effectiveness...*, s. 569-580.

⁵² Mojena (1977), *Hierarchical grouping methods and stopping rules...*, s. 359-363, Wishart D. (2006), *ClustanGraphics primer: a guide to cluster analysis*, s. 45-46.

⁵³ Domański i in. (1998), *Wnioskowanie statystyczne przy nieklasycznych założeniach*, s. 109-148.

Do oceny jakości wyniku grupowania wykorzystano **indeks sylwetkowy**⁵⁴, który określa niepodobieństwo, tj. odległość każdego analizowanego i -tego obiektu względem skupienia do którego przynależy, przyjmując jako punkt odniesienia minimalną odległość między badanym i -tym obiektem, a wszystkimi obiektami w każdym innym wyodrębnionym r -tym skupieniu ($i \neq r$). Dla każdego skupienia q ($q = 1, \dots, u$) oblicza się skumulowaną wartość $s(i)$ indeksów sylwetkowych, dających wartość $S(q)$, a następnie dla wszystkich analizowanych u skupień wyznacza się ogólną wartość indeksu $SI(u)$. Ostatecznego wyboru wyniku grupowania (liczby skupień) dokonuje się na podstawie kryterium $\hat{u} = \arg \max_u [SI(u)]$. Metoda oceny wyniku grupowania w oparciu o indeks sylwetkowy ma charakter uniwersalny, tzn. nie zależy od algorytmu klasyfikacji przyjętego do analizy oraz ma jasną interpretację: wartość $SI \geq 0,71$ wskazuje na silną strukturę uzyskanych grup, $SI \in \langle 0,51; 0,70 \rangle$ potwierdza sensowną strukturę grupowania, $SI \in \langle 0,26; 0,50 \rangle$ mówi, że wyodrębniona struktura jest słaba, a wynik analizy skupień może być sztuczny (być może należy zastosować inną metodę analizy), natomiast wynik $SI \leq 0,25$ nakazuje odrzucić uzyskane rozwiązania – wskazując na brak skupień w zbiorze danych.

Schemat prowadzonych obliczeń był następujący:

- W programie *ClustanGraphics 8* dokonano grupowania powiatów z punktu widzenia wskaźników przyjętych do analizy biorąc pod uwagę zaproponowane warianty grupowania – aglomeracyjną metodę grupowania, miarę odległości między obiektami oraz metodę oceny wyniku grupowania (zob. tablica 3, tablica 4).
- Dla każdego z 12 wariantów grupowania powiatów dla 2009 r. i dla 2013 r. uzyskano wynik w postaci wykresu drzewa oraz macierzy przynależności obiektów do poszczególnych skupień na każdym poziomie łączenia obiektów (skupień) na wykresie drzewa.
- Na podstawie zaimplementowanych w programie *ClustanGraphics 8* metod oceny wyniku grupowania (średniej ruchomej, losowości podziału obiektów) wyznaczono właściwą liczbę skupień dla każdego z analizowanych wariantów grupowania powiatów. Po uzyskaniu tego wyniku możliwe było (dla każdego z analizowanych wariantów grupowania) wyznaczenie dokładnie jednej struktury przynależności powiatów do skupień – jednego rozwiązania, które w dalszym kroku było podstawą oceny jakości wyniku grupowania.

---

⁵⁴ Kaufman, Rousseeuw (1990), *Finding groups in data...*, s. 83-88.

- Wykorzystując pakiet *ClusterSim* [Walesiak, Dudek (2014)] środowiska programowania *R* na podstawie poniższego kodu programu wyznaczono wartości indeksu sylwetkowego dla każdego z 12 wariantów analizy w danym roku.

```
# ANALIZA POWIATÓW 2014 – ocena jakości wyników
```

```
library(R2HTML); library(class); library(e1071); library(rgl); library(MASS); library(cluster);
```

```
library(stats); library(clusterSim)
```

```
setwd("C:/Analiza powiatów 2014")
```

```
d<-read.csv("Dane 2009.csv / Dane 2013.csv ", header=T, sep=";", dec=",")
```

```
K=12 # liczba wariantów grupowania
```

```
d_eukl<-dist(d, method="euclidean", diag=TRUE) # odległość euklidesowa
```

```
d_eukl2<-(d_eukl)^2 # kwadrat odległości euklidesowej
```

```
poz<-read.csv("Analiza AGL_2009.csv / Analiza AGL_2013.csv ", header=T, sep=";", dec=",")
```

```
# przynależność obiektów do skupień
```

```
poz<-as.matrix(poz)
```

```
poz_nodl<-read.csv("Analiza AGL NODL_2009.csv / Analiza AGL NODL_2013.csv ", header=T, sep=";",  
dec=",") # informacja o skupieniach
```

```
poz_nodl<-as.matrix(poz_nodl); poz_nodl
```

```
wskazniki<-matrix(c(0), nrow=5, ncol=K, byrow=TRUE, dimnames=list(c("Numer rozwiązania",  
"Metoda aglomeracyjna", "Odległość", "Liczba skupień", "Silhouette (max)"), c(poz_nodl[1,])))
```

```
i<-1; zm<-0
```

```
for(i in 1:K) {zm<-poz[,i]
```

```
  if (poz_nodl[3,i]=="euklides"){
```

```
    wskazniki[1,i]<-poz_nodl[1,i] # numer rozwiązania
```

```
    wskazniki[2,i]<-poz_nodl[2,i] # metoda aglomeracyjna
```

```
    wskazniki[3,i]<-poz_nodl[3,i] # odległość
```

```
    wskazniki[4,i]<-poz_nodl[4,i] # liczba skupień
```

```
    wskazniki[5,i]<-index.S(d_eukl,zm) # silhouette dla danej struktury obiektów
```

```

    }

    if (poz_nodl[3,i]=="kw eukl"){

        wskazniki[1,i]<-poz_nodl[1,i]                # numer rozwiązania
        wskazniki[2,i]<-poz_nodl[2,i]                # metoda aglomeracyjna
        wskazniki[3,i]<-poz_nodl[3,i]                # odległość
        wskazniki[4,i]<-poz_nodl[4,i]                # liczba skupień
        wskazniki[6,i]<-index.S(d_eukl2,zm)          # silhouette dla danej struktury obiektów
    }

}

t(wskazniki); write.matrix(t(wskazniki), file=" C:/Analiza powiatów 2014/Wskaźniki z analizy
powiatów 2009.csv / Wskaźniki z analizy powiatów 2013.csv ", sep=";")

print("KONIEC")

```

Przeprowadzona analiza wskazuje, że najlepszymi z punktu widzenia jakości wyniku grupowania powiatów województwa łódzkiego pod względem sytuacji osób w wieku 15-24 lata zagrożonych wykluczeniem społecznym (pomijając rozwiązanie trywialne na 2 skupienia) są grupowania na 4 jednorodne skupienia. Zarówno dla 2009 (wariant 9, 10, 12 tablica 2), jak i 2013 r. (wariant 9, 10, 12 tablica 3) wynik uzyskano tymi samymi metodami analizy. Rozwiązania dla 2009 r. {12, 2, 7, 3} i dla 2013 r. {13, 2, 6, 3} różnią nieco strukturą skupień oraz powiatami „wzorcowymi” o wartościach wskaźników zbliżonych do średnich wartości wskaźników w danym skupieniu. Wartości indeksu sylwetkowego dla tych rozwiązań przewyższyły wartość $SI \geq 0,71$, a zatem uzyskane wyniki charakteryzują się silną strukturą grupowania.

Tablica 3. Wyniki analizy skupień 24 powiatów według 4 wskaźników diagnostycznych wraz z oceną wyniku grupowania (liczba skupień, jakość grupowania) dla 2009 r.

WARIANT	Metoda aglomeracyjna	Miara odległości	Metoda oceny wyniku grupowania	Liczba skupień (ocena wyniku grupowania)	Indeks sylwetkowy SI (jakość grupowania)
8	pełnego wiązania	kwadrat odległości euklidesowej	losowości podziału obiektów	2	0,742
9	średniego wiązania	kwadrat odległości	średniej ruchomej	4	0,733

Działania na rzecz osób młodych w wieku 15 – 25 lat pozostających bez pracy i zagrożonych
wykluczeniem społecznym

		euklidesowej			
10	średniego wiązania	kwadrat odległości euklidesowej	losowości podziału obiektów	4	0,733
12	Warda	kwadrat odległości euklidesowej	losowości podziału obiektów	4	0,733
7	pełnego wiązania	kwadrat odległości euklidesowej	średniej ruchomej	5	0,721
11	Warda	kwadrat odległości euklidesowej	średniej ruchomej	6	0,665
2	pełnego wiązania	euklidesowa	losowości podziału obiektów	2	0,562
1	pełnego wiązania	euklidesowa	średniej ruchomej	4	0,560
3	średniego wiązania	euklidesowa	średniej ruchomej	4	0,543
4	średniego wiązania	euklidesowa	losowości podziału obiektów	4	0,543
5	Warda	euklidesowa	średniej ruchomej	6	0,478
6	Warda	euklidesowa	losowości podziału obiektów	6	0,478

Źródło: opracowanie własne.

Biorąc powyższe pod uwagę za ostateczny wynik grupowania powiatów województwa łódzkiego pod względem sytuacji osób w wieku 15-24 lata zagrożonych wykluczeniem społecznym w przypadku 2009 r. należy uznać rozwiązanie **dające 4 skupienia powiatów podobnych (12, 2, 7, 3), uzyskane za pomocą metody średniego wiązania z kwadratem odległości euklidesowej w oparciu o kryterium średniej ruchomej ($SI = 0,733$)**. Natomiast w przypadku 2013 r. za ostateczny wynik grupowania należy uznać rozwiązanie **dające 4 skupienia powiatów podobnych (13, 2, 6, 3), uzyskane za pomocą metody średniego wiązania z kwadratem odległości euklidesowej w oparciu o kryterium średniej ruchomej ($SI = 0,763$)**.

Tablica 4. Wyniki analizy skupień 24 powiatów według 4 wskaźników diagnostycznych wraz z oceną wyniku grupowania (liczba skupień, jakość grupowania) dla 2013 r.

WARIANT	Metoda aglomeracyjna	Miara odległości	Metoda oceny wyniku grupowania	Liczba skupień (ocena wyniku grupowania)	Indeks sylwetkowy SI (jakość grupowania)
9	średniego wiązania	kwadrat odległości	średniej ruchomej	4	0,763

Działania na rzecz osób młodych w wieku 15 – 25 lat pozostających bez pracy i zagrożonych
wykluczeniem społecznym

		euklidesowej			
10	średniego wiązania	kwadrat odległości euklidesowej	losowości podziału obiektów	4	0,763
12	Warda	kwadrat odległości euklidesowej	losowości podziału obiektów	4	0,763
8	pełnego wiązania	kwadrat odległości euklidesowej	losowości podziału obiektów	2	0,743
7	pełnego wiązania	kwadrat odległości euklidesowej	średniej ruchomej	6	0,701
11	Warda	kwadrat odległości euklidesowej	średniej ruchomej	7	0,663
3	średniego wiązania	euklidesowa	średniej ruchomej	4	0,580
4	średniego wiązania	euklidesowa	losowości podziału obiektów	4	0,580
2	pełnego wiązania	euklidesowa	losowości podziału obiektów	2	0,569
1	pełnego wiązania	euklidesowa	średniej ruchomej	5	0,522
6	Warda	euklidesowa	losowości podziału obiektów	5	0,522
5	Warda	euklidesowa	średniej ruchomej	7	0,470

Źródło: opracowanie własne.

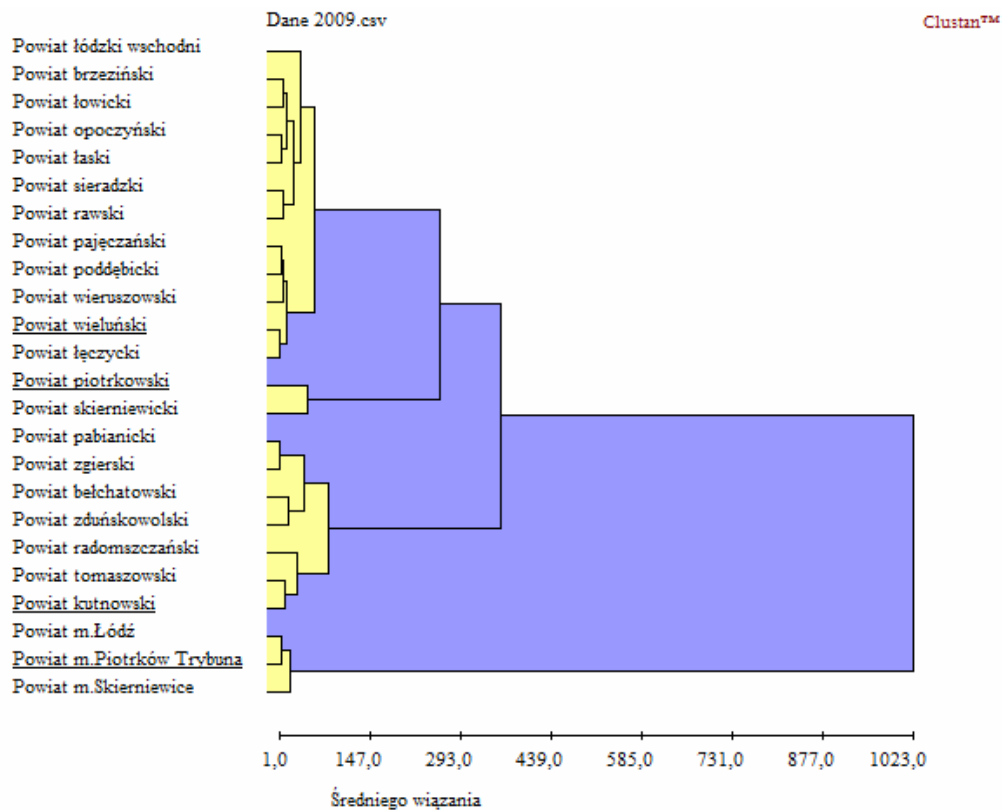
Poniżej przedstawiono szczegółowe informacje dotyczące ostatecznego wyniku grupowania powiatów na 4 skupienia dla 2009 r.

Struktura poszczególnych skupień dla 2009 r. przedstawia się następująco (rysunek 1):

- **Skupienie 1 (12 powiatów):** łódzki wschodni, brzeziński, łowicki, opoczyński, łaski, sieradzki, rawski, pączężański, poddębicki, wieruszowski, wieluński, łęczycki.
- **Skupienie 2 (2 powiaty):** piotrkowski, skierniewicki.
- **Skupienie 3 (7 powiatów):** pabianicki, zgierski, bełchatowski, zduńskowolski, radomszczański, tomaszowski, kutnowski.
- **Skupienie 4 (3 powiaty):** m. Łódź, m. Piotrków Trybunalski, m. Skierniewice.

Rys 1. Wynik grupowania powiatów na 4 skupienia dla 2009 r. ^a

Działania na rzecz osób młodych w wieku 15 – 25 lat pozostających bez pracy i zagrożonych wykluczeniem społecznym

a Szczegółowy wykaz powiatów zaklasyfikowanych do poszczególnych skupień znajduje się powyżej. Przez podkreślenie (na wykresie oraz w wykazie) zaznaczono powiaty „wzorcowe” o wartościach wskaźników zbliżonych do średnich wartości wskaźników w danym skupieniu, tj. skupienie 1 – wieluński, skupienie 2 – piotrkowski, skupienie 3 – kutnowski, skupienie 4 – m. Piotrków Trybunalski.

Źródło: ClustanGraphics 8.

Tablica 5. Wartości średnie wskaźników diagnostycznych w skupieniach dla 2009 r.

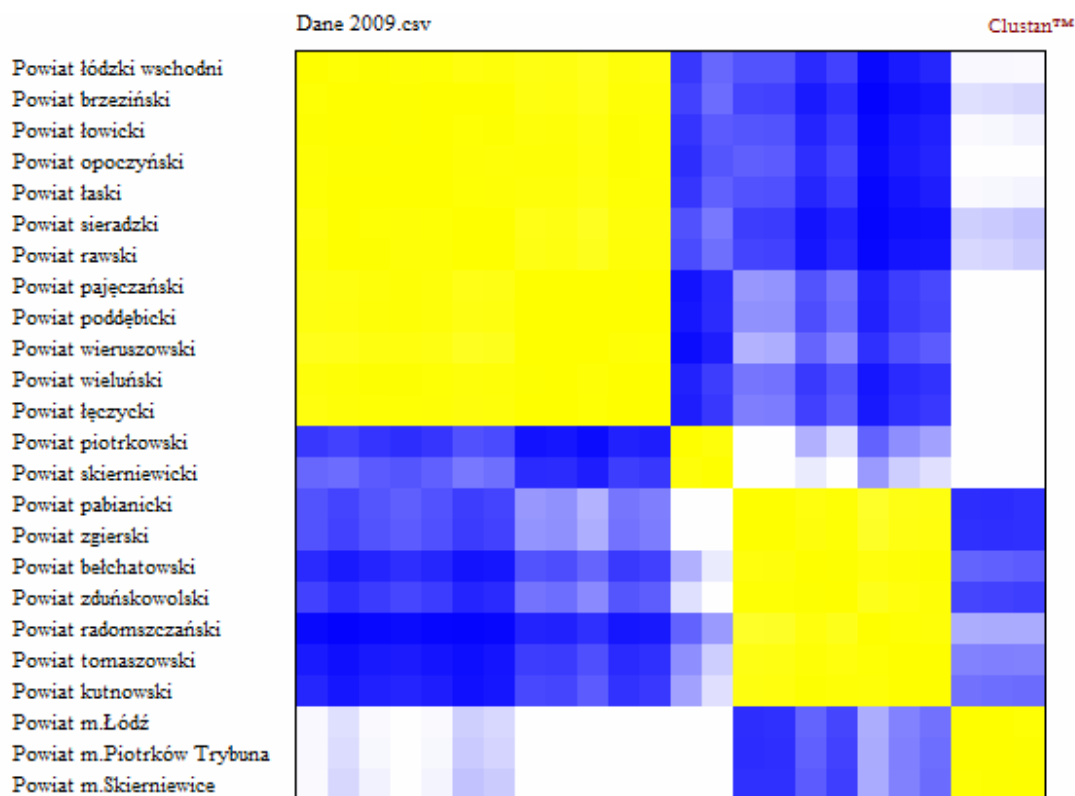
WYSZCZEGÓLNIENIE	Skupienie 1 (12 powiatów)	Skupienie 2 (2 powiaty)	Skupienie 3 (7 powiatów)	Skupienie 4 (3 powiaty)
Udział osób w wieku 15-24 lata w liczbie ludności ogółem (w %)	14,43	14,85	13,92	12,41
Stopa bezrobocia rejestrowanego ogółem (w %)	12,03	8,85	14,64	9,70
Udział bezrobotnych w wieku 15-24 lata w ogólnej liczbie bezrobotnych	25,50	30,75	19,43	15,72
Stopień urbanizacji (wskaźnik urbanizacji) (w %)	33,29	3,54	62,1	100,00
Powiaty wzorcowe:	wieluński	piotrkowski	kutnowski	m. Piotrków Trybunalski

Działania na rzecz osób młodych w wieku 15 – 25 lat pozostających bez pracy i zagrożonych
wykluczeniem społecznym

Udział osób w wieku 15-24 lata w liczbie ludności ogółem (w %)	14,51	14,73	14,04	12,45
Stopa bezrobocia rejestrowanego ogółem (w %)	11,50	10,70	17,40	10,50
Udział bezrobotnych w wieku 15-24 lata w ogólnej liczbie bezrobotnych	27,88	25,43	22,00	14,27
Stopień urbanizacji (w %)	30,70	7,09	58,52	100,00

Źródło: opracowanie własne.

Rys 2. Wynik grupowania powiatów na 4 skupienia – macierz odległości ^a

^a Szczegółowy wykaz powiatów zaklasyfikowanych do poszczególnych skupień znajduje się powyżej. Przez podkreślenie (na wykresie oraz w wykazie) zaznaczono powiaty „wzorcowe” o wartościach wskaźników zbliżonych do średnich wartości wskaźników w danym skupieniu, tj. skupienie 1 – wieluński, skupienie 2 – piotrkowski, skupienie 3 – kutnowski, skupienie 4 – m. Piotrków Trybunalski.

Źródło: ClustanGraphics 8.

Rysunek 2 jest inną formą prezentacji ostatecznego wyniku dla 2009 r., przedstawia wyznaczone 4 skupienia powiatów podobnych (kolor żółty) „naniesione” na wykres kwadratowej macierzy odległości między powiatami oraz niepodobieństwo powiatów między skupieniami – coraz

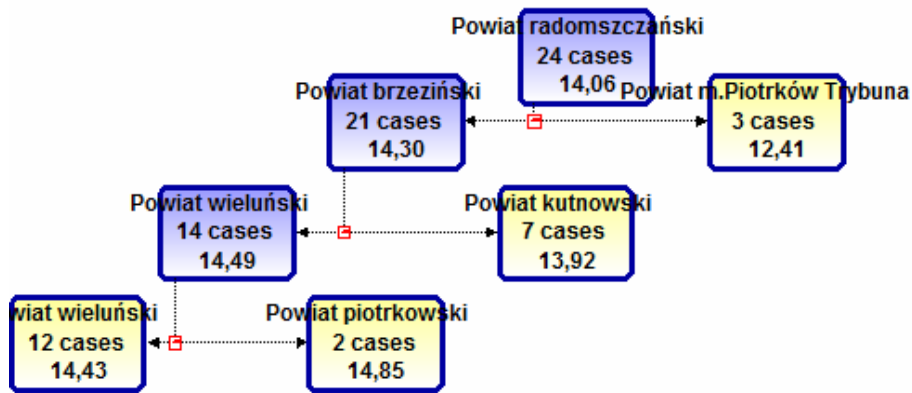
jaśniejsze odcienie koloru niebieskiego, przechodzącego w kolor biały oznaczają większą odległość (mniejsze podobieństwo) między powiatami.

W tablicy 5 zamieszczono wartości poszczególnych wskaźników diagnostycznych w skupieniach (2009 r.) oraz wartości tych wskaźników dla powiatów „wzorcowych” w skupieniach.

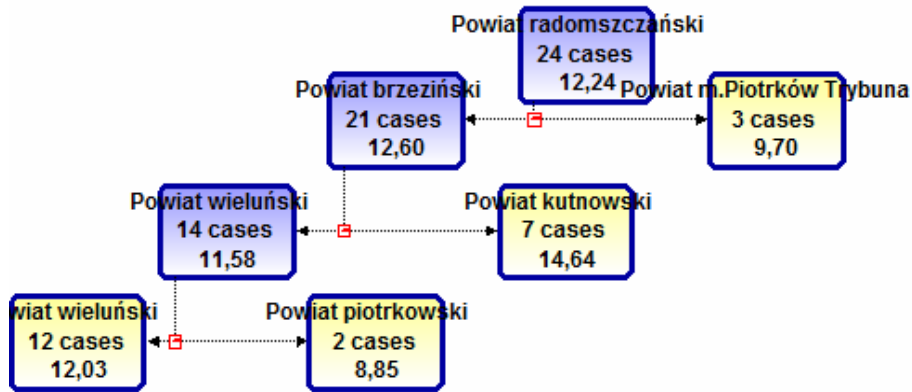
Z kolei rysunek 3 jest inną formą prezentacji średnich wartości cech w 4 wyodrębnionych skupieniach powiatów podobnych (12, 2, 7, 3). Należy go czytać w powiązaniu z rysunkiem 1, gdyż kolorem niebieskim oznaczono na nim „hipotetyczne” skupienia obiektów wynikające z połączenia skupień 1 i 2 oraz 1, 2 i 3, które „teoretycznie” występują, ale nie są ostatecznym rozwiązaniem. Niemniej jednak wartości średnie cech w tych hipotetycznych rozwiązaniach pozwalają porównać jak wraz ze wzrostem liczby skupień różnicowały się wartości cech w skupieniach – najlepiej jest to widoczne na przykładzie cechy mówiącej o stopniu urbanizacji.

Rys 3. Graficzna prezentacja średnich wartości cech w poszczególnych skupieniach dla 2009 r.

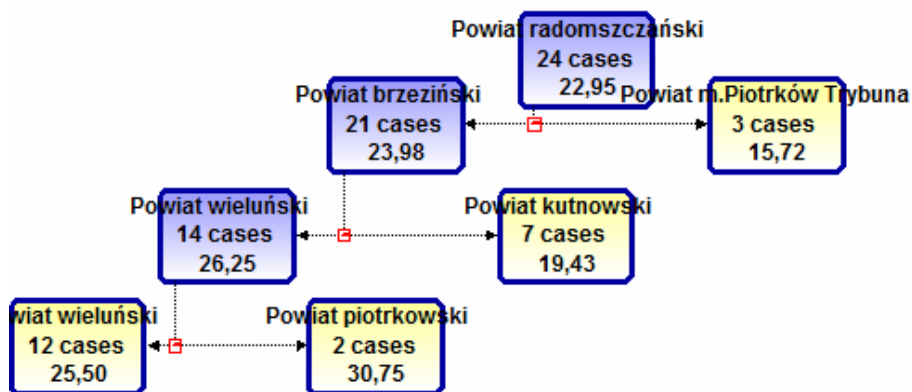
Udział osób w wieku 15-24 lata w liczbie ludności ogółem (w %)

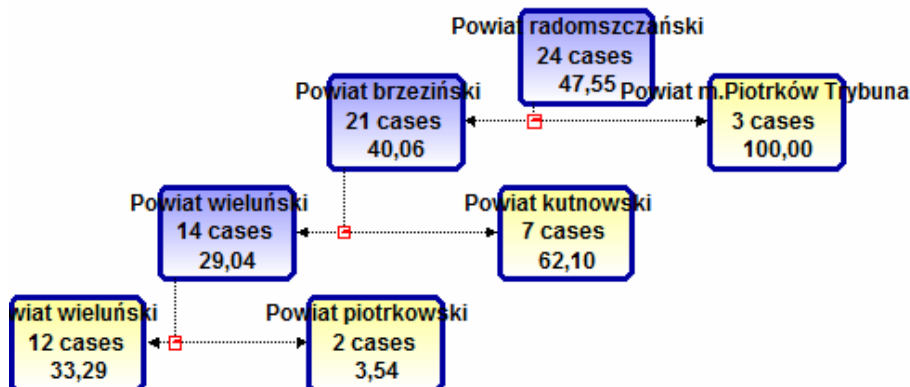
Stopa bezrobocia rejestrowanego ogółem (w %)

Udział bezrobotnych w wieku 15-24 lata w ogólnej liczbie bezrobotnych (w %)

Stopień urbanizacji (wskaźnik urbanizacji) (w %)

Źródło: ClustanGraphics 8.

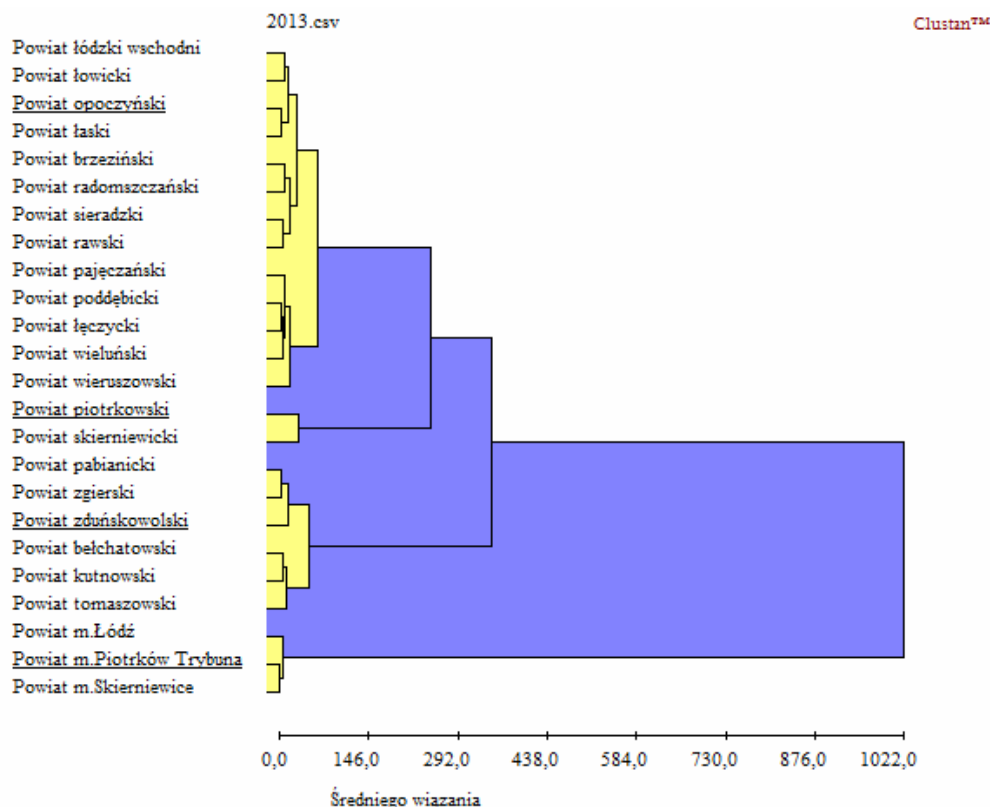
Poniżej przedstawiono szczegółowe informacje dotyczące ostatecznego wyniku grupowania powiatów na 4 skupienia dla 2013 r.

Struktura poszczególnych skupień dla 2013 r. przedstawia się następująco (rysunek 4):

- **Skupienie 1 (13 powiatów):** łódzki wschodni, łowicki, opoczyński, łaski, brzeziński, radomszczański, sieradzki, rawski, pączęzański, poddębicki, łęczycki, wieluński, wieruszowski.
- **Skupienie 2 (2 powiaty):** piotrkowski, skierniewicki.
- **Skupienie 3 (6 powiatów):** pabianicki, zgierski, zduńskowolski, bełchatowski, kutnowski, tomaszowski.
- **Skupienie 4 (3 powiaty):** m. Łódź, m. Piotrków Trybunalski, m. Skierniewice.

Rys 4. Wynik grupowania powiatów na 4 skupienia dla 2013 r. ^a

Działania na rzecz osób młodych w wieku 15 – 25 lat pozostających bez pracy i zagrożonych wykluczeniem społecznym

a Szczegółowy wykaz powiatów zaklasyfikowanych do poszczególnych skupień znajduje się powyżej. Przez podkreślenie (na wykresie oraz w wykazie) zaznaczono powiaty „wzorcowe” o wartościach wskaźników zbliżonych do średnich wartości wskaźników w danym skupieniu, tj. skupienie 1 – opoczyński, skupienie 2 – piotrkowski, skupienie 3 – zduńskowolski, skupienie 4 – m. Piotrków Trybunalski.

Źródło: ClustanGraphics 8.

Rysunek 5 jest inną formą prezentacji ostatecznego wyniku dla 2013 r., przedstawia wyznaczone 4 skupienia powiatów podobnych (kolor żółty) „naniesione” na wykres kwadratowej macierzy odległości między powiatami oraz niepodobieństwo powiatów między skupieniami – coraz jaśniejsze odcienie koloru niebieskiego, przechodzącego w kolor biały oznaczają większą odległość (mniejsze podobieństwo) między powiatami.

Tablica 6. Wartości średnie wskaźników diagnostycznych w skupieniach dla 2013 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Skupienie 1 (13 powiatów)	Skupienie 2 (2 powiaty)	Skupienie 3 (6 powiatów)	Skupienie 4 (3 powiaty)
Udział osób w wieku 15-24 lata w liczbie ludności ogółem (w %)	12,97	13,67	11,91	10,48
Stopa bezrobocia rejestrowanego ogółem (w %)	14,19	11,30	16,72	12,40
Udział bezrobotnych w wieku 15-24 lata	21,68	25,47	16,40	12,23

Działania na rzecz osób młodych w wieku 15 – 25 lat pozostających bez pracy i zagrożonych
wykluczeniem społecznym

w ogólnej liczbie bezrobotnych				
Stopień urbanizacji (wskaźnik urbanizacji) (w %)	34,15	4,78	63,69	100,00
Powiaty wzorcowe:	opoczyński	piotrkowski	zduńsko- wolski	m. Piotrków Trybunalski
Udział osób w wieku 15-24 lata w liczbie ludności ogółem (w %)	13,95	13,64	12,57	11,04
Stopa bezrobocia rejestrowanego ogółem (w %)	17,10	13,60	16,20	12,80
Udział bezrobotnych w wieku 15-24 lata w ogólnej liczbie bezrobotnych	19,36	23,46	18,72	13,41
Stopień urbanizacji (w %)	33,60	9,60	67,20	100,00

Źródło: opracowanie własne.

Rys 5. Wynik grupowania powiatów na 4 skupienia – macierz odległości ^a

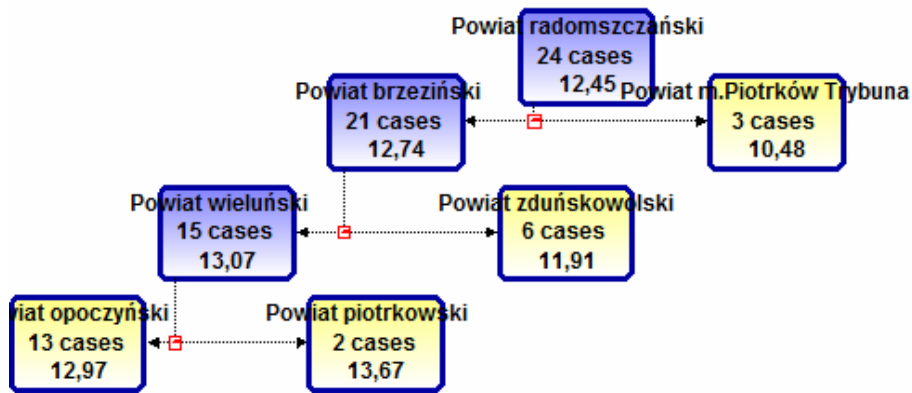

^a Szczegółowy wykaz powiatów zaklasyfikowanych do poszczególnych skupień znajduje się powyżej. Przez podkreślenie (na wykresie oraz w wykazie) zaznaczono powiaty „wzorcowe” o wartościach wskaźników zbliżonych do średnich wartości wskaźników w danym skupieniu, tj. skupienie 1 – opoczyński, skupienie 2 – piotrkowski, skupienie 3 – zduńskowolski, skupienie 4 – m. Piotrków Trybunalski.

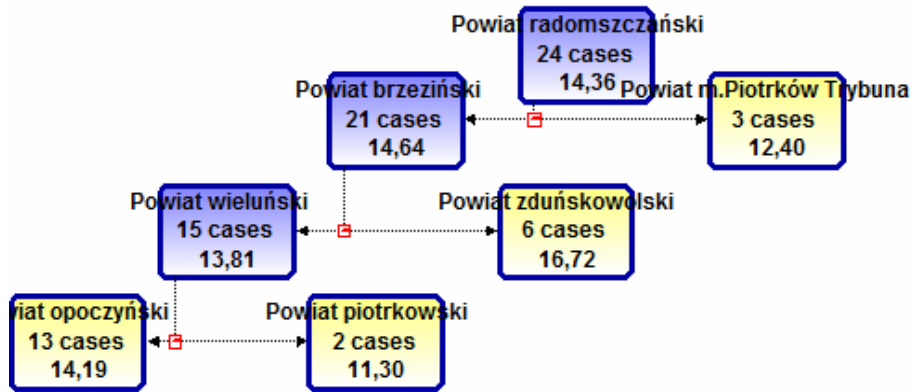
Źródło: ClustanGraphics 8.

Rys 6. Graficzna prezentacja średnich wartości cech w poszczególnych skupieniach dla 2013 r.

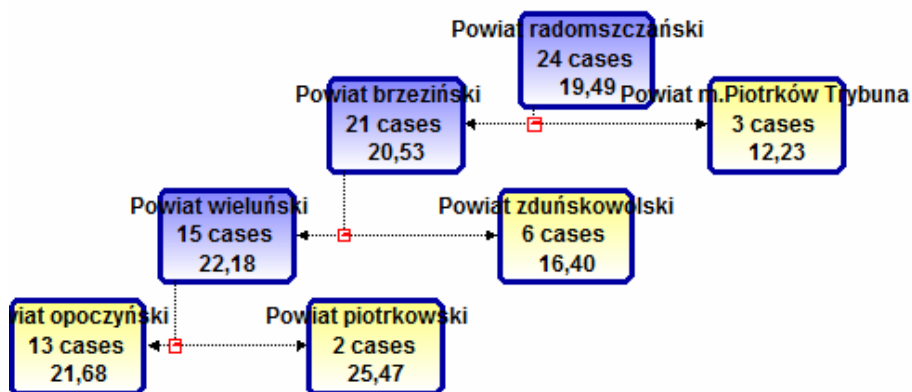
Udział osób w wieku 15-24 lata w liczbie ludności ogółem (w %)

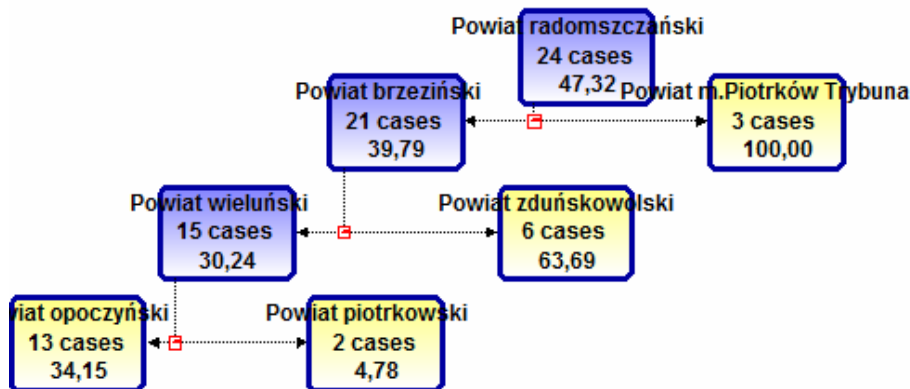
Stopa bezrobocia rejestrowanego ogółem (w %)

Udział bezrobotnych w wieku 15-24 lata w ogólnej liczbie bezrobotnych (w %)

Stopień urbanizacji (wskaźnik urbanizacji) (w %)

Źródło: ClustanGraphics 8.

W tabelicy 6 zamieszczono wartości poszczególnych wskaźników diagnostycznych w skupieniach (2013 r.) oraz wartości tych wskaźników dla powiatów „wzorcowych” w skupieniach.

Z kolei rysunek 6 jest inną formą prezentacji średnich wartości cech w 4 wyodrębnionych skupieniach powiatów podobnych (13, 2, 6, 3). Należy go czytać w powiązaniu z rysunkiem 4, gdyż kolorem niebieskim oznaczono na nim „hipotetyczne” skupienia obiektów wynikające z połączenia skupień 1 i 2 oraz 1, 2 i 3, które „teoretycznie” występują, ale nie są ostatecznym rozwiązaniem. Niemniej jednak wartości średnie cech w tych hipotetycznych rozwiązaniach pozwalają porównać jak wraz ze wzrostem liczby skupień różnicowały się wartości cech w skupieniach – najlepiej jest to widoczne na przykładzie cechy mówiącej o stopniu urbanizacji.

Literatura:

- [1] Domański Cz., Pruska K., Wagner W. (1998), *Wnioskowanie statystyczne przy nieklasycznych założeniach*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- [2] Gatnar E., Walesiak M. (red.) (2009), *Statystyczna analiza danych z wykorzystaniem programu R*, Wydawnictwo PWN, Warszawa.
- [3] Gordon A.D. (1987), *A Review of hierarchical classification*, „Journal of the Royal Statistical Society”, 1987, Series A, Vol. 150, No.2.
- [4] Gordon A.D. (1996), *Hierarchical classification*, [w:] Arabie P., Hubert L.J., De Soete G. (red.), *Clustering and classification*, World Scientific, Singapore.
- [5] Gordon A.D. (1999), *Classification*, (2nd edition), CHAPMAN & HALL/CRC.
- [6] Kaufman L., Rousseeuw P.J. (1990), *Finding groups in data. An introduction to cluster analysis*, (reprint 2005), John Wiley & Sons, New York.
- [7] Koronacki J., Ćwik J. (2005), *Statystyczne systemy uczące się*, Wydawnictwo Naukowo-Techniczne, Warszawa.

- [8] Milligan G.W. (1996), *Clustering validation: results and implication for applied analysis*, [w:] Arabie P., Hubert L.J., De Soete G. (red.), *Clustering and classification*, World Scientific, Singapore.
- [9] Milligan G.W., Cooper M.C. (1987), *Methodology review: clustering methods*, „Applied Psychological Measurement” 1987, Vol. 11, No. 4, <http://apm.sagepub.com/>.
- [10] Malina A., Zeliaś A. (1998), *On building taxonomic measures on living conditions*, „Statistics in Transition” 1998, Vol. 3, No 3, Warszawa.
- [11] Mikulec A., Kupis-Fijałkowska A., *An empirical analysis of the effectiveness of Wishart and Mojena criteria in cluster analysis*, „STATISTICS IN TRANSITION - new series” 2012, Vol. 13, No 3.
- [12] Młodak A. (2006), *Analiza taksonomiczna w statystyce regionalnej*, Wydawnictwo DIFIN, Warszawa.
- [13] Mojena R. (1977), *Hierarchical grouping methods and stopping rules: an evaluation*, „Computer Journal” 1977, Vol. 20, No 4.
- [14] Ostasiewicz W. (red.) (1999), *Statystyczne metody analizy danych*, (wyd. 2), Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław.
- [15] Rand W.M. (1971), *Objective criteria for the evaluation of clustering methods*, „Journal of the American Statistical Association” 1971, Vol. 66, No 336.
- [16] Walesiak M., Dudek A. (2014), *The clusterSim package*, (wersja 0.43-5, 1 lipiec 2014), <http://keii.ue.wroc.pl/clusterSim/>.
- [17] Wishart D. (2006), *Clustangraphics primer: a guide to cluster analysis*, (4th edition), Edinburgh.

ZAŁĄCZNIK 3: Wykaz strategii powiatowych

1. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Bełchatowskiego z 2004 roku
2. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 - 2020 Powiatu Brzezińskiego
3. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Kutnowskiego na lata 2014-2020 (PROJEKT)
4. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Łęczyckiego na lata 2012 - 2015
5. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Łódzkiego Wschodniego na lata 2007 – 2013
6. Lokalny Program Pomocy Społecznej i Aktywizacji Osób Niepełnosprawnych Dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2015 – 2020 (PROJEKT)
7. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Opoczyńskim na lata 2006 – 2020.
8. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020 na terenie Powiatu Pabianickiego
9. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Powiatu Pajęczańskiego w latach 2006-2015
10. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 – 2020, Powiat Piotrkowski (Projekt)
11. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 – 2024, Powiat Poddębicki (PROJEKT)
12. Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Radomszczańskiego na lata 2011-2015
13. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Rawskiego na lata 2006 - 2013
14. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Sieradzkim na lata 2007-2013
15. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Skierniewickiego na lata 2009 – 2015 pod hasłem „Aktywni”

16. Strategia rozwiązywania problemów społecznych na terenie Powiatu Tomaszowskiego na lata 2011 – 2014”.
17. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wieruszowskim na lata 2014-2020
18. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Powiatu Zduńskowolskiego w latach 2010-2020”
19. Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Zgierskiego na lata 2014-2018 (PROJEKT)
20. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2014- 2020
21. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Łodzi na lata 2011 - 2015
22. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Skierniewice na lata 2011- 2015